



Illustrasjon: Kenneth Lauveng/VG



SJUKT SPLITTA

Ein kvantitativ innhaldsanalyse av dekninga av sjukehusstriden i
Sogn og Fjordane i Fjordabladet, Firda og Bergens Tidende

Marie Havnen

Masteroppgåve i medievitenskap
Institutt for informasjons- og medievitenskap
Universitetet i Bergen
Våren 2014

Føreord

Som førdianar har eg vakse opp med at Førde Sentralsjukehus har vore ein sjølvsagt del av lokalsamfunnet. Har uhellet vore ute har hjelpa vore nær. Med åra har kjærleiken for heimfylket, trivselsfylket, med fjord og fjell vakse seg sterk. Men med på kjøpet kjem også smale vestlandsvegar og mykje dårleg vêr. Då er det lett å forstå at innbyggjarar nord i fylket kvir seg på lang køyretid og manglande flysikt for ambulanshelikopter og at dei tviheld på velferdstilbodet dei har ved lokalsjukehuset.

Men økonomien til Helse Førde går i minus, puslespelet går ikkje opp og sjukehusstriden er eit faktum. Så langt er det komme, at det går rykte om at nordfjordingar og sogningar nektar både å handle og la seg behandle i Førde.

Som medievtar og journalist er det sjølvsagt interessant å studere korleis pressa i fylket har omtalt den opprivande sjukehusstriden. Stor takk må difor rettast til Sigurd Løseth i Firda, tittelmeister og journalistisk førebilde. Ein dag på jobb sommaren 2012 planta Sigurd den første ideen om at ei undersøking av dekninga av sjukehusstriden kunne bli eit masterprosjekt.

Det er mange som skal takkast for å ha guida meg rundt i jungelen av sjukehusjournalistikk. Først og fremst vil eg takke min rettleiar professor Helge Østbye for konstruktiv, detaljert tilbakemelding og inspirerande – og smittande – engasjement for faget. Etter kvar rettleiing har eg gått ut med ny tru på prosjektet. Det har vore avgjerande for å stå på vidare når oppoverbakkane har vore i brattaste laget. Vidare må eg takke Fjordabladet, Firda og Bergens Tidende for å ha vore hjelpsame i alle spørsmål undervegs. Eg vil takke alle på lesesal 539 for to fine år, først «Goe daga»-gjengen som tok meg under vengene sine, så vidareføringa i «Annekset» som har vore alfa omega det siste året. Takk til mamma, Elin Røyseth, for korrekturlesing, Ida Andersen som testa intersubjektiviteten min, Iris Engen Skadal for designhjelp og til slutt takk til min mentor i medievtenskap, og i livet generelt, Eline Kirkebø.

Marie Havnen

Bergen, 14.mai 2014

Innhald

1 INTRODUKSJON	6
1.1 Problemstilling	7
1.2 Strid frå starten	8
1.2.1 Konflikt mellom sentrum og periferi	11
1.3 Prosessen fram mot endring	12
1.3.1 Tiltrår lokalmedisinske senter	13
1.3.2 Helse Vest vedtek fødenedlegging	14
1.3.3 Siste stopp: regjeringa avgjer	14
1.4 Vidare disponering	15
2 PRESSA SINE SAMFUNNSOPPGÅVER	16
2.1 Samfunnsoppdraget – midt i demokratiet	16
2.1.1 Funksjonar i samfunnsoppdraget	17
2.1.2 Stadfesta av staten	19
2.1.3 Samfunnsoppdraget som kvalitetsmål	21
2.1.4 Det lokale oppdraget – lim eller lupe	23
2.2 Ulik utsikt etter auget som ser – om vala i journalistikken	24
2.2.1 Journalistikk med perspektiv	24
2.2.2 Medierammer og dagsorden	25
2.2.3 Valet som avgjer kven vi bør lytte til	28
2.2.4 Fakta eller kommentar? Eit spørsmål om truverd	30
2.2.5 Avisa som sjølvstendig aktør –legitimt eller over streken?	31
3 METODISKE VURDERINGAR	34
3.1 Forskingsdesign: Kvantitativ innhaldsanalyse	34
3.2 Avgrensing	35
3.2.1 Firda	36
3.2.2 Fjordabladet	37
3.2.3 Bergens Tidende	37
3.3 Datainnsamling – metodiske refleksjonar	38

3.4 Kodebok og dataregistrering	39
3.4.1 Val av einingar	39
3.4.2 Val av variablar og kategoriar	40
3.4.3 Val av data	42
3.5 Koding	43
3.6 Undersøkinga sin reliabilitet	45
3.6.1 Intersubjektivitetstest	46
4 KVA STÅR PÅ TRYKK OM SJUKEHUSSAKA?	49
4.1 Omfang, prioritering, sjanger og bildebruk	49
4.1.1 Omfang	49
4.1.2 Prioritering.....	50
4.1.2.1 Kva nådde førstesidene?	52
4.1.3 Sjanger.....	53
4.1.3.1 Nyheit versus notis	54
4.1.3.2 Få reportasjar over heile linja	56
4.1.3.3 Fjordabladet meiner mest	56
4.1.3.4 Sjangerblanding i Fjordabladet	57
4.1.3.5 Mest debatt i lokalavisene	58
4.1.5 Tal på illustrasjonar	58
4.2 Dekning over tid	59
4.2.1 Omfang over tid	59
4.2.2 Prioritering over tid	61
4.2.3 Sjanger over tid	62
5 KORLEIS ER SJUKEHUSSAKA PRESENTERT?	64
5.1 Tema for oppslaga – kven fokuserer på kva?	64
5.1.1 Tema på debattplass	68
5.1.2 Diskusjon i alle ledd – ei vanskeleg sak	70
5.2. Kjelder i sjukehussaka	71
5.2.1 Tal på kjelder	72

5.2.2 Dei viktigaste kjeldene i sjukehussaka	73
5.2.2.1 Kven kjem til orde på nyheitsplass?	74
5.2.2.2 Kven skriv debattinnlegg?	80
5.2.3 Korleis brukast kjeldene?	81
5.2.4 Kjelder over tid	83
5.3 Å velje ein vinkel	84
5.3.1 Vinkling på kommentarplass – avisa sitt standpunkt	84
5.3.2 Vinkling på nyheitssidene	86
5.3.3 Vinkling på debattplass	88
5.3.4 Bilda som fortel	89
6 AVISENE SINE ROLLER I SJUKEHUSSAKA	92
6.1 Pressa sine oppgåver i sjukehussaka	92
6.1.1 Informasjonsfunksjonen	92
6.1.2 Avisene som sjølvstendig aktør	94
6.1.2.1 Patrioten på Nordfjordeid	96
6.1.3 Arenafunksjonen	98
6.1.4 Sjukehusstrid på dagsorden	99
6.2 Vidare forskning	100
Litteraturliste	102
Vedlegg1: Kodebok til den kvantitative analysen	109
Vedlegg 2: Forklaring til kodebok	111

1 Introduksjon

Ein onsdagskveld i april 2011 er leiar av Senterpartiet, Liv Signe Navarsete, på veg til eit medlemsmøte i Sogn og Fjordane Senterparti på Eid. Dagen før vart det klart at regjeringa går inn for å leggje ned fødetilbodet ved Nordfjord sjukehus. På veg til medlemsmøtet treffer Navarsete lokalsjukehusforkjemparar klare til kamp. Då aksjonist Janne Endal Andersson skuldar partileiaren for distriktsnedbygging, har politikaren fått nok:

Du veit ikkje kva du snakkar om, du veit ikkje kva du snakkar om. Det er eg som har vore i forhandlingar i lange dagar og lange netter i fleire timar lange telefonmøte. Eg har stått på kvar einaste barrikade i denne saka. Eg aksepterer rett og slett ikkje at du står her og seier dette om Senterpartiet. På denne saka har eg brukt dagar og netter, og så skal eg stå her å få kjeft (NRK 06.04.11).

Det seier ei tydeleg opprørt Navarsete til aksjonisten og dermed til folket gjennom Norsk Rikskringkasting (NRK) sitt videoklipp. Det oppheta og mykje omtalte møtet mellom lokalsjukehusforkjemparen og politikaren gjekk landet rundt og fortel noko om temperaturen i sjukehusdebatten i Sogn og Fjordane. I fylket som karakteriserast av lange fjordar og høge fjell, har diskusjonen om avstand til hjelp når ulukka er ute vore aktuell sidan før fylket i det heile teke fekk etablert sjukehus på slutten av 1920-talet. Parolane «Vi døde på veien til Førde» (Bergens Tidende [BT] 10.04.10) og «Drep dei sjukehuset vårt no, kan dei ikkje redde livet ditt seinare» (BT 22.04.10) frå demonstrasjonar for lokalsjukehusa seier noko om korleis striden vert opplevd for innbyggjarar i periferifylket. Debatten om sjukehusstrukturen set i sving sterke kjensler og gjer saka interessant å studere nærare. Sjølv i dag, tre år etter vedtaket om omlegging av sjukehusstilbodet, er det strid om kva funksjonar dei ulike institusjonane i fylket skal tilby i framtida (Firda 23.01.14 og 25.01.14, BT 15.01.14 og 25.01.14).

Når innbyggjarane i fjordfylket skal orientere seg om sjukehussaka er det først og fremst gjennom lokalavisa og andre lokale medium at dei får informasjon om det som skjer. «Lokalmediene representerer den viktigste, men samtidig ofte undervurderte ryggsøylen i den norske medievirkeligheten» skriv lokaljournalistikkforskar Birgit Røe Mathisen (2010a:13). Lokalpressa utgjer nemleg sjølve fundamentet for den norske pressa sitt virke, då dei aller fleste norske aviser er lokale ved at dei har eit avgrensa geografisk område som dei dekkjer journalistisk og der dei hentar storparten av sine lesarar og abonnentar (Høst 2005:9). Ifølgje Mathisen herskar det delvis ei oppfatning, blant journalistar, om at den prestisjefylte journalistikken blir produsert i dei store avisredaksjonane, medan lokaljournalistikken handlar om det trivielle, kvardagslege og ikkje alltid like viktige. Samstundes har norsk medie- og journalistikkforskning vore mest opptekne av dei store redaksjonane og mediehusa. Mathisen

meiner det er eit paradoks i eit land som kallar seg verdsmeisterar i lokalaviser¹ (2013:10). I tråd med dette er det interessant å undersøke korleis den lokale og regionale pressa har omtalt den omstridde sjukehussaka.

I dette prosjektet vil eg gjennom ei kvantitativ innhaldsanalyse av dei tre papiravisene Fjordabladet, Firda og Bergens Tidende, undersøke korleis avisene har ivareteke samfunnsoppdraget sitt i sjukehussaka i Sogn og Fjordane. Målet med undersøkinga er å kartlegge dekninga av saka og slik auke kunnskapen om og innsikta i korleis pressa, og den lokale journalistikken spesielt, presenterer eit viktig problemområde. Innleiingsvis vil eg presentere problemstillinga og siktemåla for oppgåva før eg gjer greie for bakgrunnen for sjukehusstriden, deretter forklarar omleggingsprosessen og gangen i saka. Avslutningsvis gir eg ei skildring av strukturen i resten av masterprosjektet.

1.1 Problemstilling

Dette prosjektet skal studere oppgåvene og samfunnsrolla til pressa i sjukehussaka. Eg vil sjå på korleis dei tre redaksjonane har dekt saka og løyst sine forpliktingar i papiravisa.

Debatten om lokalsjukehus versus sentralisering kan seiast å i hovudsak handle om tre hovudargument: nærleik til tilbod, økonomi og medisinsk kvalitet. Den konkrete diskusjonen dreiar seg dessutan om kor arbeidsplassar skal plasserast, kva funksjonar einingane skal ha, korleis avgjersleprosessane går føre seg og korleis administrasjonen fungerer.

Med utgangspunkt i omfanget av dekninga, avisa sine val og prioriteringar av ulike aspekt ved saka, val av vinkling, bruk av kjelder og bilde kan ein stille fleire spørsmål: Kva skilnadar og likskapar finn ein mellom dei ulike papiravisene si dekning av saka? Kva skilnadar finn ein mellom dekninga i dei to lokalavisene på kvar sin kant og vidare mellom desse og regionalavisa? Er saka vinkla i ein av partane sin favør gong på gong? Kva kjelder blir brukt og korleis brukast dei? Kva bilde blir brukt og korleis brukast dei? Ut frå desse spørsmåla er prosjektet si overordna problemstilling som følgjer:

- *Korleis blei det journalistiske samfunnsoppdraget ivareteke gjennom dekninga av sjukehussaka i papiravisene til Fjordabladet, Firda og Bergens Tidende?*

¹ Samanlikna med resten av verda har befolkninga i Norge eit høgt aviskonsum (NOU 2000:15 s.3) og i 2010 var det 226 aviser i Norge på 186 utgjevarstadar og av desse var 58 lokale dagsaviser, 81 var lokale 2-3-dagersaviser og 62 var lokale vekeaviser (Høst 2011:5).

Vidare vil eg supplere problemstillinga med følgjande tre forskingsspørsmål:

- *Korleis blir sjukehussaka i Sogn og Fjordane omtalt i papirutgåvene til Fjordabladet, Firda og Bergens Tidende, med tanke på vinkling, omfang, prioritering og bildebruk?*
- *Kva tema fokuserer avisene på?*
- *Kva kjelder kjem til orde og korleis blir dei brukt?*

1.2 Strid frå starten

Før vi ser på sjukehusstrukturen slik den føreligg i dag, skal eg søkje å skissere bakgrunnen for dagens situasjon. Det karakteristiske ved Sogn og Fjordane sin topografi er høge fjell og lange fjordar i aust-vest retning. Fylket er delt opp av fire fjordar med Førdefjorden og Dalsfjorden som dei to korte og Nordfjord og Sognefjorden som to lange. Då ein i eldre tid skulle trekkje grenser mellom fogderia, tok ein konsekvensen av naturtilhøva. Det som i dag utgjer Sogn og Fjordane² som fylke var tidlegare fire fogderi: Nordfjord, Sunnfjord, Ytre Sogn og Indre Sogn. Fylket var heilt til 1763 ein del av Bergenhus Stifstamt (Starheim 2009a:654) og Bergen har alltid vore hovudmarknadsplatsen (Sveen 1979:17). Frå 1763 blei amtet styrt frå Kaupanger, rett og slett fordi amtmannen ville flytte heim til familiegodset der. Frå 1771 til 1840 blei amtet styrt frå Bergen. I 1840 ville dåverande amtmann busetje seg på Lærdalsøyri som på den tida var ein som ein liten småby å rekne med mykje handel og handverk (Starheim 2009a:655) og med gode kommunikasjonshøve (Engesæter i NRK Sogn og Fjordane 15.07.13). Florø fekk bystatus i 1860 (Flora kommune 2008) som einaste byen i fylket, men på grunn av plasseringa heilt vest i fylket var Florø aldri nokon samlingsstad (Sveen 1979:17). Også i 1861 var det ein enkeltperson sine ønskjer som påverka korleis framtida for fylket skulle bli. Då Johan Collett Falsen blei amtmann i 1863 flytte han til Systromd i Leikanger fordi han meinte Leikanger var ein meir eigna stad å bu. Her har amtmannen og seinare fylkesmannen i Sogn og Fjordane budd sidan (Starheim 2009a:654-655). Fylket har altså ikkje hatt noko naturleg sentrum og ein ser at det var tilfeldigheter som gjorde at nettopp Leikanger blei fylkesmannssete.

Den fysiske isoleringa som oppstod på grunn av naturtilhøva i Sogn og Fjordane førte også med seg isoleringstendensar på økonomiske, politiske og sosiale plan. Slik vart samhaldet

² Frå skipinga i 1763 og fram til 1919 heitte fylket Nordre Bergenhus Amt (Starheim 2009a:648,654).

innan fogderia styrkt, men på visse område vanskeleggjorde det samarbeidet mellom dei innanfor den fylkeskommunale ramma (Sveen 1979:3). Den naturlege og administrative oppdelinga av fylket har påverka det lokalpolitiske klima og ført til konkurranse fjordane i mellom. Til dømes vart ein merksam på korleis ressursane og institusjonane blei spreidd i fylket. Det gjaldt blant anna løyvingar til veg, skule og ikkje minst til dømes fylkessjukehusa (Sveen 1979:3-4, Starheim 2009a:652). Ifølgje *Fylkesleksikonet* har politikk og offentleg debatt vore prega av sjukehusstrid sidan første stund med folkestyre. Allereie i 1838 var det lokaliseringsstrid rundt eit nytt sjukehus. Frå 1819 hadde det vore eit slags sjukehus for «radesjuke»³ i Sogndal. I 1838 drøfta fylkestinget eit nybygg og fleire lokaliseringar blei nemnt. Blant anna Bjøfjorden og Leirvik i Sogn, og Førde og Dalsfjorden i Sunnfjord. Etter tilråding frå fylkesmannen enda ein opp med ei «nøytral» løysing ved å sende pasientane til Bergen. Sjukehuset i Sogndal vart samstundes lagt ned (Starheim 2009a: 681-682).

Dei fire sjukehusa som skulle bestå til våre dagar vaks fram mellom 1928 og 1934, og ifølgje *Fylkesleksikonet* blussa den første verkeleg harde striden opp i 1928 då det vart lansert ei mengd lokaliseringsstadar for utbygging av nye sjukehus. Fylkestinget samla seg først om å byggje nytt sjukehus i Florø, der Fiskarsjukehuset låg frå før. Raude Krossen og Vårsildfondet dreiv sjukehuset ilag og det var først og fremst var eit beredskapssjukehus i fiskesesongen. Leikanger var føreslått som alternativ for Sogn og hadde fleirtal i fylkestinget, men Høyanger kom Leikanger i forkjøpet der Kyrkjebø kommune og NACO aluminiumsverk bygde sjukehus. I Nordfjord bladde ein rik amerikanar ved namn William Spencer Singer opp gåver i millionklassen og dikterte nærast at Nordfjordeid skulle få sitt eige sjukehus. Slik hadde fylkespolitikarane lite dei skulle ha sagt både når det gjaldt Høyanger og Nordfjordeid. Også i Lærdal var det lokale krefter som stod i spissen av utbygging av sjukehus der det før hadde vore ein tuberkuloseheim. Den einaste plassen der fylkestinget fekk sett i gong sitt vedtak var i Florø der dei bygde fylkessjukehus til erstatning for det gamle Fiskarsjukehuset (Starheim 2009a:682).

Sjukehusstrukturen med fire lokalsjukehus kom slik til etter det historikar Ingar Sveen kallar «nokså famlande og tilfeldige linjer utan større grad av styring og kontroll frå fylkeskommunen eller sentralt hald» (1979:20-21). Dermed vaks sjukehusa fram meir som ei

³ På 1700-talet brukte norske legar omgrepet «radesjuke», noko moderne legevitenskap ikkje ser som ei diagnose, men som fleire ulike sjukdommar. På 1700-talet blei det oppretta radesjukehus mange plassar i landet (Nordahl 2012).

følgje av sterke lokale behov enn ut frå ein samordna plan for fylket samla. Løyvingane til sjukehusa var små og den naudsynte kapitalen kom ofte i form av gåver frå privatpersonar og institusjonar. Det fanst ikkje tilfredsstillande lovverk som kunne sørge for at utbyggingsplanane vart skikkeleg behandla og vurdert ut frå eit samla behov i fylket. Ingar Sveen peikar på tre årsaker til dette: den økonomiske stoda både nasjonalt og dei særskilte tilhøva i fylket, vanskane med å sameine interessene i fylket på grunn av geografien og til slutt fordi planlegging, samordning og styring var framande verkemiddel. Allereie på denne tida såg ein konturane av visse motsetnader som står ved lag i dag. Dei sentrale styresmaktene ville byggje store og differensierte sjukehus, noko som var stikk i strid med lokale ønskjer. Fylkesadministrasjon ville helst ha ei konsentrert utbygging på grunn av økonomiske omsyn, men mangla både økonomiske føresetnader for å styre utbygginga og lover som kunne sikre samordning (ibid:33). Heile vegen var det stor debatt og hard dragkamp i fylkestinget (Engsæter & Thue 1988:219-220).

Etter 2. verdskrig tok fylkeskommunen over alle sjukehusa og det vart spørsmål om ein hadde økonomiske føresetnader for å byggje ut alle sjukehusa med ein forsvarleg medisinsk standard. Fylkeskommunen bygde varsamt ut eksisterande sjukehus og samarbeidde tett med Bergen og Hordaland. På grunn av manglande økonomi sakka utbygginga akterut samanlikna med den medisinske utviklinga som gjekk eintydig i retning av auka krav til medisinsk spesialkompetanse, også på lokalsjukehus, og med vekt på høg teknisk standard ved sjukehusa (Sveen 1979:196). I 1963 blei det vedtatt at ei nemnd skulle sjå på kva som kunne gjerast. Dei sentrale fagstyresmaktene aksepterte enno ein desentralisert sjukehusstruktur, men stilte spørsmål ved om det var naudsynt med heile fire sjukehus i fylket. I 1967 gjekk Helsedirektoratet inn for å sentralisere med eitt sentralsjukehus ein sentral plass i fylket og eitt lokalsjukehus i indre Sogn, i samsvar med fagmedisinske krav i tida.

Fleirtalet i fylkestinget gjekk ikkje med på å byggje ned dei eksisterande sjukehusa til fordel for eit større sentralsjukehus. Borten-regjeringa gjorde framlegg om ei forsiktig sentralisering, men fylkestinget gav seg ikkje. Den politiske uroa i fylket la seg ikkje før store delar av dei lokale krava var innfridd. I fjordfylket skulle likevel tre av dei fire lokalsjukehusa bestå, sjølv om planen i byrjinga av 70-åra var å byggje ned tre av desse (Sveen 1979:199). Etter fakkeltog og masseutmeldingar i Arbeidarpartiet modererte Ap-statsminister Trygve Bratteli vedtaket ved å yte støtte til modernisering og utbygging av lokalsjukehusa også. I 1979 stod sentralsjukehuset klart i Førde, som i 1965 vart peika ut som vekstsenter av staten (Starheim 2009b), men som før dette var lite anna enn eit vegkryss trass i at staden ligg midt i fylket.

Ifølgje *Fylkesleksikonet* hadde fylket ein overkapasitet av sjukehussenger då sentralsjukehuset opna og driftsutgiftene var så store at ein måtte starte med nedskjeringar. I 1986 vart sjukehuset i Høyanger lagt ned (Starheim 2009a:682).

Seinare kom striden om Florø, som enda med at sjukehuset vart gjort om til ei avdeling under Førde sentralsjukehus i 1994. I 2008 forsvann den siste sengeposten i Florø (ibid:682). Frå 2001 tok Staten over alle helseinstitusjonane frå fylket og la dei under det regionale helseføretaket Helse Vest som er ein av fire regionar i landet (ibid., Helse Førde 2010). Per mars 2010 er det sentralsjukehus i Førde og lokalsjukehus i Indre Sogn ved Lærdal og i Nordfjord på Eid. Helse Førde helseføretak eig institusjonane og har til saman om lag 2200 tilsette og eit budsjett på to milliardar kroner. Helse Førde er eigd av Helse Vest som har det overordna ansvaret for dei offentlege sjukehusa i Sogn og Fjordane, Rogaland og Hordaland (Helse Førde 2010). Nye samfunnsmessige behov har ifølgje Helse- og omsorgsdepartementet ført til endringar i sjukehusstrukturen dei siste femti åra. Endring av infrastruktur som fleire og betre vegar, fleire tunnelar og betre luft-, bil- og båtambulanseteneste, har gitt nye og betre føresetnadar for å etablere det dei kallar «gode pasientforløp ved akutte tilstander». I kombinasjon med endring i medisinsk kunnskap og nye behandlingsmetodar, stiller det nye krav til organiseringa av helsetenesta i Norge (Helse- og omsorgsdepartementet 2011b).

1.2.1 Konflikt mellom sentrum og periferi

For å forstå dagens protestar mot sjukehusnedlegging er det nyttig å ha sentrum-periferi-historia i Norge som eit bakteppe. Den politiske sosiologen Stein Rokkan plasserer nemleg Norge etter 1814 som eit land med svakt sentrum (1987:48). I artikkelen «Numerisk demokrati og korporativ pluralisme» (opphavleg frå 1966) skriv Rokkan at Norge på den eine sida hadde ein djupt rotfesta tradisjon med sentralisert byråkratisk styre, men samstundes «en nedarvet territoriell og kulturell basert motstand mot de regjerende embetsmenn og deres allierte eliter av akademikere, kjøpmenn og industrifolk i byene» (1987:68). Bøndene mobiliserte mot embetsmannregimet frå 1860-åra og utover, vann vala i 1879 og 1882 og tok langt på veg over makta i statsstyret med innføringa av parlamentarismen i 1884 (ibid:68-69). Vidare skriv Rokkan at utkantane mislikte dominansen frå hovudstaden. «De oppvåkne lokale samfunn satte seg til motverge mot innflytelsen fra en fremmed og utenlandsorientert bykultur» (ibid:70). Dei egalitære samfunna i sør og vest, hadde lenge vore faste støttepunkt for strøymingar til kulturellt forsvar mot innverknad frå byane og frå dei økonomiske og administrative sentruma i landet (ibid:73). Rokkan skriv også at Sørlandet, og i endå høgare

grad Vestlandet, har utmerka seg som regionar der den kulturelle motstanden mot sentraliserande og urbaniserande krefter har vore sterkast (ibid:156).

Lokaljournalistikkforskar Mathisen meiner vidare at lokalpressa skal fylle si rolle i ein politisk kontekst der konflikten mellom sentrum og periferi framleis er sentral i den offentlege debatten (2013:57). I dette perspektivet skal lokalpressa markere lokalsamfunnet som eit eige sosialt system som ei motvekt til dominansen frå hovudstaden. Mathisen skriv at: «Den desentraliserte pressestrukturen innebærer at lokalpressen nærmest blir en målbærer av periferien. Å være lokalsamfunnets talerør blir i dette perspektivet en sentral oppgave for lokalpressen» (ibid:57). Sogn og Fjordane er kjent som eit periferifylke⁴ med sine 108 700 innbyggjarar per 2013 og ein folketettleik på seks personar per kvadratkilometer (SSB 2014). Protestane mot sjukehusnedlegginga kan i eit slikt perspektiv sjåast som ein protest frå utkanten i periferifylket mot sentralisering i retning sentrum av periferifylket.

1.3 Prosessen fram mot endring

Ifølgje Helse Vest er drifta av sjukehusa i fylket for dyr per 2010, og styret i Helse Førde helseføretak⁵ skal leggje fram og vedta ein strategiplan for den framtidige drifta. Eigar Helse Vest har late helseføretaket få gå med underskot i ei årrekkje, men frå 2012 må Helse Førde drive i økonomisk balanse. Hausten 2009 starta Helse Førde ein strategiprosess fram mot 2020. I august 2009 vedtar styret i Helse Førde å lage ein prosjektplan for omlegging og effektivisering av føretaket (Protokoll frå styremøte i Helse Førde HF 21.08.2009). På styremøtet i september 2009 vedtar styret at dei vil ha framlagt ein ny strategisk plan for helseføretaket i desember 2009. Arbeidet skal leiast av ei styringsgruppe samansett av styreleiar, nestleiar, eigarrepresentant, tilsettrepresentant og administrerande direktør (Protokoll frå styremøte i Helse Førde HF 25.09.2009). 16. desember 2009 tek dei opp saka *Styret sin strategiprosess 2010-2020*. Her skisserer styret sitt vidare arbeid med strategiplanen og administrasjonen si oppfølging fram mot planlagt ferdigstilling. I protokollen frå møtet vert det påpeika at rammene for Helse Førde omfattar føringar i nasjonale rammedokument og økonomiske rammer frå eigaren Helse Vest. Helse Førde kan i 2010 ha eit underskot på 40 millionar, dei har fått signal om at eit underskot på 20 millionar kroner er godkjent i 2011, men føretaket må gå i balanse i 2012 for å kunne investere i medisinsk-teknisk utstyr og bygg

⁴ Berre Finnmark har mindre folketettleik med to personar per kvadratmeter. Til samanlikning har Oslo 623 966 innbyggjarar og 1462 personar per kvadratkilometer i 2013 (SSB 2014).

⁵ Helse Førde helseføretak blir omtalt som «Helse Førde» i resten av oppgåva.

(Protokoll frå styremøte i Helse Førde HF 16.12.2009). Her vedtek styret at eit endeleg strategidokument skal leggest fram i april 2010. Strategiplanen skal legge til rette for ein berekraftig økonomi for Helse Førde mot 2020. Styret konstaterer at Helse Førde har eit effektiviserings-/omstillingskrav på ca. 150 millionar kroner som må vere fullt realisert innan utgangen av 2012. Dei legg til grunn at 55 millionar kroner skal realiserast gjennom tiltaka som er innarbeidd i budsjettet for 2010. Dei ytterlegare 100 millionane må kuttast gjennom tiltak som blir innarbeidd i strategiplanen til styret. Endelege og konkrete tiltak skal klargjerast gjennom ein prosess og vedtak dei næraste månadane og effektane må begynne å slå inn i andre halvår av 2010 (ibid.).

1.3.1 Tiltrår lokalmedisinske senter

5. mars 2010 legg strategigruppa i Helse Førde fram sitt forslag til framtidig sjukehusstruktur. Tiltrådinga frå strategigruppa går ut på at dei to lokalsjukehusa i fylket gjerast om til lokalmedisinske senter. Sentralsjukehuset i Førde skal bestå. Dei ønskjer at endringane skal gjennomførast innan 2014. På førehand har strategigruppa avgjort at vidareføring av dagens modell med to lokalsjukehus og eitt sentralsjukehus ikkje er berekraftig. Dei legg fram tre alternativ:

1. Eitt sentralsjukehus og to lokalmedisinske senter.

2. Tre likeverdige lokalsjukehus

3. Eitt sentralsjukehus

Strategigruppa tilrår det første alternativet der lokalsjukehusa får ein ny og redusert funksjon (Høyringsnotat Helse Førde 08.03.10). Blant anna utan sengepostar, fødetilbod og akuttmedisinske funksjonar. Fødande sør før Sognefjorden sendast til Helse Bergen ved Haukeland og Voss, medan dei nord for Nordfjorden sendast til Helse Sunnmøre. Ifølgje Bergens Tidende (06.03.10) sa helseminister Anne-Grete Strøm-Erichsen klart frå på møtet 5. mars at alternativ tre ikkje var aktuelt fordi det vil føre til nedlegging av institusjonane i Lærdal og på Eid. I modell to meiner strategigruppa at innsparingane blir for små og fagmiljøa for svake. Styret i Helse Førde ber kommunane og andre høyringsinstansar om å sende inn innspel til planen.

18. juni 2010 vedtek styret i Helse Førde å sentralisere føde- og akutttilbodet til Førde innan to år. Lokalsjukehusa skal drive dagbehandling og poliklinikktilbod, men ikkje ha sengepostar.

Helseminister Strøm-Erichsen vil ikkje svare på om vedtaket frå Helse Førde kan gjennomførast: «Det vil eg ikkje gå inn i. Eg reknar med at Helse Vest gjer ein nøyte gjennomgang av vedtaket», seier ministeren til Bergens Tidende (19.06.10). Helse Førde avgjer fredag 22. oktober 2010 å leggje ned fødetilboda på Eid og i Lærdal. Planen er at sentralsjukehuset skal bli einaste fødestaden i fylket. Saka går vidare til styret hos eigaren Helse Vest.

1.3.2 Helse Vest vedtek fødenedlegging

1. desember 2010 handsamar Helse Vest Helse Førde sin strategiplan. Ifølgje Bergens Tidende endar det «med eit vedtak som er noko mindre radikalt enn Helse Førde sin opphavlege plan» (BT 02.12.10). Det blir vedteke at lokalsjukehusa på Eid og i Lærdal skal ha ein indremedisinsk sengepost med 15 senger, og elles blir det lagt opp til poliklinikkar og dagbehandling. Styret vedtek å leggje ned fødeavdelinga ved Nordfjord sjukehus og å avvikle den forsterka fødestova i Lærdal.

27. desember 2010 seier nestleiar i helse- og omsorgskomiteen på Stortinget, Kjersti Toppe (Sp), til Bergens Tidende (27.12.10): «Saka er løfta opp på regjeringsnivå. Heile regjeringa skal inkluderast i arbeidet med å godkjenne Helse Vest sine planar». Etter lova om helseføretak kunne helseministeren avgjort saka åleine. Men som BT-journalist Terje Ulvedal skriv: «Når det ikkje skjer, er årsaka den oppheta politiske striden rundt omstillinga av sjukehusstilbodet i Sogn og Fjordane».

1.3.3 Siste stopp: regjeringa avgjer

31. mars 2011 avgjer regjeringa i ein regjeringskonferanse at Lærdal sjukehus misser fødetilbodet og at fødeavdelinga på Eid blir flytta til Volda når Kvivsvegen, det nye sambandet mellom Nordfjord og Sunnmøre, opnar hausten 2012. Fødetilboda ved dei to lokalsjukehusa blir avvikla i noverande form, men regjeringa opnar for at det kan bli jordmorstyrte fødestover begge stader. Regjeringa går langt i å følgje vedtaka frå leiinga i Helse Vest om fødetenestene på Vestlandet, men tar ei rekkje nye grep når det gjeld omlegginga av sjukehusstilbodet. Både Eid og Lærdal skal ha indremedisinske akuttfunksjonar. Begge får avdelingar for barselomsorg med følgjeteneste for gravide. Begge plassar skal ha heildøgnsopne avdelingar for laboratorietenester og røntgen. Ortopeditilbodet ved Nordfjord sjukehus forsvinn, medan det består i Lærdal (Helse og omsorgsdepartementet 2011a). Begge plassar inviterer regjeringa kommunane med på å etablere lokalmedisinske

senter, slik Helse Førde har teke til orde for (BT 01.04.11). Våren 2014 er tilbodet ved lokalsjukehusa lagt om, men framleis har begge status som nettopp *lokalsjukehus*.

Alle spørsmål om lokalisering – og lokalisering av sjukehus – skaper brei debatt. Når det er snakk om sjukehus og helsetilbod meiner mange det er snakk om liv og død. Media formidlar frå og mobiliserer til slik debatt, og nettopp difor er det interessant å studere *kva* pressa skriv og *korleis* dei skriv om saker som sjukehussaka.

1.4 Vidare disponering av prosjektet

I neste kapittel vil det teoretiske rammeverket for prosjektet bli presentert. I kapittel tre vil eg leggje fram forskingsdesignet for prosjektet, samt metodiske vurderingar og utfordringar. Vidare følgjer kapittel fire og fem der funna frå den kvantitative analysen blir presentert og analysert. Avslutningsvis, i kapittel seks, blir prosjektet samanfatta. Her vil eg søkje å svare på prosjektet si problemstilling i lys av funna frå analysen og dei teoretiske perspektiva i oppgåva.

2 Pressa sine samfunnsoppgåver

Dette kapitlet tar føre seg dei overordna perspektiva som analysen av sjukehusstriden byggjer på. Hovudvekta vil liggje på pressa sitt samfunnsoppdrag og kva rettar og plikter det fører med seg. Slik vil ein seinare kunne undersøke korleis samfunnsoppdraget er ivareteke i mediedekninga av sjukehusstriden. Prosjektet vil ta føre seg korleis ulike val og prioriteringar kjem til uttrykk i materialet gjennom ulike ramar og dermed korleis avisene set dagsorden. Først vil eg sjå på kva som ligg i omgrepet *samfunnsoppdraget*, og deretter kva funksjonar pressa har i lys av dette.

2.1 Samfunnsoppdraget – midt i demokratiet

Pressa har ei viktig rolle i dei fleste samfunn og tek vare på visse funksjonar som er naudsynte og verdifulle i eit godt fungerande demokrati. Journalistikken hentar sin offentlege legitimitet i eit demokratiideal og skal gje innhald til aktiv utfolding av ytringsfridommen. Gjennom at borgarane får tilgang til brei og omfattande informasjon, kan dei som informerte veljarar fatte opplyste avgjersler ved politiske val og på denne måten utøve reelt folkestyre (Brurås 2010:31, Eide 2001:26). Pressa arbeider ut frå dei etiske normene i Ver Varsam-plakaten⁶ der demokratiidealet blir bekrefta i punkt 1.1 :«Ytringsfridom, informasjonsfridom og trykkjefridom er grunnelement i eit demokrati. Ei fri, uavhengig presse er blant dei viktigaste institusjonane i demokratiske samfunn» (Ver Varsam-plakaten [VVP] 2008). Dermed har pressa eit ansvar overfor publikum og hevdar i så måte å arbeidet ut frå eit *samfunnsoppdrag*.

Pressa meiner altså å skulle utføre viktige oppgåver i og for samfunnet (Østbye 2009c:103, Brurås 2010:31). Her må ein merke seg at utføre ikkje betyr underordning, tvert imot er uavhengigheit og mangfald ein viktig føresetnad for å kunne fylle samfunnsoppdraget. I utgangspunktet var det pressa sjølv som tok på seg samfunnsoppdraget som ei grunngeving for sitt virke, blant anna for å grunnge visse privilegium som trykkefridom, innsynsrett og økonomiske fordelar (Østbye 2009c:105). Historisk knyter ein røtene til samfunnsoppdraget til ideologien om pressa som den fjerde statsmakt (Allern og Roppen 2010:13). Her ser ein pressa som ei motmakt og eit korrektiv til den lovgivande, den utøvande og den dømmende makta og tanken er nært knytt til tanken om pressa som samfunnets *vaktbikkje* (Brurås 2010:35).

⁶ Vedtatt første gong i 1936. Sist revidert i 2007 (Ver Varsam-plakaten 01.01.2008).

Nettopp samfunnsoppdraget dannar fundamentet for pressa si sjølvforståing og yrkesetikk (ibid:31) og kan sjåast som ei etisk fordring til journalistikken (Bjerke 2010:71). Som ei forlenging av tanken om samfunnsoppdraget kan ein vidare sjå på *samfunnskontrakten* som er basert på tanken om at journalistikken leverer samfunnsnyttige tenester, at journalistikken har eit samfunnsoppdrag.

Samfunnskontrakten er [...] en selvpålagt avtale som forutsetter at noe er viktigere enn noe annet, som forutsetter en journalistikk som skiller mellom reportasje og kommentar. Som bidrar til å opprettholde et skille mellom det private og det offentlige (Eide 2011:19).

Martin Eide skriv at avtala gir pressa eit særskilt ansvar for at ulike syn kjem til orde. Avtala gir pressa rett til å avdekkje kritikkverdige forhold og skal beskytte enkeltmenneske og grupper mot overgrep (2004:65). Til grunn for slike ideal ligg ei erkjening av media ikkje berre som bedrifter, men som samfunnsinstitusjonar. Dei er både børs og katedral (Eide 2011, Østbye 2009c). Journalistikken skal gje eit vesentleg bidrag til ei opplyst offentleg samtale, men skal også fungere som ei motmakt til dei andre samfunnsaktene, bringe relevant informasjon og vere ein arena for samfunnsdebatt (Eide 2011:19).

2.1.1 Funksjonar i samfunnsoppdraget

Samfunnsoppdraget gir altså pressa eit ansvar overfor publikum til å ivareta rolla den spelar i demokratiet. Det er viktig å understreke at lojaliteten i journalistideologien ligg hos lesarane, lyttarane og sjåarane. Dei er pressa sine eigentlege oppdragsgivarar (Brurås 2010:34). Vidare skal ein sjå nærare på kva oppgåver oppdraget fostrar.

I den offentlege maktutgreiinga «Rapporten om massemedia» frå 1982 omtalar Svennik Høyser det han kallar pressa sine fire oppgåver eller fire funksjonar: *Informasjonsfunksjonen*, som vil seie at pressa skal gje publikum naudsynt informasjon slik at folk kan ta stilling i samfunns spørsmål, men også at pressa skal gje informasjon *frå* borgarane *til* politikarane. Vidare skal pressa frå sin ideologiske ståstad kommentere og analysere samfunnsforholda gjennom *kommentarfunksjonen* og «vekke den slumrende opinion til bevissthet» som Høyser skriv (NOU 1982:30 s.63). Pressa skal kontrollere og granske dei som har innverknad på samfunnet gjennom *overvakingsfunksjonen*. Til slutt skal pressa gjennom *gruppekommunikasjonsfunksjonen* fremje kommunikasjon innan og mellom politiske, faglege og ideelle grupper i samfunnet (ibid.).

Helge Østbye definerer tre oppgåver som utgjer kjernen i samfunnsoppdraget:

- *Informasjonsfunksjonen*: Media skal spreie budskap om viktige hendingar.
- *Vaktbikkjefunksjonen*: Media skal vere ei fjerde statsmakt som overvakar mektige institusjonar, grupper og enkeltmenneske.
- *Arenafunksjonen*: Media skal sikre plass for og aktivt medverke til debatt om viktige samfunnsspørsmål (Østbye 2009c: 105)

Denne oppfatninga blir også stadfesta i UNESCO-rapporten *Media. Conflict prevention and reconstruction* frå 2004 der det mellom anna står:

Key roles for independent media must be to provide information, act as a government watchdog, scrutinise others who wield power and provide a forum for public debate about the choices facing a society (James 2004:22).

Ein ser at det verkar å vere semje rundt kva funksjonar pressa skal ha, og at det berre er små forskjellar i formuleringane. Dette prosjektet vil vidare i drøftinga ta utgangspunkt i Østbye sin definisjon⁷.

Ifølgje Ragnhild K. Olsen, analysesjef ved mediekonsernet Amedia og tidlegare fagmedarbeidar ved Institutt for journalistikk, er idealet at journalisten gjennom informasjons-, arena- og vaktbikkjefunksjonen skal levere innhald forankra i prinsipp om uavhengigheit, mangfald og objektivitet. Olsen peikar på at dette er verdiar med stor allmenngyldigheit i den vestlege journalisttradisjonen (2013:52). I det første punktet i Ver Varsam-plakaten som handlar om nettopp «Samfunnsrolla til pressa» ser ein at dei tre funksjonane blir stadfesta. I punkt 1.2 er det presisert at «Pressa tek seg av viktige oppgåver som informasjon, debatt og samfunnskritikk[...]». Samstundes gjeld redaktørprinsippet over den enkelte borgar sin ytringsfridom. Ingen har krav på å få sine meiningar på trykk (Røssland og Østbye 2006:3). «Den ansvarlege redaktøren har det personlege og fulle ansvaret for innhaldet i mediet» (Redaktørplakaten 2004). Slik ser ein at det er viktig med ei variert og mangfaldig presse; blir du avvist i ein redaksjon kan du gå til ein annan.

Brurås påpeikar at mange meiner fundamentet til all journalistikk er publikum sin «rett til å vite». Dette er ikkje eit påfunn frå media si side for å gje legitimitet til si verksemd. Det er ei førestelling som kjem av den allmenne informasjonsfridommen som er stadfesta mellom anna

⁷ Ifølgje Østbye og Kvalheim (2009:5) kan «gruppekommunikasjonsfunksjonen» i denne tredelinga inngå i informasjons- og arenafunksjonen.

av internasjonale menneskerettserklæringer. Utan retten til å søkje og ta imot informasjon, fungerer ikkje yringsfridommen heller. Informasjonsfridommen er ein føresetnad for innsyn i og kontroll med den offentlege forvaltninga, og ein føresetnad for at folk flest kan ta del i demokratiet og i den offentlege debatten, skriv Brurås (2010:33). Pressa sine oppgåver må slik forståast som ei beskriving av ein situasjon i samfunnet, og ikkje som eit pålegg frå styresmaktene. Han føreslår å kalle det «forventningar» som staten og publikum har til pressa.

2.1.2 Stadfesta av staten

Samfunnsoppdraget har nærast vorte eit moteord i medieordskiftet dei siste åra, ifølgje Johann Roppen og Sigurd Allern (2010:11). Men det er ikkje berre forskarar og journalistar som legg vekt på samfunnsoppdraget og ansvaret media har. Ein kan seie at også staten har stadfesta oppdraget gjennom formuleringar i Grunnlova, stortingsmeldingar, statsbudsjett og mediepolitikk.

Den statlege pressestøtta som blei innført i 1969 understrekar at staten meiner pressa forvaltar eit viktig samfunnsoppdrag. Målet var å hindre nedlegging av aviser, oppretthalde ei differensiert dagspresse og å oppretthalde den lokale konkurransen. Produksjonsstøtta er den største direkte støtteordninga. Den rettar seg mot dei minste lokalavisene og nummer to-aviser med svak økonomi, men også riksdekkande meiningsbærande aviser. Den direkte pressestøtta blir fordelt over statsbudsjettet. I tillegg kjem dei indirekte støtteordningane som papiravisene sitt fritak frå meirverdiavgifta (Medienorge 2013).

I eit av dei viktigaste mediepolitiske dokumenta i vår tid, i Stortingsmelding 32 frå 1992-1993 *Media i tida*, står det at yringsfridommen må vere *reell*, ikkje formell. Vidare står det at: «i den grad styresmaktene har ei legitim interesse av å regulere verksemda til media, er det nettopp ut frå den tankegangen at desse funksjonane – som er så viktige i eit demokrati – må sikrast» (1992-1993:32 s.11). Også: «Det er i styresmaktene sine interesse å oppretthalde yringsfridomens vilkår og ein fri informasjonsflyt gjennom eit mangfald av medvitne, velredigerte og velinformerte medium med evne til kritisk tenking» (ibid.). Ifølgje stortingsmeldinga tener yringsfridomen to mål: Han skal gjere det mogeleg for alle å gje styresmaktene det korrektivet som er naudsynt i eit moderne demokrati. I tillegg er yringsfridomen ein føresetnad for personleg utvikling og aktiv deltaking i dei demokratiske prosessane i samfunnet. Meldinga understrekar at folk ikkje berre skal ha *rett* til å fremje ytringar, men at det skal vere *praktisk mogeleg* å offentleggjere ytringane sine. Dette kan ifølgje meldinga sikrast på mange måtar, og eit av dei viktigaste verkemidla seiast å vere

pluralisme i talet på ytringskanalar (ibid:36). Pressepolitikken har hatt som sitt fremste mål å oppretthalde flest mogleg røyster i pressekorset. Auka eigarkonsentrasjon kan bli eit trugsmål mot ytringsfridommen, seier stortingsmeldinga (ibid:37). Vidare slår meldinga fast at ei godt informert allmente er ein føresetnad for at demokratiet skal fungere, og at nyheitsmedia er viktige formidlarar av den informasjonen (ibid:40).

Vidare er det norske samfunnet prega av geografisk og administrativ desentralisering med mange og små kommunar, ifølgje Dagspresseutvalet. Det norske avismønsteret er tilpassa den desentraliserte strukturen. Her blir lokalavisa sin posisjon stadfesta:

Alle landets kommuner dekkes regelmessig av minst en avis. Når noe viktig har stått i lokalavisen, kan man anta at de fleste innbyggerne i kommunen er kjent med innholdet. Nærheten med kommunen og innbyggerne er utvilsomt en viktig forutsetning for at det norske avissystemet har en sterk stilling (NOU 2000:15 s.188).

Også i nyare tid har staten presisert viktigheita av pressa si rolle. Det ser ein mellom anna i Norges offentlege utgreiing, *Lett å komme til orde, vanskelig å bli hørt – en moderne mediestøtte* (2010:14) der det blant anna står i punkt 1.2:

Utvalget finner at det er bred politisk enighet om de overordnede målene for den statlige mediepolitikken. Mediene spiller en sentral rolle for å sikre ytringsfrihet og et levende demokrati, og staten har derfor et ansvar for å legge til rette for et mangfoldig mediesystem av høy kvalitet.

Her vert det også lagt vekt på at det er eit offentleg ansvar at også dei svake stemmene får høve til å komme ut i det offentlege rom.

På bakgrunn av eit forslag frå Ytringsfrihetskommisjonen (NOU 1999:27) vedtok Stortinget i 2004 (Østbye 2013) ein ny ytringsfridomsparagraf i Grunnlova der det heiter at: «Det paaligger Statens Myndigheder at lægge Forholdene til Rette for en aaben og oplyst offentlig Samtale». Med dette blir staten sitt ansvar for individet og grupper sin faktiske ytringsmoglegheit synleggjort, ifølgje utgreiinga frå Ytringsfrihetskommisjonen. Meldinga viser til at vedlikehald og utvikling av det offentlege rom er viktige offentlege ansvar. Her vert det blant anna vist til det offentlege si støtte til media og til allmennkringkastinga sine særskilte oppgåver og forpliktingar, samt reglar mot monopolisert eigarskap av massemedia (NOU 1999:27).

I 2008 vedtok Stortinget *Lov om redaksjonell fridom i media*, der redaktørprinsippet blei slått fast og eigarane «kan ikkje instruere eller overprøve redaktøren i redaksjonelle spørsmål, og kan heller ikkje krevje å gjere seg kjend med skrift, tekst eller bilde eller høyre eller sjå programmateriale før det blir gjort allment tilgjengeleg» (Mediefridomslova 2008). Ifølgje

NOU 2011:12, *Ytringsfrihet og ansvar i en ny mediehverdag*, er hovudpoenget med mediefridomslova at redaktøren har rett til å heve seg over eigaren sine instruksjonar. Ut frå dette kan ein seie at lova er med på å hindre at eigarkonsentrasjonen i media skal gå ut over det innhaldsmessige mangfaldet i media.

2.1.3 Samfunnsoppdraget som kvalitetsmål

Det finst få allmenne kriterier som enkelt kan testast for å vurdere god eller dårleg journalistikk hevdar Ragnhild K. Olsen (2013:51). Når ein skal vurdere kva som er god og dårleg journalistikk kjem det an på kva medie- og aktørperspektiv, kva verdisyn ein har og kva interesseperspektiv ein legg til grunn. Ei kvalitetsvurdering er avhengig av mange forhold, men det er uansett umogleg å lage ein universell og objektiv kvalitetsstandard. Kvalitet handlar nettopp om vurderingar, og dei kan verken vere sanne eller gale (Bjerke 2013:65). Likevel finst det eit sett journalistiske ideal som har brei oppslutnad både i og utanfor bransjen. I «Hva er journalistisk kvalitet?» (2013) drøftar Olsen nettopp dette. Ho hevdar at normsettet er godt forankra både i profesjonen si eiga sjølvforståing og i samfunnet sine forventningar til journalistikken slik den manifesterer seg i mediepolitikk og lover og reglar. Ideala handlar om journalistikken si samfunnsrolle, samfunnsoppdraget eller samfunnsansvaret. Det er lange tradisjonar for å knyte evaluering av journalistikk til nettopp pressa sitt samfunnsansvar (ibid:52-53).

Vidare føreslår Olsen eit radikalt motstykke til kvalitet forankra i samfunnsansvaret. Ein kan også definere kvalitet ut frå journalistikk forstått som ei rein forbruksvare som har som primæroppgåve å generere størst mogleg inntekter i publikum- og annonsemarknaden. Olsen understrekar at kvalitet forstått som samfunnsansvar versus kvalitet forstått som marknadssdelar og inntekter er to heilt motsette perspektiv. Vinzenz Wyss skildrar det som eit ideologisk normativt og eit utilitaristisk-økonomisk perspektiv på kvalitet.

Sistnevnte innfallsvinkel har utspring i utilitarismefilosofiens idé om at det gode er det som gir lykke og tilfredshet til flest mulig, og vurderer kvalitet ut fra hvor stort publikum og hvor mange annonsører det redaksjonelle produktet tiltrekker seg (Olsen 2013:54).

Olsen peikar vidare på at sjølv om det herskar ei interessekonflikt mellom dei to perspektiva, og sjølv om det er massiv motvilje mot ei reint økonomisk basert kvalitetsforståing i norske redaksjonar, er motsetnaden meir polarisert i teori enn i praksis. Det fordi:

En redaksjonell virksomhet kan vanskelig drive med journalistikk som overhodet ikke tar hensyn til brukermarkedets ønsker. Det er ikke riktig at journalistikk som fyller samfunnsoppdraget, ikke kan ha bred publikumsappell og bidra til inntekter både i bruker- og annonsemarkedet (ibid:54).

Vidare kan ein argumentere for at merkevara til nyheitsmedia blir styrka av å levere kritisk undersøkjande journalistikk, og at kvalitet i eit slikt perspektiv lønar seg. Slik nyanserast motsetnaden mellom kvalitet frå eit ideologisk og økonomisk perspektiv, forklarar Olsen (ibid.). Det kan vere interessant å ha desse ideane i bakhovudet når ein skal sjå på sjukehussaka i Sogn og Fjordane. Tanken om at journalistikk som oppfyller samfunnsoppdraget ofte har brei publikumsappell og at det er vanskeleg å drive med journalistikk som ikkje tar omsyn til brukarmarknaden er interessant når ein ser føre seg lesarane av t.d. Fjordabladet og Firda. Til dømes vil mange innbyggjarar på Nordfjordeid meine at nærleik til akutt hjelp og fødetenester er avgjerande for deira lykke og tilfredsheit, medan mange innbyggjarar i Førde vil meine at å oppretthalde eit sterkt sentralsjukehus med spesialisert tilbod vil vere det viktigaste for det framtidige sjukehusstilbodet i fylket. Vidare vil avisene si tilnærming til journalistikken truleg vere prega av lokalsamfunnet sitt spesifikke perspektiv og slik kan det vere rimeleg å anta at journalistikken vil variere på same måte som perspektivet varierer.

Helge Østbye meiner på den andre sida at kritisk journalistikk i økonomisk dårlege tider kan setje samfunnsoppdraget under press. Han slår fast at i dagens mediesituasjon er alle mediebedrifter under eit konstant økonomisk press for konsernbidrag (2009c:119). Avisene livnærer seg av å presentere nyheiter til sine lesarar, og region- og lokalavisene kan så å seie vere åleine om å levere stoff frå sitt område. Dersom avisene vert utsett for økonomisk press og må redusere bemanninga, vil ein så langt som mogleg unngå å redusere volumet på stoffet. Dermed ligg faren i at kvaliteten på stoffet reduserast, hevdar Østbye. Kritisk og undersøkjande journalistikk, vaktbikkjefunksjonen, er eit kjerneområde med tanke på samfunnsoppdraget for alle media, ifølgje Østbye. Det journalistiske arbeidet har høg prestisje i miljøet, men er svært ressurskrevjande. På same tid bidreg den avslørande journalistikken sjeldan til sponsing og ekstra reklameinntekter, men kan heller resultere i rettssaker eller annonseboikott. Dermed konkluderer Østbye med at dette er ei utrydningstruga form for journalistikk i ein økonomisk pressa situasjon, og at måten pressa fyller samfunnsoppdraget vil bli alvorleg svekka (ibid:120-121). Seinare skal vi sjå på korleis pressa har ivareteke samfunnsoppdraget i sjukehussaka, og då er det verdifullt å vere klar over at det er finst ulike oppfatningar av korleis kvalitet kan målast og kva konsekvensane av samfunnsoppdraget kan

vere. Vi ser at Olsen og Østbye står for to ulike syn på korleis den kritiske journalistikken og samfunnsoppdraget påverkar og påverkast av lesarane og brukarmarkanden.

2.1.4 Det lokale oppdraget – lim eller lupe

Den kritiske og undersøkjande pressa blir ofte trekt fram som det ypparste av journalistikk, medan underhaldnings- og hyggejournalistikken står langt nede på rangstigen.

Vaktbikkjeidealet motiverer til stadig jakt etter feil og manglar ved samfunnet pressa skal overvake, og journalistikken sin dramaturgi dyrkar konflikt. Det kan ifølgje Ragnhild K.

Olsen overskygge ei anna viktig oppgåve som *kulturberar* og *lim* i samfunnet(2013:55).

Spesielt er dette viktig i eit lokaljournalistisk perspektiv.

Gode by- og bygdesamfunn avhenger av lokale medier som ikke bare spiller rollen som aggressiv samfunnsrefser, men som også er lokalpatriotiske, som bidrar til å bygge lokal identitet og tilhørighet ved å speile bredden i lokalsamfunnet og trekke frem også det som er bra. Tilstedeværelse og speiling av lokalsamfunnets mangfold hører også inn under journalistikkens samfunnsrolle. Det handler om å balansere lokalpatriotisme og kritisk journalistikk (Olsen 2013: 55).

Olsen påpeikar at det er viktig at oppgåva som lim i lokalsamfunnet ikkje får låg status. Ho seier også at: «Journalistikken skal selvsagt være ei bjeffende vaktbikkje, men det er også rom for en logrende selskapshund innenfor samfunnsoppdragets rammer. Dette gjelder ikke bare for lokale medier, men for journalistikken generelt» (ibid.). Birgit Røe Mathisen har, gjennom si doktoravhandling, sett nærare på nettopp spenninga mellom granskingsoppdraget og lokal patriotisme i lokaljournalistikk. Mathisen understrekar at på same måte som dei nasjonale media styrkar vår identitet som nordmenn, spelar lokale media ei viktig rolle for vårt tilhøyre i det lokale samfunnet. Ho hevdar at: «[...] alle former for lokalmedier bidrar til å opprettholde den lokale og regionale kulturen. Avisa er forankret i lokalsamfunnets eget symbolmiljø, og det er her den henter legitimiteten sin» (2010c:31-32) og det kan betraktast som ein del av lim-funksjonen i lokalpressa. Tanken blir stadfesta i *Dagspresseutvalet* si innstilling *Pressepolitikk ved et årtusenskifte*: «Lesing av lokalaviser betyr ikke bare at man holder seg informert om lokale nyheter og følger med i den lokale debatten, det er i seg selv uttrykk for lokal tilhørighet» (NOU 2000:15 s.188). I ei amerikansk undersøking frå 1980-åra undersøkte forskarane Stamm og Fortini-Campbell (1983) samanhengen mellom å abonnere på lokalavisa og å kjenne tilknytning til plassen ein bur. Forskarane kunne ikkje seie noko om kva som kom først; om det var lokalavisa som skapte kjensla av å høyre til eller om det var tilhøyret som fekk folk til å lese lokalavisa, men truleg er det ein vekselverknad mellom dei (Mathisen 2010c:32). Nettopp denne tanken om lokalavisene som berar av lokal kultur er viktig å ha i tankane når ein skal studere korleis avisene dekkjer sjukehussaka.

På den andre sida understrekar Mathisen viktigheita av lokalavisene si rolle i lokaldemokratiet og at den lokale politikken er eit viktig område for lokalavisene. Det ideelle er at avisene tar opp saker før det vert gjort avgjersler, slik at innbyggjarane har ein reell sjanse til å påverke utfallet (Mathisen 2010c:29-30). Vaktbikkjefunksjonen er nok den som er minst synleg for lokalavisene, både fordi gravande journalistikk er ressurskrevjande og fordi det ofte er tette band mellom journalistane og dei som skal overvakast (Mathisen 2010d:102-103). Men grundig journalistikk og å stille kritiske spørsmål i det daglege kan, ifølgje forskaren, hindre overgrep og korrupsjon. Ho understrekar at undersøkande verksemd er ein sentral del av den rolla journalistikken skal fylle i samfunnet. Det gjeld både i små lokalsamfunn og på store plassar og oppgåva bør vere like viktig for små redaksjonar som store, sjølv om ressursane ikkje alltid er like gode (ibid:126). Seinare skal eg studere korleis balansen mellom lokalpatriotisme og kritisk journalistikk, det Mathisen kallar det *double oppdraget* (2010b:36), blir utøvd i sjukehussaka.

2.2 Ulik utsikt etter auget som ser – om vala i journalistikken

Til no har vi sett på samfunnsoppdraget og balansen mellom lokaljournalistikken sin lim- og lupefunksjon. Vidare skal vi sjå på at *korleis* pressa dekkjer sakene varierer. Slik kan ein seinare drøfte kva konsekvensar vala får for journalistikken og samfunnsoppdraget.

2.2.1 Journalistikk med perspektiv

Når vi vidare skal sjå på korleis sjukehussaka er dekt på ulikt vis er det med utgangspunkt i at journalistikk blir til som resultat av vala journalistane har teke. «Journalistikken kan [...] aldri ta fri. Den kan heller ikke slå av på krav om sannhet og virkelighetsforankring.» Det skriv Martin Eide i *Hva er journalistikk* (2011: 9-10). Ifølgje Eide snakkar journalisten om å samle fakta og å formidle dei. Eide poengterer at det likevel er ein kreativ prosess inne i bildet når journalisten arbeider. Journalisten fortel med krav på sanning, men forteljinga skjer med eit *perspektiv* og frå ein *ståstad*. Ein sak må ha ei vinkling, forklarar journalisten ifølgje Eide (ibid.). Journalistikk handlar om å gjere val, ein må leggje an nokre perspektiv. Slik kjem noko i framgrunnen, noko i bakgrunnen og noko fell heilt ut. Også Svein Brurås understrekar at ei «objektiv» formidling av ei hending eller eit fenomen djupast sett er uråd. Brurås skriv til spirande journalistar at «journalistikk er å *velge* – vi ser at en nyhetssak faktisk er en *konstruksjon*, og intet speilbilde» (2010:43). Ein journalist vil alltid vere prega av sine haldningar, sin bakgrunn, sitt tilhøyre og sin identitet.

«Utgangspunktet er [...] at journalistikk er en sosial praksis som verken kan bedrives eller forstås uten å ta hensyn til det fortolkende moment og den kreative innskytelse – til evnen til å tenke seg om» (Eide 2004:12). Vidare skriv Eide at det er behov for ei realistisk forståing av kva den enkelte journalist kan bety frå eller til, og kva handlingsrom han eller ho har innanfor dei rådande strukturelle rammene. Han peikar på at det er viktig å vere klar over korleis eigne handlingar faktisk har konsekvensar, og at det ikkje er likegyldig kva formidlingsformer som blir valt i den daglege journalistikken. Ein journalist som er på høgde med si tid skal vere klar over at det er fortolkingsarbeid ein gjer når ein freistar å spegle røynda. Den vanlege karakteristikken av journalistikk som «ein sosial konstruksjon av røynda», er nært knytt til studiar av korleis menneskeleg tenking vert påverka av samfunnsmessige vilkår. Ifølgje Sigurd Allern verkar karakteristikken ofte provoserande på journalistar fordi det oppfattast som ei skuldning om «juks» og påfunn (2001c:48). Michael Schudson oppsummerer mistydinga: «We didn't say journalist *fake* the news, we said journalists *make* the news» (1991:141 i Allern 2001c:48). Hendingar og saksgang blir først nyheiter når dei er gjort til nyheiter gjennom aktiv tolking, omarbeiding og prioritering. Nyheitsverdien er eit resultat av journalisten sitt arbeid (Eide 1992, Allern 2001c:52).

2.2.2 Medierammer og dagsorden

Når vi no har sett at journalistikken består av val, skal vi vidare sjå på korleis journalisten brukar *rammer* i arbeidet. Etter å ha utført feltstudie over ti år i fire ulike redaksjonar var konklusjonen til den amerikanske sosiologen Gaye Tuchman kort: «Telling stories of a social life, news is a social resource. A source of knowledge, a source of power, news is a window of the world» (Tuchman 1978:216 referert i Bjerke, Brurås & Øvrebø 2012:24). I sine studiar viser Tuchman korleis ein i nyheitsprosessen rammar inn ulike typar materiale frå røyndomen og formar det til konkrete nyheitsforteljingar (ibid.). Sigurd Allern nyttar også Tuchman sin metafor når han seier at nyheiter er som rammer. Han meiner nyheitsramma har nokre av eigenskapane til vindaugsramma.

Utsynet avhenger av om vinduet er stort eller lite, om det har mange ruter eller få, om glasset er klart eller farget – og av om det vender mot veien eller en bakgård. Ja, hva vi ser, avhenger av vår egen plassering i forhold til vinduet (Allern 1992:17).

Allern understrekar at vindaugget alltid har ei ramme som avgrensar utsynet, og seier vidare at «nyheter bør altså ikkje studeres som «vindu», men heller som «ramme» for hva vi får og kan se» (2001c:48). Vidare er alle former for menneskeleg kommunikasjon avhengig av *tolkingsrammer* som er med på å gjere isolerte hendingar forståelege. Ifølgje sosiologen

Erving Goffman samanliknar vi opplevingar og hendingar og brukar tolkingsrammer for å gje mening til det vi opplever og deltar i (Goffman 1974:10-11 i Allern 2001a:53). I journalistikken kan slike tolkingsrammer kallast *medierammer* (Allern 2001a:53). Ifølgje Robert Entman tilbyr *innramming* ein måte å skildre makta i ein kommuniserande tekst. I «Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm» (1993) føreslår han denne definisjonen:

To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described (Entman 1993:52).

Ifølgje Entman kan innramminga finne stad fire plassar i ein kommunikasjonsprosess. Den som kommuniserer gjer bevisste eller ikkje-bevisste rammeval når den bestemmer kva den skal seie, og dette er guida av rammer som organiserer deira tanke- og trussystem. Vidare inneheld sjølve teksten rammer. Også rammene som mottakaren har frå før kan påverke korleis rammene i teksten, eller rammene frå avsendaren, blir mottekne eller oppfatta. Kulturen er med å bestemme over diskursen eller tankegangen hos ei sosial gruppe. Alle dei fire stadane ein kan finne innramming har den liknande funksjonar: Utval, belysning eller bruk av opplyste element kan nyttast for å konstruere ein diskusjon om eit problem, og eventuell årsak og løysing (Entman 1993:52-53).

Vidare viser undersøkingar at innramminga av ei sak impliserer at ramma har ein effekt på store delar av publikum som tar imot kommunikasjonen, sjølv om det truleg ikkje har ein universell effekt på alle (ibid:54). Entman påpeikar at rammer legg vekt på nokre aspekt av røynda og tilslører andre, noko som gjer at publikum får ulike reaksjonar. I analysen min er det berre rammene i *sjølve teksten* ein kan studere⁸. Når ei nyheitsforteljing konstruerast, vil nødvendigvis enkelte aspekt ved forteljinga framhevast og andre aspekt blir tona ned eller droppa heilt. Det er naudsynt for å gje forteljinga ei form, og her ser ein korleis journalisten sine val trer fram og at desse vala påverkar korleis ein mottakar vil oppfatte forteljinga (Bjerke, Øvrebø & Brurås 2012:25). Sigurd Allern viser at til dømes i saker om skattespørsmål kan ståstad, perspektiv, vinkling og kjeldeval påverke kva tolkingsrammer som blir brukt. På den eine sida kan ein sjå skattelette som noko som simulerer initiativ,

⁸ Det ligg utanfor mitt prosjekt å seie noko om *verknadane* av avisene si dekning av sjukehussaka, og i alle tilfelle vil det vere ei vanskeleg oppgåve å fastslå.

medan ein på den andre sida kan sjå skattelette som eit trugsmål mot felles velferd (2001a:57). Vidare understrekar Allern at:

Medierammer er [...] nødvendige element for å ordne og sortere flommen av inntrykk og nyhetsbiter. Problemet med dem er ikke at de finnes, men heller at de spesifikke tolkningsrammene som brukes vanligvis er så innbakt i organisatoriske rutiner, tradisjonelle vinkler og byråkratisert kildekontakt at de fremstår som naturlige, «objektive» og udiskutable (2001a:58).

Døme på rammer i sjukehusdebatten kan vere at lokalsjukehus gir kort reiseavstand og sentralsjukehus lang reisetid, eller at gode ambulansetenester sørgjer for rask transport til sentralsjukehus. Ein kan sjå lokalsjukehus som ein garantist for lokale arbeidsplassar eller lokalsjukehus med låg spesialisering og dermed auka fare for feilbehandling. Ein kan sjå lokalsjukehus som dyrt og ressursløsende. Fordi rammene journalistane vel er viktige for lesaren si oppfatning av saka, er det interessant å sjå korleis dette kjem til uttrykk gjennom materialet. Rammeval kan knytast til alle vala journalisten tek, blant anna den *journalistiske vinklinga*; nemleg val av fokus. Det handlar om å stille skarpt slik at journalisten ikkje druknar i ein serie av uklære spørsmål og tilfeldige fakta og meiningar – og at saka blir like uklår. Ein journalistisk vinkel skal vere klar, avgrensa og konkret (Østlyngen & Øvrebø 1998:142). Ifølgje Allern handlar innramminga i journalistikken om både val av fokus, kjelder, vinkling og presentasjonsform (2001b:299). I analysen ser eg på alle desse aspekta i artiklane og slik får ein eit innblikk i korleis journalistane vel ei utsikt frå vindauget og kva rammer lesaren får presentert i teksten som påverkar korleis vi tolkar det som blir publisert.

Fordi nyheitene alltid blir fortolka og vidare presentert gjennom ulike medierammer blir nyheitsmedia ein arena for kamp om rivaliserande bilde av røyndomen. Verda vi har med å gjere er utanfor rekkevidde, ute av syne og ute av sinn. Difor må den forklarast, rapporterast og førestellast (Lippmann [1922] 1998:29). Media er den viktigaste lenka mellom det som skjer i verda og vår oppfatning av det som har hendt (Lippmann 1922 i Allern 2001b:273). Det som blir sett på dagsorden gjennom media påverkar både økonomiske og politiske avgjersler, ifølgje Sigurd Allern. Det media ikkje tar opp, marginaliserast i samfunnsdebatten (Allern 2001b:273). Media pregar kva som skal vere saker for offentlegheita og set slik dagsorden både for personar og organisasjonar og tolkar kva sakene sitt «eigentlege» innhald er (Eide & Hernes 1987:62). Ifølgje medieforskar Helge Østbye er det vanleg å knyte opphavet til teorien om media sin dagsordenfunksjon til ein empirisk studie som amerikanarane Maxwell McCombs og Donald Shaw gjennomførte i universitetsbyen Chapel

Hill i høve presidentvalkampen i 1968. Her samanlikna dei volumet i mediedekninga av enkeltsaker med folk si oppfatning av kva som var viktige saker i valkampen. Dei kom fram til at det var sterk samanheng mellom den vekta media la på dei enkelte sakene, og vurderinga veljarane gjorde av kor framtreddande og viktige dei enkelte temaa var i valkampen(Østbye 2009a:62). Det nyheitsmedia legg vekt på over tid, blir også dei aspekta publikum ser på som viktige. Med andre ord set nyheitsmedia folk sin dagsorden (McCombs 2004:2). Vidare understrekar McCombs at Bernhard C. Cohen sine observasjonar viser at media ikkje er så effektive i å fortelje folk *kva* dei skal meine, men at dei har påfallande suksess med å fortelje oss *kva vi skal meine noko om* (ibid.). Også i Stortingsmeldinga *Media i tida* frå 1993 ser ein at oppfatninga av media som ramme og premissleverandør er anerkjent: «På mange måtar medverkar media til å avgjere kva vi skal vere opptekne av, glede oss over, eller bekymre oss over til ei kvar tid. Media skaper langt på veg vårt bilete av den verda som omgir oss» (1992/1993:39).

2.2.3 Valet som avgjer kven vi bør lytte til

Når ein skal studere korleis ei sak vert dekt, er kjeldeval sentralt fordi journalistikken gjennom sine val av kjelder signaliserer kva institusjonar og personar det er viktig å lytte til (Allern 2001b:273). Kjelda kan definerast som ein person som gir opplysningar, altså kjeldemateriale, til ein journalist (Allern 2001c:161). Det blir ikkje sett som god journalistikk å skrive saker basert på berre ei kjelde(Mathisen 2010b:43, Allern 1992:93), men det er likevel utbreidd i massemedia sitt daglege arbeid. Lokaljournalistikk er ofte prega av tronge økonomiske rammer og ei-kjelde-journalistikken er vanleg her(Ottosen, Røssland & Østbye 2002:219). Det må understrekast at ein artikkel kan byggje på kjeldemateriale som det ikkje er direkte vist til i teksten og enkelte artiklar som formelt sett berre har ei kjelde, kan likevel byggje på eit solid kjeldegrunnlag fordi informanten og journalisten har høg kompetanse på feltet (Allern 2001c:162). Men det er også enkelt å finne døme på artiklar som viser til fleire kjelder, der innhaldet i praksis berre er til dømes ein overflatisk enquete om temaet. Det betyr at dersom siktemålet er å vurdere det kjeldekritiske nivået i ein artikkel, er teljing av kjeldene berre ein start (ibid:163). Likevel meiner Allern at kjeldetalet er eit interessant barometer for å vurdere det faglege journalistiske nivået i den samla artikkelproduksjonen. Han hevdar at dei færraste artiklar med berre ei synleg kjelde, ber preg av grundige undersøkingar. Talet på

kjelder kan dermed, forsiktig tolka, fungere som ein første indikasjon på informasjonskvalitet i journalistikken(ibid.).

Ifølgje Svein Brurås er to av dei viktigaste kjenneteikna ved journalistfaget at det er fritt kjeldeval og den kritiske haldninga til kjeldene (2010:121). Journalisten har rett og plikt til å sjølv vurdere kva kjelder som har størst truverd og kompetanse i ei sak, og journalisten skal ha kritisk distanse til kjeldene sine (ibid:38). Journalisten si haldning skal ifølgje Brurås vere prega av profesjonell mistru. Dette idealet vert også stadfesta i Ver Varsam-plakaten der det heiter:

Ver kritisk i valet av kjelder, og kontroller at opplysningar som blir gitt er korrekte. Det er god presseskikk å arbeide for breidde og relevans i kjeldevalet. Ver særleg aktsam ved behandling av informasjon frå anonyme kjelder, informasjon frå kjelder som tilbyr eksklusivitet, og informasjon gitt frå kjelder mot betaling (VVP 2008 punkt 3.2).

Sigurd Allern peikar på at kvaliteten i kjeldematerialet har stor innverknad på innhaldet i journalistikken. Den amerikanske medieforskaren John McManus knyter journalistisk informasjonskvalitet til tre faktorar: faktaorienterte sitat, tal på siterte kjelder og kor ofte bakgrunnsopplysningar som gjer det mogleg å forstå nyhenda som kjem opp (McManus 1994:220-221 referert i Allern 2001c:161). Vidare knyter Allern pressa sin kjeldebruk og evna til kjeldekritikk til nyheitsmedia sitt truverd hos publikum. Brurås understrekar også at journalisten må vere merksam på at ingen kjelder er garantert fri for å ha interesser i ei sak, fri for mistydingar og liknande (Brurås 2010:123).

Vidare hevdar Allern at det ikkje berre er journalisten som vel kjelder, men at også kjeldene vel media; dei jobbar profesjonelt og målretta for å leggje premiss for nyheitsproduksjonen (1992:94). To kanadiske og ein australsk forskar, Richard V. Ericson, Patricia M. Baranek og Janet B.L. Chan, har studert kjeldene si rolle i ulike nyheitsprosessar. Dei hevdar at nyheiter er formidling av autoritet og at i kunnskapssamfunnet handlar nyheiter om *kven* som er autoriserte vitarar og *kva* som er deira autoriserte versjon av røynda (Baranek, Chan og Ericson 1989:3 referert i Allern 1992:95). Vidare meiner dei at det er ein relativ uavhengigheit mellom nyheitsorganisasjonar og kjeldeorganisasjonar. Slik blir det ei slags «forhandling» mellom faste kjelder og journalistane om kontroll over nyheitsbildet. For å ha eit overtak må kjeldene aktivt opptre som premissleverandørar og primærkjelder. Ved at dei tilbyr bestemte nyheiter vernar dei seg samstundes mot at journalistar grev for mykje på eiga hand. Allern påpeikar at politikarar sine «innspel» og «utspel» er lettare å referere enn det er å gjennomføre kritisk gransking av partia, regjeringa og embetsverket sine faktiske handlingar (ibid:95). Eigarkonsentrasjon, annonsørane sine sentrale roller og det tette nettverket mellom

massemedia og makthavarane som kjelder verkar i same retning, ifølgje Allern. Det undergrev høvet til å fungere som ei fjerde statsmakt. «Og det fører til en stadig større avstand mellom ytringsfriheten som individuell rettighet og ytringsfriheten slik den faktisk fungerer i dagens mediesamfunn» (Allern 1992:117).

2.2.4 Fakta eller kommentar? Eit spørsmål om truverd

Vi har sett på korleis all journalistikk blir filtrert gjennom arbeidet til journalisten. Svein Brurås poengterer at røynda ikkje alltid er «balansert» og då kan heller ikkje sannferdig journalistikk alltid vere det (2010:45). Sjølv om journalistikken sjeldan vil vere nøytral, må den alltid vere *sann*. Kravet og idealet om objektivitet sikrar i mange tilfelle ein viss kvalitet i journalistikken, og kan hindre manipulasjon, ifølgje Brurås. Det journalisten fortel skal vere sant i alle detaljar, men fordi mange sanne detaljar som står aleine kan gje eit galt bilde av saka, må ein følgje eit krav om at det er vesentleg. «All informasjon som antas å være viktig og relevant for publikums vurdering av en sak, skal tas med. Ingen vesentlige sider av saken skal skjules» (ibid:46). Det er journalisten si plikt å legge fram alle viktige opplysningar i ei sak. Slik ser ein at sjølv om ei kvar sak må ha ei vinkling og eit perspektiv, så er det krav som legg føringar for korleis saka vert framstilt.

Ver Varsam-plakaten stiller ikkje krav om at journalisten skal vere objektiv, men at ein skal gjere klart kva som er faktiske opplysningar og kva som er kommentarar (VVP 2008 punkt 4.2). Redaksjonelt stoff skal vere faktabasert nyheits- og reportasjestoff som er fritt for journalisten sine personlege meiningar og vurderingar (Brurås 2010:40), medan kommentarar frå journalistar og redaktørar anten skal komme gjennom leiarar eller i spalter som er klart merka som kommentarar (Røssland & Østbye 2006, Brurås 2010: 40). Likevel er det ikkje så enkelt. I moderne journalistikk finst det mange sjangrar som er overskridande, som til dømes analytiske artiklar. Uansett er det krav om at mottakaren skal ha klart for seg kva som blir presentert. Brurås meiner alle partar vil tene på at det tradisjonelle skiljet *ikkje* blir utviska. "En ukritisk sammenblanding vil ha negative følger for troverdigheten", skriv han (ibid:40). Brurås forklarar vidare at media prøvar å oppretthalde skiljet ved bruk av vignettar eller ved å gje nyheits- eller kommentarstoff ulik typografi. Vidare har mange redaksjonar som prinsipp at same medarbeidarar ikkje skal opptre både som reporter og kommentator i same avis eller sending (ibid:40). I store aviser er det vanleg at kommentarar skrivast av andre enn

journalistane som dekkjer sakene til dagleg, men eit slikt skilje er ikkje mogleg i små redaksjonar.

2.2.5 Avisa som aktør – legitim eller over streken?

Journalisten *ser* på vegne av publikum, ifølgje Martin Eide. Dermed finn journalisten seg i ein maktposisjon ved at det journalistiske blikket verkar disiplinerande. Det gjer journalisten til noko anna enn, og noko meir enn, ein tilskodar. Journalisten blir slik, ifølgje Eide, også ein deltakar, ein som kan endre hendinga sin gang (2011:74). Vidare skriv Eide at massemedia, spesielt fjernsynet, både er *arena og aktør* i politisk strid. Dei er ein arena der mektige aktørar kan få vise seg fram og presentere sin bodskap, og ein arena der nettopp slike aktørar kan utfordrast. Samstundes er media sjølv ein aktør, særskilt ved at ein kan konfrontere andre aktørar med kvarandre, med nye og gamle utsegner. Slik meiner Eide at mediebildet av det politiske liv like mykje er ein del av det politiske liv som eit bilde av det politiske liv. Fjernsynsjournalisten er, gjennom sine vinklingar og forteljingsgrep, ein politisk nøkkelaktør ifølgje Eide. Journalisten legg premiss for og opnar for strategisk handling frå andre aktørar (2004:151). Eide meiner at journalisten er ein del av det politiske bildet som ein aktør. Her meiner eg at Eide si skildring av fjernsynsjournalisten kan overførast til den skrivande journalisten fordi arbeidsmetoden med val av vinkling og forteljemåte, rolla som premissleverandør og filtreringa på same måte kan seiast å gjelde all journalistikk.

Media si rolle som ein sjølvstendig aktør inneberer at media på eige initiativ løftar fram saker, foreslår løysingar, tar standpunkt og argumenterer for desse. Ifølgje Røssland og Østbye er det brei semje om at media bør informere, vere vaktbikkje og arena, medan rolla som ein *aktiv aktør* er meir kontroversiell. Dei meiner at det å ta standpunkt på ein måte er å vidareføre avisa si rolle i partipressa(2006:4) som eksisterte i Norge frå 1880-talet til 1960/1970-talet (Ottosen, Røssland & Østbye 2002:37). At avisene sjølv reiser saker og har det som primær oppgåve er nytt. Vidare peikar Røssland og Østbye på at dersom media blir for aktive med egne saker og løysingar, kan det lett gå ut over informasjonsfunksjonen, fordi motargumenta ikkje slepp like lett til. Det kan også gå utover arenafunksjonen fordi avisa ikkje ønskjer innlegg som går mot avisa sitt eige standpunkt. Og til ei viss grad kan det også gå ut over vaktbikkjefunksjonen, fordi ein lite truleg vil utøve kritisk journalistikk ovanfor egne hjertesaker (Røssland & Østbye 2006:4).

Her kan ein vidare rette blikket mot rørsle som blir kalla «public journalism», «civic journalism» eller «community journalism» og som oppstod i USA på 1990-talet fordi

diskusjonen om media som sjølvstendig aktør kan sjåast i lys av nettopp dette. Denne journalistikken hadde som mål å gjenreise sambandet mellom journalistikken og det offentlege livet i lokalsamfunna, mellom journalistikken og samfunnsborgarane der journalistikken hadde ei aktiv rolle (Eide 2011:75). Her såg ein journalisten som ein del av problemløysingsbransjen, framfor sanningsbransjen, ved at journalistikken ikkje berre skulle setje problem på dagsorden, men også bidra til å løyse dei. Ein hadde ei journalistisk omsorg for lokalsamfunnet og ein lengsel etter samhald, einskap og felles verdigrunnlag. Martin Eide peikar på at eit av problema med denne journalistikken var at den heile tida stod i fare for å kompromittere eigen uavhengigheit og for å vatn ut skiljet mellom fakta og kommentar og mellom publikum og pressa (ibid:75-78). Eide konkluderer med at det ikkje er sant slik forkjemparane for public journalism påstod, at journalisten er i problemløysingsbransjen. «Journalistikken må være i sannhetsbransjen. Journalisten må finne ut hva som er sant og hva som ikke er sant. Journalisten er i verifikasjonsbransjen» (ibid:95), skriv han. Når journalistar og aviser i stor grad opptrer som sjølvstendig aktør som føreslår eigne løysingar kan ein hevde å spore trekk frå public journalism-tankegangen.

Vidare kan det vere nyttig å sjå på ei sak der ei avis klart tok standpunkt på leiarplass. I *Rapport om bybanesaken* (2006) undersøkte Røssland og Østbye om Bergens Tidende si dekning av spørsmålet om Bergen skulle få bybane. Frå starten tok avisa standpunkt på leiarplass for bybane. Publikum kritiserte seinare avisa for å ha ei einssidig dekning av saka, men i sin konklusjon meinte Røssland og Østbye at trass i standpunktet på leiarplass hadde avisa klare skiljelinjer mellom dette og dekninga elles. Slik hevda dei at avisa bestod testen, men skriv at ein vidare kan stille spørsmål ved kva rolle lokalaviser skal spele i slike saker (ibid:26).

Avisa som sjølvstendig aktør som tar aktivt standpunkt på leiarplass kan koplast mot Mathisen sine tankar om patriotisme og kritikk. Ho spør om dei to kan kombinerast eller om lokalismen og patriotismen vinn over det kritiske samfunnsoppdraget (2010b:37). Lokalavisene fungerer gjerne som vaktbikkje mot sentrale myndigheiter, men gjer dei det same mot lokale krefter? Mathisen skriv: «[...] lokaljournalistikkens viktigste legitimitet ligger i å være en motstemme i samfunnsdebatten. Men den lokale journalistikken framstår ikke lenger like fri og uavhengig hvis den oppfattes som et ensidig talerør for de lokale interessene. Da blir den journalistiske troverdigheten raskt truet» (2010b:62). Her kan det sporast ein nyanseskilnad mellom Mathisen som meiner det journalistiske truverd det blir truga dersom avisa blir talerør for lokale interesser og Røssland og Østbye som meiner standpunktet

på leiarplass er mindre problematisk. Dei ulike syna vil drøftast vidare opp mot sjukehussaka i avslutningskapitlet.

Vidare kan det vere nyttig å sjå på den kvalitative undersøkinga som Ingrid Milde gjorde som eit supplement til bybanerapporten til Røssland og Østbye. Ho intervjuar tolv aktørar som var involvert i saka, både i og utanfor BT, for å undersøke kva roller BT spelte i bybanesaka og korleis desse påverka kvarandre (2008). I undersøkinga kom det fram at ein internt i BT ikkje var samde i om engasjementet for bybana var for sterkt. Vidare er det også interessant at Milde sin konklusjon skil seg frå Røssland og Østbye sin konklusjon ved at Milde meiner avisa i praksis ikkje har klart å oppretthalde skiljet mellom avisa sitt standpunkt og den redaksjonelle dekninga. Milde meiner at kombinasjonen av BT sitt redaksjonelle standpunkt og ein journalist med eit sterkt personleg engasjement og stor innverknad førte til at avisa si bybanedekning ikkje blei så balansert som det forventast i dag. Det blei synleggjort gjennom avisa sine val der saker, vinklingar og kjelder som var positive til bybana i enkelte tilfelle blei prioritert framfor negative, slår Milde fast(2008:59). Milde poengterer at skilnaden i resultata i dei to undersøkingane er grunna at Røssland og Østbye vurderte kva som faktisk *var* skrive, men ikkje kva som *ikkje* var skrive.

3 Metodiske vurderingar

For å belyse korleis Fjordabladet, Firda og Bergens Tidende har dekkja spørsmålet om framtidig sjukehusstruktur i fylket har eg nytta *kvantitativ innhaldsanalyse* som metode. I dette kapittelet skal eg gjere greie for innsamlinga av empiri til prosjektet, val av metode og legge fram dei metodiske vurderingane som ligg til grunn for analysen.

I dette prosjektet er målet å sjå nærare på akkurat kva avisene har publisert og korleis dette ser ut. Eg har ønskt å kartlegge *alt* avisene har presentert om saka i løpet av eit tidsrom, for å danne eit mest muleg heilskapleg bilde av korleis saka er dekt. Det som blir analysert er det lesarane av dei tre avisene får av informasjon om sjukehusaka. Dermed eignar kvantitativ innhaldsanalyse seg som forskingsmetode. Fordi metoden søker å vere open om innsamling, omarbeiding og analyse av materialet, gir den andre innsyn og høve til å kontrollere forskingsarbeidet. Slik vert også subjektiviteten avgrensa, samanlikna med reint kvalitative analysar.

Det finst mange innfallsvinklar og perspektiv til korleis ein kan undersøke mediedekninga av sjukehussaka. Ein kunne til dømes ha sett nærare på produksjonen av nyheitene som blir presentert, til dømes ved å gjere kvalitative intervju eller ved å gjere feltobservasjonar av journalistar og redaktørar som har arbeidd med saka, slik Ingrid Milde gjorde med si kvalitative analyse av BT si rolle i bybanesaka (2008). Slik kunne ein forsøkt å finne ut kva vurderingar som blei gjort før sakene kom på trykk og kartlagt haldningane til journalistane om saka. Her må det nemnast at eg har arbeidd som journalist i Firda og som fotojournalist i Bergens Tidende, og slik har kjennskap til nokre av journalistane som har arbeidd med saka. Sjølv om eg aldri har jobba med journalistisk arbeid knytt til sjukehussaka, er det rimeleg å tru at eg ville fått redusert truverd både som forskar og journalist dersom eg valte kvalitative intervju som metode. Vidare kunne ein også forska på publikum si oppfatning av saka, med bakgrunn i det dei fekk presentert gjennom media, gjennom kvalitative intervju eller sett nøye på nokre utvalte saker som avisene publiserte gjennom kvantitativ analyse.

3.1 Forskingsdesign: Kvantitativ innhaldsanalyse

For å forklare kva som meinast med kvantitativ innhaldsanalyse vil eg bruke *Metodebok for mediefag* sin definisjon. «Med (kvantitativ) innhaldsanalyse mener vi her dataregistrering og

analyseteknikker som søker mot en systematisk, objektiv og kvantitativ skildring av innholdet i et budskap» (Østbye et al. 2013:208). Systematisk betyr her at ein formulerer generelle reglar for korleis materialet skal behandlast. I denne samanhengen betyr *objektiv* at ein så langt som mogleg prøvar å redusere bruken av skjønn. Ved at ein har presise skildringar av variablar og kategoriar kan andre gå gjennom det same materialet eller tilsvarande, og komme til same resultat (ibid.). Ifølgje Østbye et al. er kvantitativ innhaldsanalyse godt eigna til å «se på hvordan en bestemt sak eller et tema har blitt behandlet» (2013:209). Det er nettopp dette eg søker å gjere i sjukehussaka, og dermed meiner eg metoden vil vere føremålstenleg.

Det må understrekast analysen *ikkje* seier noko om kva effektar innhaldet har på publikum. Oppgåva ser på kartlegginga av innhaldet som eit sjølvstendig fenomen og berre indirekte knytt til effektar på publikum (Østbye et al. 2013: 210). Slik er det til dømes problematisk å seie noko om kor vidt mottakarane har latt seg påverke av mediedekninga og synspunkta den presenterer, eller dra slutningar om korleis dette har påverka utfallet av avgjerslene til politikarar.

3.2 Avgrensing

«Sjukehusstriden i Sogn og Fjordane tok for alvor av i mars i fjor då styret i Helse Førde presenterte den nye strategiplanen for føretaket» skreiv Bergens Tidende 1.april 2011 og viser her til strategiframlegget 5. mars 2010. Som ein har sett er striden i fylket nesten hundre år gammal, og for å avgrense oppgåva har eg valt å analysere det ein kan kalle «starten på slutten». Analysen tar utgangspunkt i Helse Førde sitt framlegg av strategiplanen 5. mars 2010. Prosjektet tar føre seg fire månadar, frå 01.01.2010 til og med 30.04.2010. Slik får ein med debatten i førekant av at Helse Førde legg fram sin plan, og vidare får ein med reaksjonane på planen, drøftingane av forslaget som Helse Førde sender ut på høyring og dekninga på vegen mot ei avgjerd i Helse Førde sitt styre som er instansen på grasrotnivå.

Ved å undersøke alt som er skrive om saka i løpet av fire månadar har eg forsøkt å danne eit bilde av dekninga av saka. Eg har kartlagd og undersøkt til saman 560 artiklar. Artiklane er henta frå papiravisene til Fjordabladet, Firda og Bergens Tidende. Eg har blant anna undersøkt korleis sakene er vinkla, kven som kjem til orde, kva bildemotiv som blir brukt, korleis saka har utvikla seg over tid og korleis sjølve dekninga har utarta seg i volum.

I prosjektet ser eg på dekninga av sjukehussaka hos tre aktørar: Firda, Fjordabladet og Bergens Tidende. I hovudsak har eg valt desse på grunn av dekningsområda deira. Slik får eg

undersøkt korleis lokalavisa Firda som dekkjer Sunnfjord, og som dermed dekkjer området for Førde Sentralsjukehuset, presenterer saka. Vidare har eg studert Fjordabladet, som er basert på Nordfjordeid og som dekkjer området der Nordfjord lokalsjukehus ligg. Dermed kan eg samanlikne korleis to lokalaviser på kvar sin kant dekkjer saka. Firda har tolv kommunar i dekningsområdet til papiravisa og størst opplag av avisene i fylket med 35 000 lesarar (Aviskatalogen.no), og kan slik seiast å vere ei stor lokalavis. Fjordabladet har derimot, ifølgje Aviskatalogen, det nest minste opplaget av avisene i Sogn og Fjordane og 8000 lesarar og kan seiast å vere ei mindre lokalavis. Det synest også å vere interessant å sjå på skilnadane mellom desse og den regionale aktøren Bergens Tidende som har heile Sogn og Fjordane og Hordaland som dekningsområde, samt Bergen og storkommunane rundt som kjerneområde. Slik vil eg til saman få eit samanlikningsgrunnlag: Korleis omtalast saka i lokalavisene på kvar sine sider kontra i den regionale pressa?

Sjukehussaka handlar i stor grad om kva sjukehusenester som skal finnast på lokalsjukehusa på Nordfjordeid og i Lærdal og ved sentralsjukehuset i Førde. Eg kunne også undersøkt korleis Sogn Avis, som dekkjer området der Lærdal sjukehus ligg, dekkja saka, men for å avgrense prosjektet har eg fokusert på Nordfjord-Sunnfjord-aksen. Under følgjer ein kort introduksjon av aktørane som står bak analysedataet eg vil undersøke.

3.2.1 Firda

Firda vart etablert i Førde i 1918. Avisa vart skipa partipolitisk uavhengig og har sidan starten og til i dag talt indre Sunnfjord og Førde sine interesser. På 30-talet fekk avisa konkurranse gjennom Gjallarhorn og Sunnfjord Tidende, og seinare har også Firdaposten, Bergens Arbeiderblad (seinare Bergensavisen) og Dagen i periodar vore konkurrentar med kontor i Førde (ibid:21). Sidan 1965 har avisa vore den største i Sogn og Fjordane. Firda vart dagsavis i 1993, og har sidan 1996 vore den einaste dagsavisa i fylket (Eggum 2009:9). Ifølgje Mediebedriftenes landsforbund hadde Firda eit netto opplag på 13 330 i 2010. Avisa var familieeigd fram til 1996 då den blei kjøpt opp av A-pressen⁹ (ibid:24). I dag er Firda 100% eigd av A-media og papiravisa dekkjer kommunane Førde, Gloppen, Fjaler, Hyllestad, Høyanger, Askvoll, Jølster, Naustdal, Gaular, Solund, Gulen og Flora. Ifølgje Aviskatalogen (per 13.03.14) har Firda ei husstandsdekning på 25% i Sogn og Fjordane og respektivt ei dekning på 64% i Førde kommune og 3% i Eid kommune.

⁹ Bytte namn til Amedia i 2012 (Amedia 2014).

3.2.2 Fjordabladet

Den første utgåva av Fjordenes Blad kom i 1874 og slik er avisa, som i 1920 skifta namn til Fjordabladet, fylkets eldste eksisterande avis (Eggum 2009:28). Namnebyttet hang saman med at mange lokalaviser på Vestlandet gjekk over til nynorsk som redaksjonelt språk (Wikipedia 2014). Avisen starta som Venstre-avis, for så å vere moderat Venstre ein kort periode rundt 1890, seinare Venstre att og frå 1990-talet vart avisa partipolitisk uavhengig (Eggum 2009:28). Fjordabladet er lokalavis for Nordfjord med base på Nordfjordeid i Eid kommune. Ifølgje Mediebedriftenes landsforbund hadde avisa eit netto opplag på 2796 i 2010. 42% av avisa er eigd av Sunnmørsposten og 58% av andre eigarar. Fjordabladet har ei husstandsdekning på 5% på fylkesbasis, 74% i Eid kommune og 5% i Førde kommune (Aviskatalogen.no per 13.03.14).

3.2.3 Bergens Tidende

Bergens Tidende (BT) vart etablert i 1868, og var på 1880-talet ei toneangivande Venstre-avis (Ottosen, Røssland & Østbye 2002:42). På 1970-talet kutta avisa banda med partiet (Hjeltnes 2010:122). I Bergen var det sju dagsaviser og fem vekeaviser i 1936, mens i 1993 hadde konkurransen redusert avistallet til fire (Ottosen, Røssland & Østbye 2002:182). I dag skriv avisa sjølv at den skal vere ei frittstående, liberal, borgarleg (ikkje-sosialistisk) og partipolitisk uavhengig avis. Stoffet dei presenterer er lokalt, nasjonalt og internasjonalt (BT 2014). BT har fokus på Bergen og Vestlandet og med Vestlandet meinast Hordaland og Sogn og Fjordane (Svela 12.10.2012). Frå 1970 til 2013 hadde avisa avdelingskontor i Førde (Eggum 2009:21, Mørseth 10.04.2014). Bergen og storkommunane rundt er kjerneområdet til BT og når avisa må prioritere er det, ifølgje tidlegare sjefredaktør Trine Eilertsen, nyheitsdekninga her som er viktigast (NRK Sogn og Fjordane 25.10.2012). Nyheiter frå andre delar av Vestlandet skal også dekkast, men dei «må vere av ein karakter som har generell verdi for fleire kommunar i regionen. Difor er det lenge sidan BT slutta med brei dekning frå bygd og by» (Eilertsen i Firda.no 29.11.2012). Mediebedriftenes landsforbund opplyser at BT hadde eit netto opplag på 82 432 i 2010. BT har husstandsdekning på 32% i Hordaland og 7% i Sogn og Fjordane. I Førde har avisa ei husstandsdekning på 8% og 4% i Eid kommune (Aviskatalogen.no per 13.03.14).

3.3 Datainnsamling – metodiske refleksjonar

Dei tre avisene sine papirutgåver er utgangspunkt for innsamlinga av datamateriale til prosjektet. Fjordabladet finst ikkje i Atekst hos Retriever, og har ikkje nettarkiv tilgjengeleg. Her har eg fått tilsendt kvar avisside i PDF-format og manuelt lest gjennom avisene i perioden for å identifisere artiklane som handlar om Helse Førde og sjukehusstrukturen¹⁰.

Heller ikkje Firda er tilgjengeleg i Atekst hos Retriever. Her har eg fått tilgang til avisa sitt digitale arkiv til e-avisa. Her har eg søkt på «Helse Førde» og deretter «sjukehus» for å finne alle artiklar som handlar om saka. Vidare har eg gått gjennom alle treffa i søket manuelt for å finne artiklane som handlar om sjukehusstrukturen i fylket, og sortert vekk det som ikkje er relevant. Dei fleste sakene dukkar opp på søk med «Helse Førde», men nokre førstesidetilvisingar nemner til dømes berre «sjukehus» og desse blir slik fanga opp med dette søket.

For å finne artiklane i Bergens Tidende har eg brukt Atekst hos Retriever som utgangspunkt. Her har eg søkt på «Helse Førde» først, men for å sikre at alt er komme med har eg også søkt på «sjukehus» og «sykehus» og manuelt gått gjennom alle artiklane på desse treffa for å avgjere om sakene er relevante eller ei. Å bruke Retriever som informasjonskjelde er omdiskutert. Blant anna fann Urzula Srebrowska (2005), i si undersøking av dekninga av krigen i Irak i 2003, ut at mange artiklar i papirutgåvene av Aftenposten og Bergens Tidende ikkje fanst i Retriever. Srebrowska hevdar at ein kan få eit ufullstendig bilde av korleis avisa har presentert saka for sitt publikum. Anders R. Eriksen (2005), leiar for Atekst, forklarar i sitt svar til Srebrowska at nokre av avvika skuldast opphavsmessige forhold som gjer at til dømes NTB-saker som er publisert i avisene ikkje vert lagt i Atekst. I Srebrowska si undersøking fann ho også at artiklar som fanst i Atekst ikkje var å finne i mikrofilma utgåve av papiravisa. Dette forklarar arkivar i Bergens Tidende, Aslaug Eide, med at depotbiblioteket i Mo i Rana berre filmar avisa si siste utgåve, medan Atekst får tilsendt alle artiklar frå produksjonen, anten det er 1., 2. eller 3. utgåve av avisa (Eriksen 2005). Slik finst artiklane, sjølv om dei ikkje er filma.

¹⁰ Her må det nemnast at ein konsekvens av ulik innsamlingsmetode er at noko fleire artiklar kan vere fanga opp og inkludert i Fjordabladet sitt materiale samanlikna med dei to andre. Dette fordi nærlesinga fangar opp små artiklar som denne i Fjordabladet 04.02.2010 i spalta «Prikken» på sistesida: «-Helseføretaka går på trynet økonomisk. Det er vel ikkje det minste rart når dei ikkje ein gong er i stand til å skrive rett dato i journalane!» som eit sleivspark til Helse Førde helseføretak. Fordi eg har lese heile avisa ser eg at artikkelen handlar om sjukehusstrukturen sjølv om sjukehuset eller Helse Førde ikkje er nemnt spesifikt.

På grunnlag av dette gjorde eg eit nytt søk i Atekst der eg søkte på NTB-saker spesifikt med søkeorda «Helse Førde», «sykehus»/«sjukehus og «Nordfjord», og «sykehus»/«sjukehus» og «Førde» for å sjekke om eg fann artiklar som ikkje var komme med dei første BT-søka. På søk med sjukehus/sykehus og Førde/ Nordfjord/Nordfjordeid finn ein ingen fleire resultat. I søket på Helse Førde fekk eg to relevante treff. Desse har eg så sjekka opp mot UBB-samlinga sitt papirarkiv for BT. Ingen av NTB-artiklane var på trykk i avisa dei tre følgjande dagane, og dermed konkluderer eg med at eg ikkje har mista viktige artiklar. Det må likevel nemnast at då eg leitte manuelt etter NTB-saker i Bergens Tidende, kom eg over ein notis som handla om sjukehussaka, og som inneheldt søkjeordet «Helse Førde» men som ikkje var fanga opp i Atekst-søket. Sjølv om det kan vere artiklar som ikkje er fanga opp, meiner eg at det materialet eg har funne er både representativt nok og stort nok til at ein kan utføre ein analyse.

3.4 Kodebok og dataregistrering

I ei kvantitativ innhaldsanalyse må data kunne definerast i form av ei datamatrise, ved at ein kan definere einingar, variablar og variabelverdier, for å seinare kunne arbeide vidare med materialet (Østbye et al. 2013:212). I prosjektet har eg registrert materialet i programmet NSDstat. Ved hjelp av NSDstat-programmet Databygger har eg registrert kvar av dei 560 artiklane opp mot dei 37 variablane som utgjør datamatriksen. Vidare har eg nytta NSDstat sin Datautforsker for å analysere materialet.

3.4.1 Val av einingar

I kvantitativ innhaldsanalyse må ein klargjere kva materiale ein skal registrere og analysere. Ein må bestemme seg for kva medium, kanal og tidsperiode som skal registrerast (Østbye et al. 2013:215). Problemstillinga i prosjektet tar utgangspunkt i eitt medium, tre kanalar og éin bestemt periode.

Eininga som skal analyserast er sett til *artikkel*. Ifølgje Østbye et. al. er det eit vanleg nivå å arbeide på når ein analyserer papiraviser (2013:213). Dette er førebels ikkje eit eintydig omgrep. Når avisene har større nyheitsoppslag som er sett saman av fleire oppslag, som kan lesast uavhengig av kvarandre, men som er plassert på same side, kan det vere utydeleg om ein skal registrere oppslaget som *eitt* oppslag eller fleire artiklar (ibid:213). Her er artiklane registrert *kvar for seg*. Dei ulike artiklane i same oppslag kan til dømes ha ulike vinklingar og eg meiner difor at å dele oppslaga opp i artikkel på dette nivået gir det mest korrekte bildet av dekninga av saka.

Utvalet av artiklane, eller einingane, er delt i tre:

- *Mediet* som analyserast er papiravisa, fordi dekninga har vore brei i dette mediet. Samstundes er det enkelt å samle inn data og studere dei. Avisene i utvalet har også nettaviser, men dei har ulik grad av aktivitet. I motsetning til ein nettartikkel som kan endrast i etterkant, er artikkelen i papiravisa konstant.
- *Utvalet av aviser* er ikkje tilfeldig. Som forklart i punkt 3.2 har eg valt å analysere papiravisene til lokalavisene Fjordabladet og Firda, samt regionavisa Bergens Tidende. Alle avisene har skrive om saka i alle dei fire månadane i perioden og dekninga deira kan slik samanliknast med kvarandre.
- *Tidsperioden* som er analysert er det ein kan kalle «starten på slutten av sjukehusstriden». Oppgåva tar føre seg fire månadar, frå 01.01.10 til og med 30.04.10. (nærare forklart i punkt 3.2).

3.4.2 Val av variablar og kategoriar

Eigenskapane og variablane vi arbeider med må ta utgangspunkt i problemstillinga. Det finst eit uendeleg tal eigenskapar som *kan* inkludera (Østbye et al. 2013:216). I dette prosjektet spring variablane og kategoriane ut frå problemstillinga sitt overordna spørsmål om korleis samfunnsoppdraget blir ivareteke og underspørsmåla om korleis sjukehussaka blir omtalt med tanke på vinkling, omfang, sjanger, prioritering og bildebruk. Vidare spør ein kva tema avisene fokuserer på, kven som kjem til orde og korleis kjeldene blir brukt. I kvar variabel skal kvar eining plasserast i éin og berre éin kategori; dei skal vere gjensidig utelukkande (ibid:217).

Volumet i saka delast inn i omfang og prioritering. Eg ser på kor mykje avisene har skrive om saka og inndelinga av volum kan reknast om til ein tilnærma metrisk variabel som indikerer totalt sidetal for oppslaga¹¹. Volummålet er nyttig fordi vi seinare kan få eit inntrykk av kva innhaldskategoriar som er dominerande. Då er det ikkje tilstrekkeleg å telje talet på innslag, ein må også bruke eit mål for størrelse (Østbye et al. 2013:218). Alle avisene i undersøkinga kjem ut som tabloidaviser i perioden og har dermed fem spalter. Her har dermed kategoriane vore: notis, maks ei spalte, ½ side, 1 side, 1-2 sider eller over to sider. I registreringa har eg forsøkt å konsekvent runde mot næraste passande størrelse. Analysen ser også på korleis

¹¹ Sjå vedlegg til kodebok for omkoding til sidetal.

artiklane er prioritert. Altså kor mange artiklar som startar som hovudoppslag på førstesida, som mindre sak på førstesida eller som startar inni avisa.

Eg har studert volumet på dei ulike *sjangrane* i form av nyheitsartikkel, reportasje, leiar/kommentar, debatt/lesarbrev, kronikk, notis, humoristisk notis og takkenotis¹². Dei ulike sjangrane heng saman med dei ulike funksjonane pressa har. Medan nyheitsartikkel, reportasje og notis heng saman med informasjons- og vaktbikkjefunksjonen, kan ein knyte debatt/lesarbrev, kronikk, humoristisk notis og takkenotis til ulike aspekt av arenafunksjonen til avisene. Leiar- og kommentarsjangeren kan seiast å knytast til både vaktbikkje- og arenafunksjonen. Fordi sjangrane har ulike funksjonar er det nyttig å vite kvar og korleis artiklane står på trykk, ikkje berre at det har stått på trykk. Slik skil analysen blant anna mellom kva avisene presenterer på nyheitsplass og på kommentarplass jamfør Ver Varsam-plakaten sitt punkt 4.2 som seier «Gjer klart kva som er faktiske opplysningar, og kva som er kommentarar» (2008).

Eg har undersøkt kva *tema eller aspekt* avisene har fokusert på. Her er det laga seks variablar som utgjer hovudaspekta i saka (v11-v16) der kvar artikkel berre kan registrerast med ein av desse som «viktigaste aspekt». Fordi mange artiklar tar opp fleire aspekt, kan kvar artikkel registrerast med «ja, men ikkje viktigast» på fleire av variablane. Ved at eg brukar ein gradert skala i kodinga, får eg eit betre analysegrunnlag enn dersom eg hadde registrert at aspektet anten var til stades eller ikkje. Med gradert skala samlar ein meir presis informasjon om kvar variabel, som vil styrke analysegrunnlaget. Slik kan også ulike rammer vere til stades i ei og same eining (Beyer 2010:170-175). Det finst oppslag som ikkje lar seg plassere under mine tematiske variablar. Det kunne vore løyst ved å innføre ein kategori av typen «handlar om andre tema», slik eg har gjort med kjelder. Men som Østbye et al. påpeikar, kan slike kategoriar lett bli uinteressante når det kjem til sjølve analysen (2013:217). Difor har eg latt vere å inkludere ein slik variabel under tema, ettersom fleirtalet av oppslaga kan plasserast innanfor minst ein av mine tematiske variablar.

Vidare er det undersøkt om artiklane er *vinkla* i favør lokalsjukehus, i favør sentralsjukehus eller om dei står fram som nøytrale og balanserte. I registreringa vert det skilt mellom vinkling i tittel/ingress og vinkling i tekst. Her er det interessant å sjå på i kor stor grad avisene tar standpunkt for å oppretthalde dagens sjukehusstruktur eller om dei støttar

¹² Sjå vedlegg til kodebok for forklaring til korleis sjangrane kodast.

omleggingane, og i kva grad dei har prioritert artiklar som er vinkla for eller mot dette. Slik går prosjektet i retning mot ei *tendensanalyse* ved at det undersøker *korleis* saka blir presentert og ikkje berre kva som blir presentert (Østbye et al. 2013:217).

Redaksjonen sin *kjeldebruk* blir undersøkt ved at mengda på kjelder blir målt og ved at ein ser på kva kjelder som kjem til orde i presentasjonen av saka. Sidan det ikkje er mogleg å slå fast kor mange kjelder journalisten har brukt, er det kjeldene som kjem til *uttrykk* i artikkelen som blir undersøkt. Her kan berre ei kjelde vere registrert som den viktigaste, medan fleire kan vere registrert som til stades utan å vere viktigast. Kven som vert registrert som den viktigaste blir bestemt av kven som kjem først og mest til orde i saka.

Kjeldene er delt inn i til saman elleve variablar: (1)Politikar på nasjonalt eller (2) lokalt nivå, der stortingsrepresentantar, regjeringsmedlem og statsrådar er inkludert i den første kategorien, og politikarar på fylkes- og kommunenivå i den andre. (3)Administrasjon i Helse Førde, (4) styret i Helse Førde, (5) tilsette i Helse Førde sine føretak og (6) styret i Helse Vest har kvar sin variabel. (7)Aksjonistar/organiserte interesser inkluderer aksjonistar i t.d. Forsvar Lærdal sjukehus og Sjukehusaksjonen for Nordfjord sjukehus, men også andre organiserte interesser som samla går ut med eit felles standpunkt i saka. Vidare er pasientar ved (8) lokalsjukehusa eller pasientar ved (9)sentralsjukehuset registrert. Personar som tilsynelatande uttalar seg som (10) privatpersonar er registrert. Alle kjelder som ikkje høver i andre variablar er registrert som (11) «andre».

I registreringa av redaksjonen sin *bildebruk* blir mengda av bilde undersøkt, men også kva motiv som kjem til uttrykk i det enkelte bildet. Dei enkelte bilda teljast som eitt og eitt, men eitt bilde kan ha fleire motiv.

Her er berre eit utval av analysen sine variablar og kategoriar presentert. Resten er samla i sin heilskap i kodeboka som ligg til slutt i oppgåva som eit vedlegg. Kodeboka er forankra i oppgåva sitt overordna perspektiv gjennom problemstillinga.

3.4.3 Val av data

Eg har sett som krav at artiklane skal handle om sjukehusstrukturen i Sogn og Fjordane eller framtida til sjukehusa. Det betyr at når Fjordabladet til dømes skriv artiklar som handlar om Helse Midt-Norge og situasjonen for Volda sjukehus, vert det ikkje inkludert, med mindre dei nemner eller samanliknar situasjonen i Volda med Helse Førde eller Helse Vest. Det er gjort for å avgrense materialet. Eg tar heller ikkje med hendingssaker som «to personar sendt til

sjukehus etter bilulykke». Eg inkluderer derimot takkenotisar som er sendt inn til avisene frå pasientar, fordi desse er med på å kaste lys over korleis sjukehussaka blir presentert i avisa samla sett. Eg tar også med saker som handlar om arbeidsmiljøet i Helse Førde sine institusjonar fordi det er med på å farge debatten om korleis sjukehusstrukturen skal vere.

3.5 Koding

Etter at informasjonen er samla inn er den omgjort til data og klargjort for å bli kvantifiserbar. Vidare er informasjonen i variablane «koda». Ifølgje Alan Bryman er koding å «transforming it into numbers to facilitate the quantitative analysis of the data» (2012:162). Østbye et al. forklarar koding som registrering av materialet (2013:213). Registreringa består i å merke av i kodeskjemaet kva kategoriar som er relevante for kvar enkelt teksteining (Grønmo 2004:193). Alle artiklane er registrert i kodeboka som ligg bakarst i oppgåva. Eg har laga fysiske kodeskjema på papir som er fylt ut og stifta saman med ei utskrift av kvar artikkel i papirform. Dette er arkivert kronologisk etter avis. Deretter har eg registrert alle data frå det fysiske skjemaet i datainnfyllings- og analyseprogrammet NSD-Stat. Kvar artikkel har eit nummer som viser kvar artikkelen finst i NSD-Stat, og slik kan artiklane lett sporast både i datamatriksen og arkivet. Ein fordel med kvantitativ analyse er at ein må vere presis i definisjonen av einingar og variablar. Dermed har det oppstått fleire utfordringar i kodeprosessen.

I nokre tilfelle har det vore vanskeleg å bestemme kva ein skal kode som viktigaste aspekt i v11-v16, når fleire aspekt i saka står fram som viktige. Til dømes var dette vanskeleg å avgjere i leiaren «Viktig sjukehusmøte» frå 14.01.10 i Fjordabladet. Leiaren handlar i stor grad om både «medisinsk kvalitet» og kva «funksjonar sjukehus skal ha i framtida». Dei er tett knytt saman, men fordi artikkelen legg størst vekt på kva som vil skje med den medisinske kvaliteten dersom fødeavdelinga på Nordfjord sjukehus vert nedlagt, har eg valt å kode dette som det viktigaste aspektet. Slik ser ein at kodaren må gjere skjønnsmessige vurderingar.

Når det gjeld vinkling er det lettare å avgjere om artiklane er vinkla i favør lokalsjukehus enn i favør sentralsjukehus. Det som handlar om pro-lokalsjukehus er ofte uttrykt meir eksplisitt. I artikkelar der ein kan lese om at nokon «droppar Soria-Moria-freding» eller at det handlar om at nokon er positiv til Helse Førde sin strategiplan, blir det registrert som i favør sentralsjukehus. Styret i Helse Førde vil gjere lokalsjukehusa om til *lokalmedisinske senter*, men kva som ligg i det er meir uklart. Det kan diskutast om framlegget frå Helse Førde er *mot* lokalsjukehusa, men fordi framlegget vil kutte funksjonar frå tilbodet ved lokalsjukehusa vert det koda slik.

Undervegs i arbeidet fann eg det naudsynt å leggje til ein eigenskap i variabel 16. Variabelen heiter «Handlar om kritikk mot Helse Førde» og hadde eigenskapane: «Ja, som viktigaste aspekt», «Ja, men ikkje som viktigaste aspekt» eller «Nei». Etter å ha koda 160 artikkelar såg eg at fleire artikkelar uttrykte støtte til eller rosa Helse Førde sitt arbeid, noko som vart dårleg fanga opp ved å berre kode det som «Nei». Dermed sette eg inn eit nytt alternativ «Nei, støttar eller rosar HF»¹³, og koda dei 160 artikklane på nytt. Her må ein merke seg at eigenskapen ikkje fangar opp om støtta/rosen er det viktigaste aspektet eller eit mindre viktig aspekt i saka, det fangar berre opp om den er til stades eller ikkje. Dersom eg skulle gjort undersøkinga på nytt, ville det vere fornuftig å inkludere ein eigen variabel for ros av Helse Førde.

Når det gjeld registrering av tal på kjelder er det kjeldene som kjem fram i *teksten* som er registrert. Personar som synast på bilde, som ikkje er nemnt i teksten, vert ikkje registrert. Ved nokre tilfelle er bilda nemleg brukt nærast som ein illustrasjon til saka. Også defineringa av kjeldene i artikkane har vore utfordrande. Nokre av kjeldene har fleire roller. Til dømes er styreleiaren i Helse Førde, Clara Øberg, også Arbeidarpartipolitikar. Slik kan ho registrerast under v26 «Styret i Helse Førde» eller under v29 som «Lokal politikar». Her er det korleis kjelda er presentert i artikkelen som avgjer korleis det blir koda. Dersom Øberg berre er presentert som styreleiar *eller* politikar, blir det berre registrert ein av variablane, men dersom det blir presisert i artikkelen at Øberg *både* er styreleiar politikar blir det koda begge stadar. Dette forklarar kvifor det kan vere artikkelar som er registrert med «ei kjelde», og som likevel har fleire registreringar i v24-v34. Dersom ei kjelde blir koda i fleire variablar er det også presentasjonen av denne i artikkelen som avgjer kva for ei av rollene som står fram som viktigare enn den andre eller om dei er likeverdige.

Sjukehusaka er, som venta, meir komplisert enn kodeboka i prosjektet. Det betyr at det finst aspekt ved saka som ikkje vert godt fanga opp i registreringa av materialet. Eit døme på dette er artikkelar som handlar om kritikk av leiarstilen til administrerande direktør i Helse Førde Jon Bolstad. I Fjordabladet 04.03.10 står til dømes artikkelen «Feiar problema under teppet» på trykk. Kodeboka fangar ikkje opp denne typen kritikk utover at artikkelen ytrar kritikk mot Helse Førde. Når det gjeld vinkling blir den registrert som nøytral, fordi den ikkje direkte uttrykkjer argument for eller mot nokon av sjukehusa.

¹³ HF er forkorting for Helse Førde.

Bildemotiv kan vere registrert både i v8 «Bildemotiv sjukehus» og v9 «Bildemotiv anna». Kodeboka har ein svakheit ved at den i v9 som handlar om bildemotiv og v10 som registrerer om det er arkivfoto eller nye bilde som blir brukt, ikkje tar høgde for at det kan vere fleire bilde i artikkelen. Det kan til dømes vere to bilde der eitt viser ein demonstrasjon og eitt ein person. Det blir ikkje fanga opp. Når det er fleire bilde og kodaboka berre tillét å velje eitt alternativ har eg valt å kode ut frå det største bildet. Dette er likevel i liten grad problematisk fordi det gjeld svært få artiklar, fordi avisene sjeldan nyttar meir enn ein illustrasjon per artikkel¹⁴.

Ei anna utfordring med datautfyllinga i artiklar frå Fjordabladet er at det kan vere vanskeleg å vite, både for lesar og kodar, kva sjanger artikkelen høyrer under i v4 «Type artikkel». Det gjeld artiklar som er plassert på nyheitssider eller sider med redaksjonell tekst, men som er t.d. fråsegner frå ulike organisasjonar.

Etter å ha studert materialet nøye ser eg at kodeboka ville ha vore meir presis dersom ein variabel fanga opp «ekspertar» eller «sakkyndige» som kjelder. Desse må no registrerast som «andre». Til dømes kommunelegar og forskarar blir no koda som «andre», fordi dei ikkje passar inn i dei eksisterande kategoriane. Det må også understrekast at når avisene siterer andre media i notisar vert desse registrert som «andre». Ideelt sett burde kodeboka hatt ein eigen variabel for media, for å skilje betre her. Eg ser også at det kunne vore ein variabel som «Handlar om kritikk av føretaksorganiseringa i Norge» fordi denne ofte blir diskutert i artiklane. Mange kjelder i artiklane meiner at det er for lite politisk styring i helsesakene.

3.6 Undersøkinga sin reliabilitet

For å vurdere kor påliteleg undersøkinga er, kan ein spørje i kva grad den fyller kravet om *reliabilitet*. Reliabiliteten er høg dersom undersøkingssopplegget og datainnsamlinga gir pålitelige data (Grønmo 2004:220). I vitenskapleg arbeid må ein opent gjere greie for heile forskingsprosessen. Ein må gje innsyn slik at andre kan etterprøve dei enkelte stega fram mot konklusjonen. Slik kan andre gjennomføre tilsvarande undersøkingar. Det kallast krav om intersubjektivitet: «Observasjonene og slutningene fra dem skal i prinsippet kunne etterprøves av alle» (Østbye et al. 2013:31).

¹⁴ Sjå punkt 4.1.4 Tal på illustrasjonar.

Trass i at ein i kvantitativ innhaldsanalyse ideelt sett skal avgrense bruken av skjønn, er det vanskeleg å gjennomføre ei slik analyse utan ei viss grad av skjønnsmessige vurderingar. I undersøkinga eg har gjort er det fleire variablar som byggjer på subjektiv vurdering. Spesielt gjeld dette variablar der ein skal vurdere kva tema og kjelder som er viktigast i artiklane og i vurdering av vinkling. Samstundes som medievitenskapen har akseptert at alle bodskap må tolkast for å bli forstått av mottakarar, og at dette også gjeld forskarar og kodarar, kan ein seie at subjektiviteten er eit svakheitstrekk ved metoden. Det må understrekast at problema med subjektivitet ikkje gjeld i like stor grad for alle variablar.

Det er ikkje mogleg å lage noko mål som fortel kor godt innhaldsinndelingane samsvarar med røyndomen, men det er derimot mogleg å sjå på kor stort samsvar det er mellom klassifiseringane til ulike kodarar som jobbar med same materiale (Østbye et al. 2013:221). Det kan testast ved at ulike kodarar kodar den same teksten uavhengig av kvarandre, men basert på same kodeskjema og instruks. Samanlikningane av dei innbyrdes uavhengige datainnsamlingane frå dette utvalet blir betrakta som representative for heile studien. Uavhengig av om kodinga skjer samtidig eller på ulike tidspunkt, vil teksten vere den same. Slik kan avviket mellom kodarar sjåast som manglande intersubjektivitet og dermed som eit reliabilitetsproblem (Grønmo 2004:225). Derfor har eg valt å gjennomføre ein *intersubjektivitetstest*.

3.6.1 Intersubjektivitetstest

Eg har koda alt materialet i undersøkinga, og intersubjektivitetstesten vert gjennomført for å sjå om mine vurderingar samsvarar med ein annan person sine vurderingar med utgangspunkt i same kodebok. For å teste forskinga sin reliabilitet fekk eg hjelp av ein masterstudent ved Institutt for Informasjons- og medievitenskap ved UiB. Testen blei gjennomført ved at studenten fekk utlevert tre tilfeldig valte artiklar frå kvar avis, i alt ni artiklar frå ulike sjangrar, samt utskrivne eksemplar av kodeskjemaet og eit vedlegg til kodeboka som forklarte korleis enkelte av variablane skulle kodast. Det må påpeikast at ein test som tar utgangspunkt i ni artiklar, når det totalt er koda 560 artiklar, ikkje kan seiast å vere eit godt mål. Testen kan likevel peike på om det finst døme på intersubjektivitetsproblem.

Etter å ha gått gjennom og samanlikna mine koderesultat med studenten sine, fann eg at 58 av hennar resultat ikkje stemte med mine. Ho koda til saman ni artiklar som kvar har 37 variablar. Dermed samsvarer 275 av koderesultata. Når eg ser nærare på hennar resultat ser eg at to variabel-grupper er spesielt utsette for ulike resultat. Det er i kodinga av kva som er

viktigaste og mindre viktige temaaspekt i artikkelen (v11-v16) at resultatata sprikar mest. I alle dei ni artiklane er vi «ueinige» om i kva gradering i ein eller fleire av desse variablane. 20 av kodingane som ikkje stemmer stammar herfrå og viser at vi er «ueinige» i kva tema som er det viktigaste aspektet og kva tema som er til stades i artikkelen. Det skuldast truleg ulike skjønnsmessige vurderingar og ulik kjennskap til stoffet. Dette var også dei variablane eg synest det var vanskelegast å vurdere då eg koda.

I åtte av ni artiklar er det usemje om kva nivå sakshandsaminga går føre seg på; om det handlar om sakshandsaming i Helse Førde, Helse Vest eller regjering/Storting. Blant dei tre variablane som omhandlar dette er det elleve ulike resultat. Vidare skuldast tre av ulikskapane at den andre kodaren har koda faktaboksane som grafikk, medan eg konsekvent har rekna desse som ein del av teksten og berre koda grafikk ved større grafiske illustrasjonar som til dømes kart. Dette er skjønnsmessige vurderingar, som eg i ettertid har spesifisert i vedlegget til kodeboka. Kanskje hadde det vore meir korrekt å kode faktaboksane som grafikk slik studenten har gjort, men det viktigaste er at kodinga mi har vore konsekvent.

Ved eitt tilfelle har studenten koda at artikkelen ikkje er tilknytt førstesida, medan eg har koda at den har oppslag på førstesida. Dette skuldast ein feil frå mi side, ved at eg berre har delt ut kopi av artikkelen, utan å ta med førstesida. Ved tre tilfelle har studenten koda «ikkje kodbart» i vinkling tittel/ingress der eg har koda tittel/ingress som balansert. Studenten forklarte i ettertid at ho gjorde dette fordi det mangla ingress i artiklane, og at ho meinte tittelen gav for lite informasjon. Utanom desse er vår vurdering av vinkling ulik berre ved tre tilfelle, noko som kan skuldast ulik skjønnsmessig vurdering.

Nokre kodingar skuldast feilkoding frå hennar side. Ved eitt tilfelle har ho koda at ein leiarartikkel har ei kjelde, medan eg har koda at leiarartiklar ikkje har kjelder. Ein artikkel eg koda som lesarbrev, blei av studenten koda som kronikk noko eg meiner er feil fordi artikkelen ikkje er merka som kronikk. To av artiklane studenten fekk utdelt var lesarbrev/debattinnlegg og i begge tilfella har studenten misforstått korleis kjeldene i desse skulle kodast. I vedlegget til kodeboka står det presisert at det er forfattaren av innlegga som skal kodast som kjelde, men ho har koda personar som er nemnt i lesarbrevet som kjelder i tillegg. Dermed stammar tre av dei ulike resultatata frå feilkoding av tal på kjelder, og tre er følgjefeil av dette. Slik har kodaren anten misforstått kodeboka fordi den er uklår, eller lest den for lite nøye. I ettertid har eg difor omformulert vedlegget til kodeboka for å gjere dette klårare. Ved to tilfelle har vi vurdert volumet på artikkelen ulikt, der eg har runda opp og

studenten har runda ned i begge tilfella. Dei resterande sju kodingane som er ulike kjem frå ulike variablar og ser ikkje ut til å følgje eit spesielt mønster, men kjem truleg av ulike skjønnsmessige vurderingar.

Avviket i resultata utgjer 17% og intersubjektivitetstesten gir med andre ord ein klar peikepinn på at dei nemnte variabelverdiane er problematiske og kan kodast ulikt. Testen viser at variabelverdiane «viktigaste» og «mindre viktig» i temaaspekt er særskilt problematiske og kan kodast ulikt. Også variablane om nivå for sakshandsaming gav fleire ulike resultat, men fordi dette utgjer ein lite sentral del av analysen er desse mindre problematiske. Forklaringa til kodeboka er utbetra i ettertid der eg har lagt vekt på å forklare korleis eg har koda dei problematiske variablane og variabelverdiane (sjå forklaring til kodebok som vedlegg). Alle data som er nytta i analysen er koda av meg, og eg har forsøkt å vere konsistent, men visse sentrale variablar inneber bruk av skjønn, og det vil difor vere rimeleg å anta at andre – sjølv etter presiseringar i kodeboka – ville kunne koda enkeltartiklar på ein litt anna måte enn eg. Det må påpeikast at resultata frå testen vitnar om at ein må vere forsiktig både når det gjeld å tolke data i analysen, men også i å trekke konklusjonar.

4 Kva står på trykk om sjukehussaka?

I dette kapitlet og neste vil funna frå den kvantitative innhaldsanalysen bli presentert. I tråd med prosjektet si problemstilling om korleis samfunnsoppdraget blir ivareteke i dekninga vil eg sjå på korleis avisene har presentert sjukehussaka. Første analysekapittel undersøker kva avisene har presentert om saka, medan neste kapittel i større grad handlar om korleis saka er presentert. I nokre tilfelle vil dei kvantitative resultatane vere supplert med døme frå avisene sine oppslag. Det blir gjort i tilfelle der eg meiner det kan bidra til å illustrere viktige poeng frå den kvantitative undersøkinga.

4.1 Omfang, prioritering, sjanger og bildebruk

Dei tre avisene har dekkja sjukehussaka i ulik grad. Det må sjåast i samanheng med ulik geografisk posisjon og ulike dekningsområde. Her skal ein sjå på korleis dekninga varierer i omfang, prioritering, sjanger og bildebruk og vidare forsøke å sjå på årsakar til skilnadane. Tabell 1 viser korleis dei ulike avisene har dekkja saka gjennom tal på oppslag og sidetal. I perioden har avisene samla presentert 560 artiklar fordelt på ca. 246 sider om temaet.

Her må det understrekast at tabellen ikkje gir eit nøyaktig sidetal fordi flateinnhaldet per artikkel ikkje er registrert heilt nøyaktig, men runda til næraste passende alternativ.

Omkodinga¹⁵ til sidetal gir likevel eit godt anslag til kor mange sider avisene har skrive om saka.

4.1.1 Omfang

I perioden 01.01.10 til og med 30.4.10 har Firda har publisert 249 artiklar og Fjordabladet 243 artiklar, mot BT som har publisert 68. Dekninga er med andre ord ganske jamn mellom dei to lokalavisene, medan regionalavisa har publisert langt færre artiklar i perioden.

¹⁵ Sjå forklaring til korleis omkodinga er gjennomført i slutten av kodeboka.

Tabell 1: Omfang av oppslag og sidetal¹⁶

Avis	Oppslag		Sidetal		
	Tal	Del	Sidetal	Del	Gjennomsnitt
Fjordabladet	243	43 %	121	49 %	0,50
Firda	249	45 %	102	42 %	0,41
BT	68	12 %	23	9 %	0,33
Til saman	560	100 %	246	100%	0,44

Her er det verdt å merke seg at sjølv om Firda har publisert flest artiklar, så er det Fjordabladet som har brukt flest sider på saka. Vidare ser ein at BT har brukt langt færre sider på saka enn dei to andre. Ein ser at sjølv om BT talmessig har publisert 12% av artiklane i perioden samla, så utgjer dette berre 9 % av sidetalet samla. Det heng saman med at når BT skriv om saka får den i snitt 1/3-del side som er mindre enn eit gjennomsnittleg oppslag hos dei to andre.

Her er det sentralt å også sjå på kor ofte avisene kjem ut og kor mange sider dei vanlegvis opererer med. Fjordabladet har tre utgåver i veka og som i gjennomsnitt har 22 sider, Firda kjem ut seks dagar i veka og gjennomsnittleg har kvar utgåve 33 sider, medan BT kjem ut sju dagar i veka med eit gjennomsnitt på 88 sider (Aviskatalogen.no). At Fjordabladet har færrest utgåver og er minst i sidetal understrekar ytterlegare kor stort omfang saka har fått og dermed at den er høgt prioritert i Fjordabladet. Dette er ikkje overraskande med tanke på at det er innbyggjarane på Nordfjordeid som i størst grad risikerer å miste funksjonar ved sitt helsetilbod i framtida og dermed verkar det naturleg at lokalavisa her er mest opptekne av saka. At BT har flest utgåver og langt fleire sider enn dei to andre avisene understrekar vidare at saka i mindre grad er prioritert her. Samanlikna med dei to andre avisene ser dekninga i BT lita ut, men 68 oppslag over fire månader gir likevel saka spalteplass omtrent annakvar dag noko som viser at saka blir prioritert.

4.1.2 Prioritering

Ein god peikepinn på papiraviser si prioritering er om saka vert plassert på førstesida eller ikkje. Førstesida består som regel av eit klart markert hovudoppslag og i tillegg har førstesida ofte tilvisingar til mindre saker inne i avisa. Kva som blir «slått opp» på førstesida handlar om

¹⁶ Ved all omrekning til prosentfordeling er alt runda til næraste heile prosent fordi undersøkinga har så få einingar at dette verkar mest korrekt. På grunn av avrunding vil det i nokre tilfelle vidare i analysen bli 99 eller 101% totalt.

journalistiske val, og kan vere det som er vesentleg eller viktig, men det kan også vere ei marknadsvurdering (Allern 2001c:120). Det kommersielle motivet er sterkest i laussalsaviser, men også abonnementsaviser som i hovudsak er selt på førehand, kan ta omsynet med i vurderinga fordi laussal er ei viktig supplementsinntekt og viktig for kontakt med nye lesarar (ibid:121). Tabell 2 viser kor mange gongar sjukehussaka var førstesidesak, anten som hovudoppslag eller mindre oppslag på førstesida, i dei tre avisene.

Tabell 2: Prioritering fordelt på avis

Prioritering	Avis		
	Fjordabladet	Firda	BT
Hovudsak på førsteside	26	23	0
Mindre sak på førsteside	24	66	1
Ikkje førsteside	193	160	67
Til saman	243	249	68

Av dei 560 artiklane som er publisert i dei tre avisene i perioden har 140 av artiklane starta på førstesida i avisene. Av desse har 49 artiklar vore tilknytt hovudoppslag på framsida. Her må ein merke seg at fleire artiklar inne i avisa kan ha eit felles oppslag. Når Firda til dømes brukar ei dobbelside på sjukehussaka, har denne ofte fleire artiklar som har eit felles oppslag på framsida. Det betyr at sjølv om Firda har 23 artiklar som er tilknytt eit hovudoppslag på framsida, så betyr ikkje det at Firda har hatt 23 framsider med sjukehussaka som hovudoppslag. Dette talet vil reelt vere noko lågare.

Av dei tre avisene er det Firda som har størst tal saker som startar på framsida. Også her må det nemnast at Firda har dobbelt så mange aviser, og dermed dobbelt så mange førstesider, som Fjordabladet i perioden. Dermed kan ein seie at sjølv om dei to lokalavisene nesten har like mange saker knytt til hovudoppslag på framsida, så har saka høgare prioritet hos Fjordabladet fordi saka relativt sett får oppslag oftare der samanlikna med Firda. På same måte som vi såg i avsnittet om omfang, gir prioriteringane av saka som hovudoppslag og som mindre sak på førstesida i lokalavisene ein tydeleg indikasjon på at sjukehussaka blei vurdert som ei viktig og høgt prioritert sak i begge lokalavisene.

BT skil seg kraftig frå dei to andre avisene ved at berre ei sak startar på førstesida. 98% av sakene startar inne i avisa og BT har ingen hovudoppslag om saka i perioden. Dermed er BT klart den avisa som prioriterer saka lågast av dei tre. Dette er ikkje overraskande med tanke på at BT er ei regionalavis, og dei to andre lokalaviser som generelt skriv om saka i langt større

grad enn regionalavisa gjer (jamfør tabell 1). Den låge prioriteringa i avisa kan vitne om at saka vert rekna som perifer, eller at den rammar for få, for langt unna Bergen, for at avisa skulle prioritert den i større grad. Prioriteringa, eller mangelen på denne, indikerer at saka er mindre viktig for avisa.

Dekninga av strategimøtet 5. mars illustrerer resultata frå den kvantitative analysen. Ser ein på dekninga 6. mars (sjå faksimiler under) ser ein at nyheitene frå strategimøtet vart prioritert som hovudoppslag på førstesida i Fjordabladet. Eit bilde av helseminister Anne-Grethe Strøm-Erichsen med tittelen «Legg ned lokalsjukehus» er prioritert som den viktigaste saka i avisa denne dagen. Til tross for at Firda brukte større areal enn Fjordabladet på saka inni avisa, har dei ikkje prioritert saka som hovudoppslag. Sjukehussaka er representert med ei mindre sak med «Alt om sjukehusa» øvst på sida. Slik ser ein at saka er prioritert høgt nok til å nå framsida, men ikkje til å rydde bort laurdagsmagasinsaken som kanskje vert vurdert som ein betre salsplakat for avisa denne dagen. I BT når ikkje sjukehussaka førstesida i det heile.



Faksimiler frå førstesidene til Fjordabladet, BT og Firda 6.mars 2010

4.1.2.1 Kva nådde førstesidene?

Som eit forsøk på å forstå prioriteringa til BT kan det vere interessant å sjå på kva den eine artikkelen som nådde førstesida i avisa handla om. Saka, som fekk ei side i avisa, er fordelt på ei a-sak, ei b-sak og ein notis. På førstesida har saka fått ein notis utan bilde nedst på sida med tittelen «Fødeavdelinger er ikke sterke nok». Vidare seier teksten på førstesida at «Fødetilbudet i Odda og Lærdal må reduseres. Mange norske fødeavdelinger må omgjøres til fødestuer fordi de ikke er sikre nok, krever Helsedirektoratet i en rapport som offentliggjøres i

dag» (BT 14.04.10). Artikkelen er basert på den offentlege rapporten «Et trygt fødetilbud» som omhandlar korleis fødetilbodet i Norge skal sjå ut i framtida med nye krav til kvalitet. Ein ser at den eine gongen sjukehussaka nådde framsida i BT var det eit resultat av at ein nasjonal rapport var lansert. Det kan vere rimeleg å anta at den nasjonale rapporten frå Helsedirektoratet er vurdert som ei viktig og vesentleg nyhende for både Sogn og Fjordane og Hordaland, og fordi rapporten er av nasjonal karakter er saka viktig for *heile* Norge og difor prioritert på førstesida. Sjukehussaka har fått lite merksemd på framsidene i BT, men ein kan anta at redaksjonen ser at saka engasjerer, og at ei nyheit om at fødestover ikkje held god nok kvalitet vil appellere til kjenslene til lesarane.

Etter å ha gått gjennom alle hovudoppslaga til Firda og Fjordabladet i perioden ser eg soleklart ulike prioriteringar mellom dei to lokalavisene. Fjordabladet sine oppslag på førstesida fokuserer spesielt på framtida til Nordfjord sjukehus, rettar kritikk mot administrerande direktør i «-Vi kan ikkje ha det slik» (04.03.10) og prioriterer plass til kjelder som hevdar at Helse Førde-styret må skiftast ut (25.03.10). Avisa presenterer solskinshistorier frå fødeavdelinga på Nordfjordeid gjennom «Trym hadde hastverk» (22.04.10) og innbyggjarar fortel at dei ikkje vil ha fleire barn dersom sjukehuset forsvinn i «-Kvinner bør gjere opprør» (09.03.10). Avisa meiner blant anna at Senterparitet er uklære (18.03.10) og at Arbeidarpartiet trakk på Nordfjordingane (29.04.10). På den andre sida er Firda sine hovudoppslag blant anna vinkla på at lokalsjukehusaksjonistar får særbehandling (26.02.10, 02.03.10) og at legar forsvarar administrerande direktør i Helse Førde (03.03.10). At det blir dommedag i «D-dag for sjukehusa» (04.03.10) og «Spår full krig om sjukehusa» (05.03.2010). At Helse Førde-styremedlemmen Harry Mowatt kjem tilbake (11.03.10) og vidare kritiserer dei Navarsete sin kamp for lokalsjukehusa i «-Som ein sjofel grendepolitikar» (12.04.10). Til slutt viser dei ei solskinshistorie frå eit lokalmedisinsk senter i «Slik lever dei med eit mini-sjukehus» (24.04.10). Omtrent alle oppslaga presenterer saka gjennom medierammer med diametralt motsette røyndomsoppfatningar som understrekar korleis vala bak journalistikken gir ulike forståingsrammer.

4.1.3 Sjanger

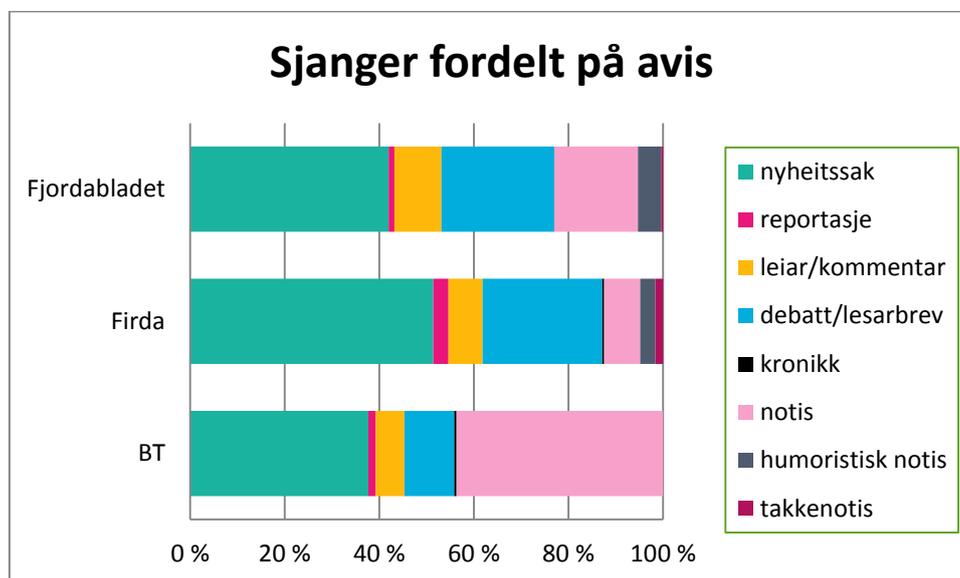
Dei tre avisene har omtalt saka i ulike sjangrar. I analysen skil ein mellom journalistiske kategoriar der det tradisjonelt vert sett krav om saklegheit og objektivitet som *nyheitssaker*, *reportasjar*, *notisar*, artiklar der avisa sitt synspunkt kjem til uttrykk gjennom *leiar* og

kommentar og dei humoristiske notisane som redaksjonen står bak. Vidare kjem innhenta stoff som kronikkar frå eksterne, og til slutt frie meiningsytringar som *debatt/lesarbrev*¹⁷ og *takkenotisar*. I tabell 3 og figur 1 ser ein korleis dei 560 oppslaga fordeler seg på ulike sjanrar.

Tabell 3: Sjanger fordelt på avis

Sjanger	Avis		
	Fjordabladet	Firda	BT
Nyheit	102	128	25
Reportasje	3	8	1
Leiar/kommentar	24	18	4
Debatt/lesarbrev	58	63	7
Kronikk	0	1	2
Notis	43	19	29
Humoristisk notis	12	8	0
Takkenotis	1	4	0
Til saman	243	249	68

Figur 1: Sjanger fordelt på avis prosentvis



4.1.3.1 Nyheit versus notis

Nyheitsartikkel er den mest brukte sjangeren både hos Fjordabladet og hos Firda, medan BT oftast trykkjer notisar. I regionalavisa kjem nyheitsartikkelen på andreplass. I punkt 4.1.2 såg

¹⁷ Det er ikkje skilt mellom debattinnlegg og lesarbrev i analysen. Når eg vidare refererer til debattinnlegg i teksten inkluderer det også lesarbrev.

ein at nesten ingen av artiklane i BT starta på førstesida. Dette kan dels forklarast med at ein så stor del av artiklane er notisar, og at førstesida aldri viser til notisar, men større saker. Mange av notisane i BT er sitat presentert i spalta «Å Vestland» på side 2, der avisa til dømes siterer leiarar eller utsegn frå kjelder frå Vestlandsaviser, deriblant Firda og Fjordabladet. At avisa har valt å trykke sitat frå andre i så stor grad tyder på at avisa legg vekt på å fremje markante synspunkt om saka og at saka har vore omdiskutert. Ein stor del av notisane elles er basert på artiklar presentert i lokalavisene. At dette utgjer ein stor del av dekninga kan tyde på at avisa i liten grad har ønskt å bruke ressursar på saka. I Firda utgjer notisar ein liten del av dekninga, medan Fjordabladet står midt i mellom der 18 % av artiklane er notisar. Her kan det nemnast at Fjordabladet i januar presenterer ei årskavalkade under vignetten «TILBAKEBLIKK 2009». Kavalkaden viser viktige hendingar frå fjoråret (Aarønæs 2007:65). Omtrent halvparten av notisane i Fjordabladet er presentert i januar, og mange av desse kjem frå kavalkaden, noko som indikerer at saka blei vurdert som ein viktig del av nyheitsåret.

Den ulike prioriteringa av nyheitsartiklar og notisar kan også seie noko om at *nyheitsterskelen* er ulik i avisene. Det vil seie kva barriere andre nyheiter dannar for ei ny potensiell sak. Martin Eide (1992:71) skriv at «Nyhetsterskelen er den hindring en begivenhet må over for å bli en nyhet». Denne endrar seg frå dag til dag, avhengig av kva andre saker som er aktuelle. Avisene har alltid eit visst format, visse spaltecentimeter, som skal fyllast med redaksjonelt stoff, uavhengig av kva som skjer. Derfor er nyheitsvurderinga avhengig av kor mange hendingar som finst og kva karakter hendingane har i det augeblikket vurderinga blir gjort. Her finst det ikkje fasitsvar, men kva som blir til nyheiter avheng av kva nyheitsmedium saka skal presenterast i. Ei kjempesak i Askøyværinga nemnast ikkje nødvendigvis i Dagbladet (ibid:72). Her er det også viktig å merke seg at små redaksjonar med færre ressursar har mindre høve til å prioritere vekk saker og velje vekk det som er laga, enn større redaksjonar. Større redaksjonar kan derimot ha overproduksjon av stoff. Slik blir terskelen for kva saker som kjem på trykk ulik. Nyheitsterskelen i lokalaviser er prega av at mindre hendingar og hyggjestoff blir sett som viktig, også på nyheitsplass (Mathisen 2010b:40). Dette ser ein også i avisene eg har undersøkt. La oss sjå på eit døme på ulik terskel.

Torsdag 29. april 2010 er hovudoppslaget i Fjordabladet «-Sentral Ap-politikar trakk på nordfjordingane». På side 2-3 kan ein lese om korleis den trufaste Arbeidarpartimannen Rune Bruvoll alltid har flagga 1. mai, men i år vil la stanga stå tom. No er han «bitter og skuffa over partileiinga som ser ut til å ville godta nedlegging av Nordfjord sjukehus. Han synest Ap i

Nordfjord burde ha sløyfa heile 1.mai-feiringa for å protestere mot sviket frå sentralt hald». Fjordabladet har brukt ca. seks spalter på saka. Dagen etter, fredag 30.april, presenterer BT saka i ein notis med tittelen «Ap-veteran boikottar 1.mai», der saka frå Fjordabladet blir sitert. Mannen saka handlar om bur i bygda Stårheim som ligg i Eid kommune. Saka er ikkje nemnt i Firda, men det må påpeikast at Eid ikkje er i avisa sitt dekningsområde. Dømet illustrerer korleis den ulike geografiske plasseringa til avisene resulterer i ulik dekning reint på grunn av dekningsområde og at dei har ulike ståstadar, og det viser at BT har ein anna nyheitsterskel enn Fjordabladet. Saka er hovudoppslag i Fjordabladet, men den når så vidt over nyheitsterskelen med ein notis i BT. At nyheitsterskelen er ulik kan ein sjå som eit uttrykk for det ein i avsnitt 2.2.1 omtalte som journalistiske val og ein ser at redaksjonane opererer med ulike perspektiv.

4.1.3.2 Få reportasjar over heile linja

Tabell 3 viser at reportasjesjangeren utgjer ein marginal del av dekninga. Likevel kan det vere interessant å sjå på kva reportasjar avisene har prioritert å lage. Fjordabladet har laga reportasje frå fødeavdelinga på Nordfjord sjukehus (05.01.10), om livet til leiaren av sjukehusaksjonen Svein Hansen (23.01.10) og om ein pasient som valte å reise 200 mil for å opererast på Nordfjord sjukehus (20.02.10). Alle talar varmt om lokalsjukehuset. Firda har ei reportasje om kva som må til for at unge utflyttarar skal komme tilbake til fylket der eit av intervjuobjekta meiner sjukehusstriden er øydeleggjande for fylket (06.03.10) og om ein sjukepleiar sitt forhold til heimstaden Førde som meiner Helse Førde-styret fortener skryt for at dei vil gjere sjukehusstilbodet i fylket best mogleg (27.03.10). Den største reportasjen Firda har på trykk er frå Hallingdal sjukestugu der ein journalist og ein fotograf har reist til eit lokalmedisinsk senter og rapporterer heim om kor bra det fungerer (24.04.10). BT har ei reportasje på trykk som fortel om sjukehusstriden i fylket der aksjonistar som var aktive på 70-talet samanliknar situasjonen då med stoda i 2010 der konklusjonen er at problematikken er nett den same (22.04.10). Reportasjane er få i talet, men ein ser her at alle reportasjane frå Fjordabladet er vinkla pro lokalsjukehuset, medan Firda sine i stor grad er vinkla pro lokalmedisinske senter. Intervjuobjekta i BT si reportasje snakkar varmt om lokalsjukehusa. Alle er døma er stort sett representative for korleis vinklingane til avisene er på nyheitsplass generelt (sjå avsnitt 5.3.3).

4.1.3.3 Fjordabladet meiner mest

Kor ofte saka vert omtalt på leiarplass kan også gje eit signal om kva prioritet den har i avisa. Som ein såg i punkt 2.2.4 er det på leiar- og kommentarplass at avisa eller journalisten kan

fremje sine personlege eller subjektive vurderingar av ei sak. Slik kan behandlinga av saka på leiar- og kommentarplass fortelje noko om korleis avisa stiller seg i saka. Analysen (tabell 3) viser at Fjordabladet har publisert størst del meiningsstoff som leiarar og kommentarar og kan dermed seiast å vere den avisa som har lag størst vekt på saka. Firda ligg litt under, medan BT har langt færre leiarar og kommentarar. Engasjementet på leiar- og kommentarplass blir vidare drøfta i avsnitt 5.3.1 om vinkling.

4.1.3.4 Sjangerblanding i Fjordabladet

Som ein såg i punkt 2.2.4 slår Ver Varsam-plakaten fast at ein skal gjere klart kva som er faktiske opplysningar og kva som er kommentarar (VVP 2008). Her må artikkelen «Eit godt og likeverdig helse- og sjukehusstilbod til alle» frå Fjordabladet 02.02.10 trekkjast fram. Artikkelen er presentert på nyheitssidene i avisa og signert redaktør Tormod Flatebø på same vis som tradisjonelle nyheitsartiklar skrivne av redaktøren. På grunn av plassering og layout er artikkelen registrert som nyheitsartikkel i analysen. Ser ein nærare på artikkelen oppdagar ein at teksten presenterer subjektive tolkingar som ifølgje Brurås (2010:40) skal visast til kommentarspaltene. Men artikkelen er ikkje på nokon måte er merka som kommentar, verken gjennom tekst eller grafisk utforming. I artikkelen står det blant anna:

Ein god helsepolitikk som skaper betre livskvalitet for heile befolkninga, er lønsam for den enkelte og for samfunnet. Samstundes med eit godt helse- og sjukehusstilbod er det viktig å drive førebyggjande helsearbeid. Dette må først og fremst gjerast lokalt, og kommunane må difor tilførast naudsynt kompetanse og ressursar for å kunne gjere dette på ein tilfredsstillande måte (Fjordabladet 02.02.10).

Vidare står det «Eit lokalsjukehus utan akutfunksjonar er ikkje eit fullverdig sjukehus» og «Ein ytterlegare reduksjon av funksjonar og tenester ved Nordfjord sjukehus vil rive bort grunnlaget for institusjonen sin vidare eksistens som sjukehus». Desse utdraga kjem ikkje frå eksterne kjelder, men direkte frå redaktøren noko som tyder på at artikkelen skulle vore merka som *kommentar*. Dermed kan det hevdast at artikkelen i Fjordabladet bryt med god presseskikk. Også artikkelen «Har Helse Førde ofra Nordfjord?» som stod på trykk i same avis 11.03.10 må nemnast. Artikkelen handlar om pasientpotensialet Helse Førde reknar med at Nordfjord sjukehus har, der det i artikkelen blir argumentert for at grunnlaget er dobbelt så stort som det helseføretaket legg til grunn. Artikkelen er basert på innbyggjartal, men utover det har den ingen kjelder. Slik er det avisa sjølv som står for utsegn som «Med akuttsjukehus i Ålesund og Førde, vil det geografisk sett vere langt meir tenleg å halde på fødeavdeling og akutenester ved Nordfjord sjukehus. Spørsmålet er om ikkje Helse Førde har vore litt for passive i denne kampen og ofra Nordfjord». Ein kan stille spørsmål ved om også denne

artikkelen burde vore merka som kommentar. Brurås understrekar at ei ukritisk samanblanding av fakta og kommentar vil ha negative følgjer for truverdnet til avisa og det kan seiast å vere tilfelle for Fjordabladet her.

4.1.3.5 Mest debatt i lokalavisene

Firda er den avisa som har brukt mest plass på arenafunksjonen i form av 63 debattinnlegg og lesarbrev der dette utgjer 25% av dekninga til avisa. Fjordabladet ligg rett bak med 58 innlegg som utgjer 24%, medan BT berre har trykt 7 innlegg som utgjer 10% av dekninga. Vidare har BT brukt 3% av dekninga på kronikkar¹⁸, medan Firda har ein kronikk på trykk som utgjer under 1% av den totale dekninga til avisa. Fjordabladet ser ikkje ut til å nytte kronikksjangeren i det heile, og har ikkje publisert artiklar merka som dette i perioden.

Både Fjordabladet og Firda opererer med eigne spalter der lesarar kan sende inn «takk» til kven eller kva som helst i lokalsamfunnet. Det kan vere alt frå den lokale brøytemannen, ein spesiell person eller ei avdeling på sjukehuset etter eit opphald. Ein kan sjå sjangeren som ein liten del av arenafunksjonen til avisene fordi lesarane får ytra meiningane sine også her. I Fjordabladet utgjer slik takk til sjukehus under 1% av dekninga, medan i Firda utgjer sjangeren 2%.

4.1.4 Tal på illustrasjonar

Også kor mange bilde avisa brukar i oppslag om sjukehussaka er ein indikator på korleis avisene prioriterer saka. Her skal ein sjå på mengda bilde som blir presentert. Samla sett stod 44% av materialet på trykk utan nokon illustrasjon, medan 51% hadde éin illustrasjon. Tabell 4 viser at alle avisene nyttar bilde i omtrent halvparten av artiklane dei har på trykk og bruken av grafikk er marginal hos alle. Samanlikna med fotografibruken er dette ein svært liten del av artiklane.

¹⁸ Her må det understrekast at sjukehussaka berre er nemnt utan å vere eit sentralt aspekt i den eine kronikken (28.01.2010), medan den andre handlar om debatten om sjukehusnedlegging generelt, ikkje sjukehussaka i Sogn og Fjordane spesielt (21.04.2010).

Tabell 4: Bildebruk fordelt etter avis

Bildeval	Avis		
	Fjordabladet	Firda	BT
Berre foto	50 %	50 %	46 %
Berre grafikk	8 %	4 %	2 %
Foto og grafikk	0 %	1 %	0 %
Ingen	41 %	45 %	53 %
Til saman	99 %	100 %	101 %
N=560	243	249	68

Analysen viser at når det er brukt illustrasjon anten det er grafikk eller foto, er det nesten alltid *ein* illustrasjon. Fjordabladet har nytta ein illustrasjon i 53% artiklane og to, tre, fire eller meir enn fire i 0,4-4% av artiklane. Også Firda har brukt ein illustrasjon i 53% av artiklane og vidare to, tre, fire eller meir enn fire i 0,4-1%. BT har ein illustrasjon i 41% av artiklane, to og tre illustrasjonar i 2-3%, aldri fire og fleire enn fire illustrasjonar i 2% av artiklane. Lokalavisene brukar med andre ord *ein* illustrasjon i omlag halvparten av artiklane, har sjeldan fleire illustrasjonar og presenterer saker utan illustrasjon i litt under halvparten av artiklane. BT har litt sjeldnare ein illustrasjon og presenterer litt over halvparten av artiklane utan illustrasjon. Noko av dette kan truleg forklarast med at det verkar naturleg at notisane på grunn av plass sjeldan har bilde, at leiarar aldri har illustrasjon og også at debattinnlegg sjeldan er illustrert. Vidare har alle avisene tabloid layout som truleg kan forklare likskapen her.

4.2 Dekning over tid

Perioden som analyserast går over fire månadar. Her ser eg på korleis avisene har dekkja saka over tid med tanke på omfang, sjanger og prioritering.

4.2.1 Omfang over tid

Tabell 5 viser korleis saka har blitt dekkja over tid i perioden 1. januar til og med 30.april 2010. Ein ser at januar og februar har færrest oppslag og at det blir brukt færrest sider på saka dei to første månadane. Likevel ser ein at storleiken på oppslaga i gjennomsnitt i februar er 0.52 sider som er størst målt i sidetal i løpet av perioden. Det vil seie då avisene skreiv om saka i februar, fekk saka i gjennomsnitt større plass enn i resten av perioden. Ein ser klart at mars er månaden med flest oppslag og at april følgjer opp på andreplass. Når ein ser dette opp

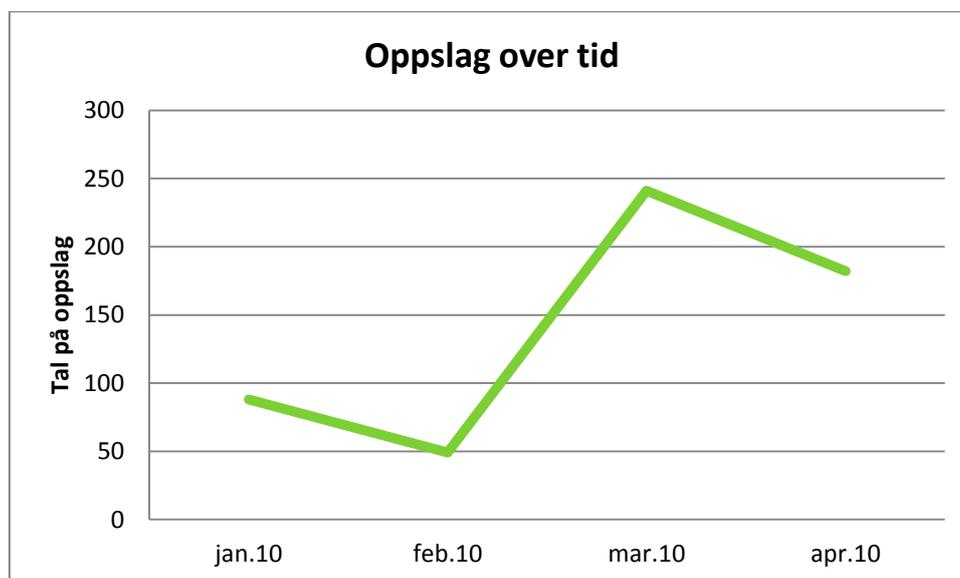
mot utviklinga i saka kan ein merke seg at 5. mars var datoen då Helse Førde publiserte sin strategiplan, og at dekninga i saka generelt har auka betydeleg opp mot og etter denne datoen.

Tabell 5: Omfang av oppslag og sidetal over tid

Dato	Sidetal		Oppslag	
	Gjennomsnitt	Sider	Prosent	Tal på oppslag
januar	0,38	34	16 %	88
februar	0,52	25	9 %	49
mars	0,43	103	43 %	241
april	0,46	84	33%	182
Til saman	0,44	246	101 %	560

Figur 2 viser korleis dekninga har utvikla seg over tid. Den illustrerer korleis tal på artiklar i dekninga droppa noko frå januar til februar, og kor mykje omfanget auka frå februar til toppen i mars. Vidare viser grafen korleis dekninga heldt seg høgt oppe i april, samanlikna med månadane før mars.

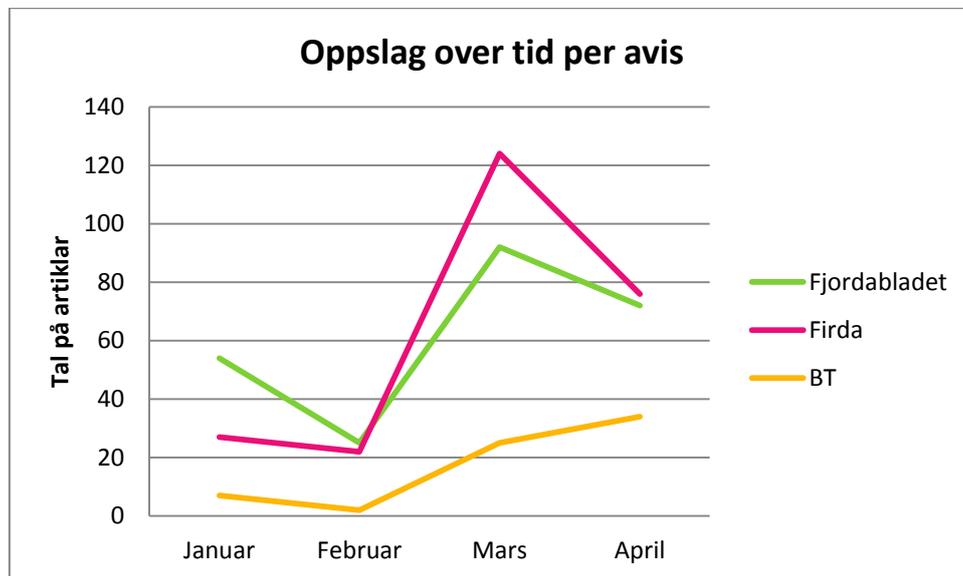
Figur 2: Oppslag over tid



Når ein deler dekninga etter månad og avis (figur 3) ser ein at utviklinga til dei tre avisene er ganske lik. Ein ser at Fjordabladet si dekning når sin topp i slutten av perioden, men at avisa publiserer relativt mange saker i januar og færre i februar. Samanlikna med Fjordabladet er Firda si dekning mindre i januar, ganske lik i februar, større i mars og omtrent like stor i april. Firda si dekning aukar brattast frå februar til mars, og avisa skriv mest om saka i slutten av perioden. Vidare ser ein at BT si dekning er lita i januar, går noko ned i februar, før den stig i

mars og når toppen i april i motsetning til dei to lokalavisene som skriv flest av sine artiklar i mars. Figuren indikerer at når det skjer lite blir saka høgst prioritert i den minste avisa og lågast i regionalavisa og at når det skjer meir i saka er omfanget størst i Firda.

Figur 3: Oppslag over tid per avis

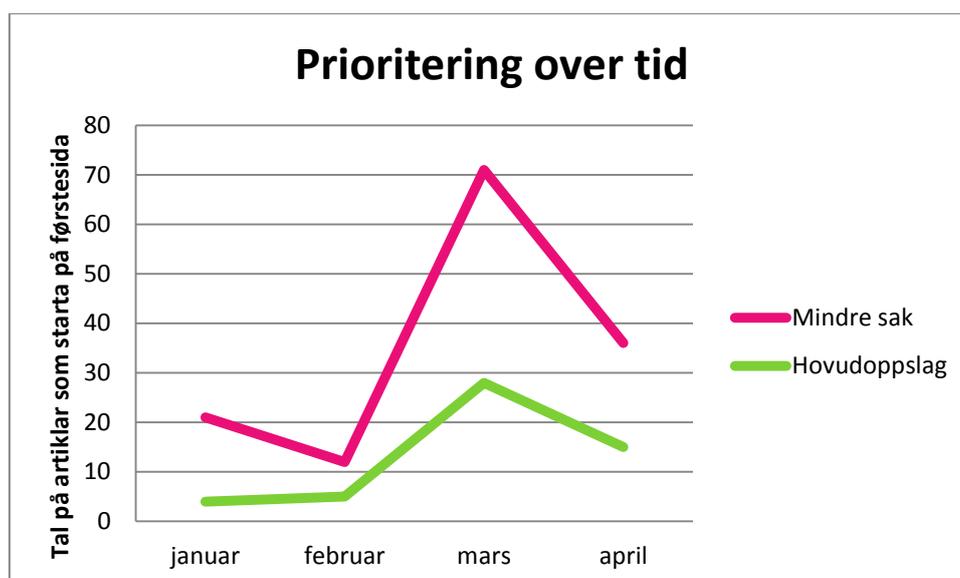


Ser ein på kor stor del av dekninga dei ulike avisene utgjer per måned ser ein at i januar står Fjordabladet for 61% av alle artiklane, Firda 31% og BT 8%. I februar jamnar det seg ut mellom Fjordabladet som då har 51% av artiklane og Firda som då publiserer 45%, medan BT berre har 4% av artiklane. I mars har Firda flest artiklar med 52%, Fjordabladet 38% og BT går opp til å ha 10% av det totale talet. April er den jamnaste månaden der Firda publiserer 42%, Fjordabladet 40% og BT 19% av artiklane totalt. Ein ser slik at lokalavisene produserer mest i starten og at det jamnar seg ut når den politiske striden aukar etter strategimøtet og ny informasjon i saka blir debattert.

4.2.2 Prioritering over tid

For å få ei oversikt over korleis prioriteringa har utvikla seg over tid kan ein sjå på figur 4.

Figur 4: Prioritering over tid avisene samla

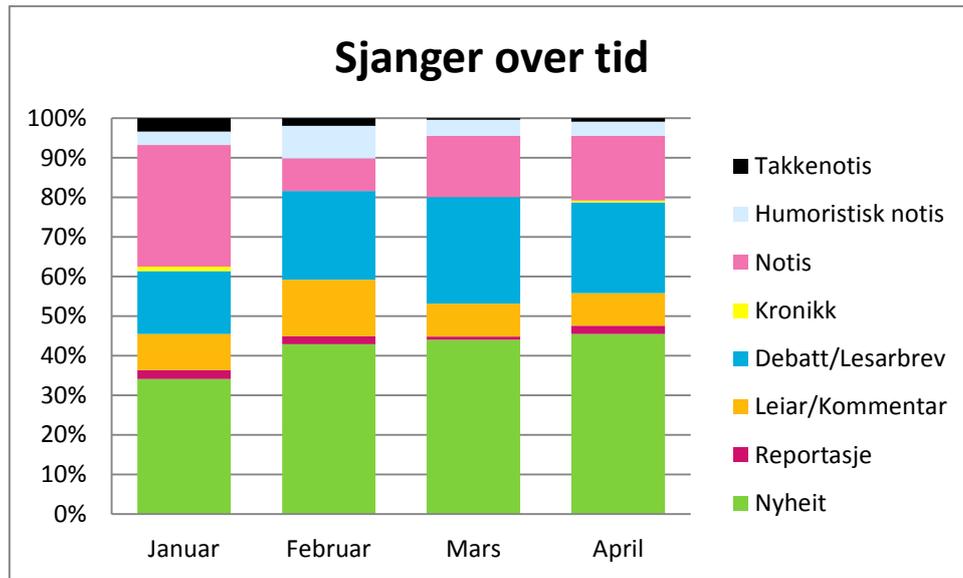


Analysen viser at fire artiklar hadde hovudoppslag på førstesida i januar, medan 17 mindre saker starta her. I februar starta 5 artiklar som hovudoppslag på førstesida, men berre 7 var mindre sak der. Mars er på topp i begge kategoriar, der 28 artiklar startar som hovudoppslag på førstesida og 43 som mindre saker. Vidare har april 15 artiklar som startar som hovudoppslag og 21 saker som startar som mindre saker på førstesida. Ein ser at prioriteringa samsvarar med størrelsen på omfanget over tid ved at saka er til stades i nyheitsbildet i januar og februar, men at saka vert aktualisert og debattert etter strategimøtet i starten av mars og i dei neste månadane.

4.2.3 Sjanger over tid

For å studere korleis sjangerfordelinga i analyseperioden utviklar seg kan ein sjå på figur 5. Dersom ein ser på fordelinga mellom sjangrane, månad for månad ser ein at nyheitssjangeren er dominerande i alle månadar. Notis er nest største sjanger i januar, medan debatt er nest størst i resten av dekninga. Figur 5 viser at alle sjangrane er til stades gjennom heile perioden og at sjangerfordelinga held seg nokså konstant.

Figur 5: Sjanger over tid avisene samla



Ser ein på den samla produksjonen av nyheitsartiklar, ser ein at 42% av nyheitsartiklane blei publisert i mars. Også nesten halvparten av alle kommentarane og leiarane og rett over halvparten av debattinnlegga som stod på trykk i perioden vart publisert i mars. Vidare kjem april, så januar og til slutt februar i alle dei tre sjangrane. Notisbruken skil seg noko frå dei andre sjangrane. Størstedelen av notisane i perioden stod på trykk i mars, men så kjem januar før april og deretter februar. Utviklinga i tal på artiklar per sjanger kan nok knytast til utviklinga i saka. Avisene skriv fleire nyheitsartiklar og leiarar når saka er aktuell politisk og oppe til debatt, samstundes som lesarane skriv flest debattinnlegg.

5 Korleis er sjukehussaka presentert?

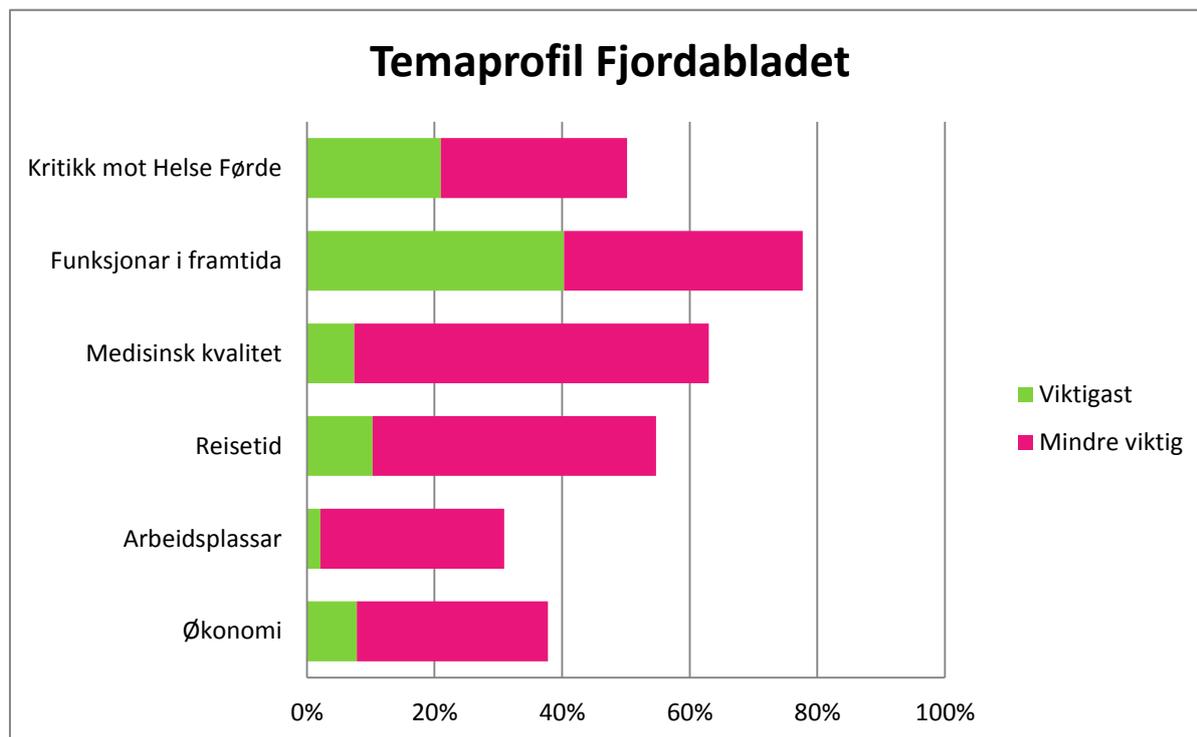
Som ein har sett tidlegare tek journalisten og redaksjonen mange val på vegen frå idé til ferdig artikkel. Vidare skal analysen sjå nærare på korleis nokre av desse vala utartar seg i dekninga. Analysen vil dreie seg om kva tema avisene legg vekt på, korleis kjeldene blir brukt, kva bildemotiv som er sentrale og korleis artiklane blir vinkla.

5.1 Tema for oppslaga – kven fokuserer på kva?

Her skal ein sjå på kva aspekt ved saka som har fått spalteplass. Heile dekninga totalt per avis blir studert for å få eit heilskapleg bilde av kva lesaren får presentert. Det kan målast i omfang og tal på artiklar, men òg prosentvis i forhold til den totale dekninga. Gjennom kodeboka har eg presentert seks hovudaspekt i saka. Hovudlinjene i sjukehussaka dreiar seg som nemnt tidlegare om økonomi, reisetid og medisinsk kvalitet. Underordna desse linjene kjem debatten om kva funksjonar dei ulike sjukehusa skal tilby, kva arbeidsplassar som vil finnast og kritikk av Helse Førde. Fleire av sakene handlar om fleire av aspekta, men berre *eitt* av desse tema kan kodast som det viktigaste aspektet i artikkelen. Vidare har eg sett på om sakene handlar om usemje mellom politiske parti, strid i politiske parti og om artiklane føreslår nedbygging av sentralsjukehuset i Førde.

Totalt er det skrive 436 artiklar som har *funksjonar for sjukehusa i framtida* som anten viktigaste, eller som mindre viktig aspekt i artikkelen. Slik er det berre 124 av dei totalt 560 artiklane som ikkje handlar om funksjonsfordelingar i framtida. Fjordabladet har skrive 189 artiklar om temaet, med 98 artiklar der funksjonsfordelinga i framtida er viktigaste aspekt og vidare 91 artiklar der temaet er nemnt, men ikkje som viktigaste aspekt. Vidare har Firda presentert 56 saker med framtidas funksjonar som viktigaste aspekt, og 132 artiklar der saka først og fremst handlar om andre aspekt, men dette er eit moment. Til samanlikning har BT 23 artiklar der temaet er viktigaste aspekt og 36 der framtidsfunksjonane blir nemnt, men ikkje som viktigaste. Funksjonar for sjukehusa i framtida er det mest omtalte aspektet hos alle avisene, noko som viser at det er eit sentralt spørsmål i drøftinga av sjukehusstrukturen.

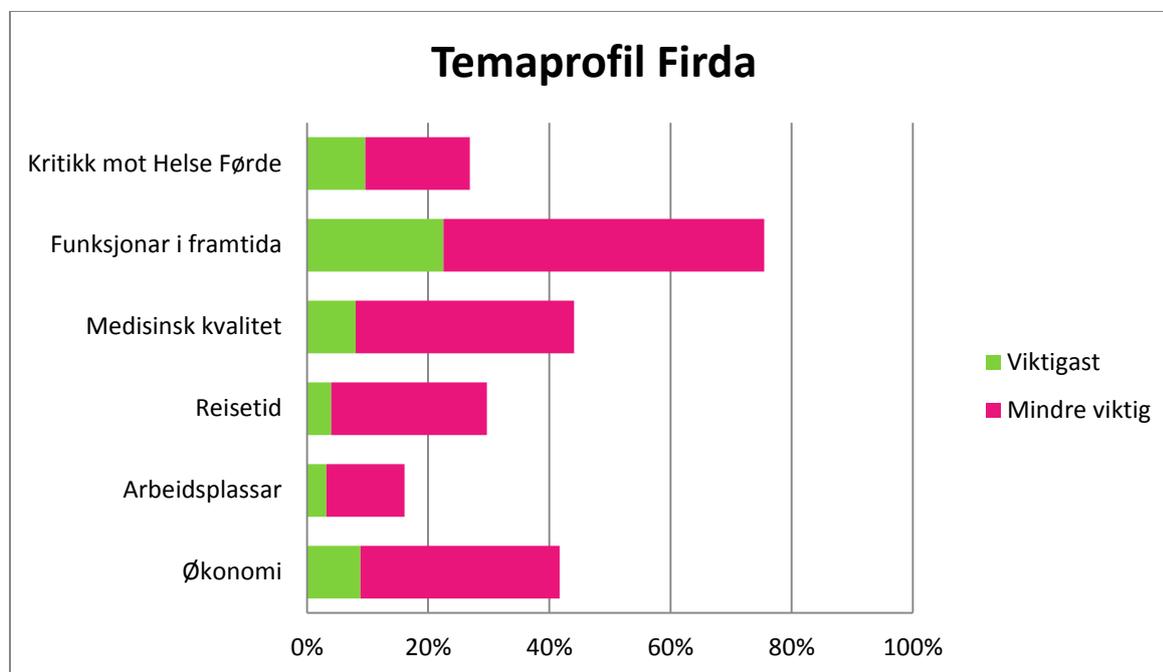
Figur 6: Temaprofil Fjordabladet heile dekninga



Kritikk mot Helse Førde er det aspektet som nest oftast er registrert som viktigaste aspekt samla blant artiklane. Til saman har 86 artiklar kritikk som viktigaste aspekt i artikkelen, medan det i ytterlegare 132 artiklar er nemnt. På motsett side er det berre 46 artiklar som uttrykkjer ros eller støtte til Helse Førde, medan 296 artiklar ikkje handlar om nokon av delane. Her er det større skilnad mellom avisene. Fjordabladet presenterer 51 artiklar med kritikk mot Helse Førde som viktigaste aspekt, og 71 der det er eit aspekt. Berre 7 artiklar i Fjordabladet uttrykkjer støtte eller ros til Helse Førde. Til samanlikning har Firda 24 artiklar med kritikk mot Helse Førde som viktigaste aspekt, medan 43 saker handlar om kritikk, men der andre ting er viktigare i artikkelen. Firda har 36 saker som uttrykkjer ros eller støtte til Helse Førde. Ein ser at Fjordabladet har meir en dobbelt så mange saker med kritikk som hovudtema og til saman 55 fleire artiklar med kritikk enn Firda. Vidare har Firda 29 fleire artiklar enn Fjordabladet som på ein eller anna måte rosar Helse Førde. BT har 11 saker der kritikk mot Helse Førde er hovudtema og 18 saker der det er nemnt men utan å vere det viktigaste. Tre saker uttrykkjer ros eller støtte, og 36 saker handlar ikkje om temaet. Tala seier noko om korleis presset mot Helse Førde har vore i media. Analysen viser at ein lesar av Fjordabladet får servert langt fleire artiklar som handlar om kritikk av helseføretaket, enn ein lesar av Firda får. Slik kan ein seie at Fjordabladet presenterer saka gjennom ei ramme som

seier at jobben Helse Førde gjer er mindre bra, medan Firda si presenterer saka i ei ramme som er meir positiv til jobben helseføretaket har gjort.

Figur 7: Temaprofil Firda heile dekninga

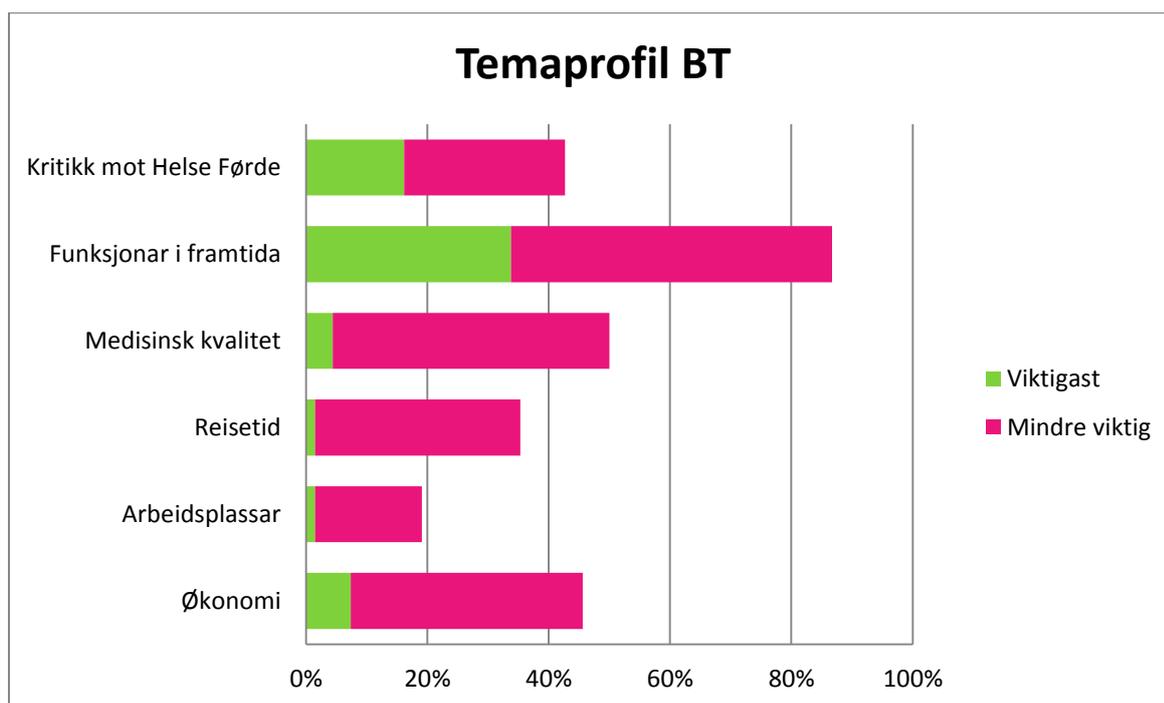


Det er brukt relativt lite plass på artiklar som først og fremst handlar om *økonomi*, berre 46 artiklar har det som hovudtema. Økonomi ser derimot ut til å vere viktig som eit sekundært tema i dekninga då 181 artiklar har økonomi som eit aspekt ved saka. Det heng truleg saman med at Helse Førde legg til grunn for omlegginga av sjukehusstrukturen at dei går i underskot med dagens struktur. Firda har skrive flest artiklar med økonomi som viktigaste aspekt med sine 22 artiklar, Fjordabladet like bak med 19 artiklar og BT har 5 artiklar. Vidare har Firda 82 artiklar der økonomi er eit tema, utan at det er det viktigaste, Fjordabladet har 73 og BT har 26. Prosentmessig har alle avisene lagt omtrent like stor vekt på temaet ved at alle har teke opp temaet i omlag 40% av artiklane i dekninga si.

Også artiklar som i størst grad handlar om *medisinsk kvalitet* utgjer samla ein liten del; 41 i talet. Ein ser her same trend som med økonomiaspektet. Det er likevel 256 stykk, over halvparten av artiklane, som sekundært handlar om medisinsk kvalitet. Det gjer kvalitet til det nest mest omtalte aspektet når ein slår saman viktigast og til stades i dekninga totalt. Firda har flest artiklar der aspektet er viktigast, med Fjordabladet like bak. Når ein slår saman viktigast og til stades utan å vere viktigast, er Fjordabladet mest opptekne av temaet der blir tatt opp i over 60% av artiklane mot om lag 40% i Firda og nesten 50% i BT. I debatten om medisinsk

kvalitet er det strid om den medisinske kvaliteten i fagmiljøa på små sjukehus er tilfredsstillande eller ikkje. Variabelen i seg sjølv seier ikkje noko om i kva retning artiklane argumenterer. Der nokon argumenterer for at små miljø er bra, meiner andre at kvaliteten går ned som ein konsekvens av nettopp størrelsen. Difor er det interessant å sjå variabelen i samanheng med vinklinga i artiklane. Analysen viser at i Fjordabladet er 80% av artiklane som handlar om medisinsk kvalitet vinkla pro lokalsjukehuset i teksten, 3% for sentralsjukehuset og 17% er nøytrale. I Firda er 25% av artiklane vinkla for lokalsjukehus i teksten, 42% for sentralsjukehuset og 34% nøytrale i teksten. I BT er 50% vinkla for lokalsjukehus i teksten, 24% for sentralsjukehus og 27% balanserte. Slik kan ein anta at Fjordabladet sine lesarar gjennom artiklane får presentert ei ramme som seier at den medisinske kvaliteten på lokalsjukehuset er tilfredsstillande, medan lesarar av dei to andre avisene får presentert medisinsk kvalitet gjennom meir varierte rammer.

Figur 8: Temaprofil Bergens Tidende heile dekninga



Artiklar som handlar om *reisetid til behandling* som viktigaste aspekt har fått nest minst plass målt i artikkeltal i dekninga. Berre 36 artiklar handlar først og fremst om reisetid, medan 195 artiklar handlar om temaet utan at det er det viktigaste aspektet. Fjordabladet har med sine 25 artiklar presentert flest saker med reisetid som hovudtema, Firda har skrive 10 og BT ein. Vidare har Fjordabladet 108 artiklar der temaet er nemnt utan å vere hovudprioritet, medan

Firda har 64 og BT 23. Her ser ein at nordfjordavisa har lagt langt større vekt på reisetid enn sunnfjordavisa. Kanskje kan ei forklaring liggje i at det er nordfjordingane som vil få lengre reisetid til behandling dersom lokalsjukehuset blir omgjort til lokalmedisinsk senter. Ein ser i figur 8 at relativt stor del av BT si dekning av saka til ei viss grad handlar om nettopp reisetid.

Berre 14 artiklar har *økonomiske ringverknadar som lokale arbeidsplassar* som viktigaste aspekt, noko som gjer temaet til det færrast artiklar vektlegg. 114 artiklar nemner temaet utan at det er det viktigaste. Det er minst av alle tema. Firda har 8 artiklar, Fjordabladet 5 og BT ein med dette som hovudtema. Det er større skilnad mellom avisene når det gjeld artiklar der temaet er nemnt utan å vere hovudtema. Her har Fjordabladet 70 artiklar, mot 32 i Firda og 12 i BT. At avisene i mindre grad legg vekt på dette kan vere fordi reisetid og kvalitet på behandling står fram som hovudargumenta for å behalde lokalsjukehusa, medan arbeidsplassar gjerne blir sett på som eit sekundært gode. Målt etter tal på artiklar kan ein slik seie at lokale arbeidsplassar har fått dobbelt så stor plass i Fjordabladet som Firda, noko som truleg kan forklarast med at innbyggjarane på Nordfjordeid i størst grad fryktar arbeidsløyse og fråflytting som konsekvens av omlegginga av sjukehusstrukturen.

5.1.1 Tema på debattplass

Vidare er det interessant å sjå på kva tema som blir tatt opp i debattinnlegga og lesarbreva isolert, for å sjå om lesarane er opptekne av andre aspekt enn journalistane. Tabell 6 viser kva lesar- og debattinnlegga, kronikkane og takkenotisane¹⁹ i avisene handlar om, men skil ikkje mellom viktigaste og mindre viktige aspekt.

¹⁹ Når eg refererer til debattinnlegg vidare i avsnittet inkluderer det alle sjangrane som er nemnt her.

Tabell 6: Tema på debattplass viktigast og mindre viktig samla²⁰

Tema	Avis		
	Fjordabladet	Firda	BT ²¹
Økonomi	44 %	41 %	(56 %)
Lokale arbeidsplassar	42 %	34 %	(44 %)
Reisetid til behandling	73 %	48 %	(56 %)
Medisinsk kvalitet	73 %	57 %	(78 %)
Funksjonar i framtida	86 %	78 %	(100 %)
Kritikk mot Helse Førde	54 %	35 %	(44 %)
Ros til Helse Førde	7 %	12 %	(0 %)
Til saman	379 %	305 %	(378 %)
N=136	59	68	9

Som ein ser av tabellen er det er *funksjonar i framtida* som er det største temaet på debattplass i alle avisene. Det er også det temaet som går fram som det viktigaste tema i dekninga totalt i alle avisene. Ein ser av tabellen at dei fleste debattinnlegga i avisene inkluderer fleire tema. Det er ikkje overraskande at det dei fleste debattartiklane handlar om kva funksjonar sjukehusa skal ha i framtida, og at dei vidare brukar fleire ulike aspekt for å vidare byggje opp under sin argumentasjon i den eine eller andre retninga.

Vidare ser ein av tabellen at ein større del av innlegga i BT og Fjordabladet handlar om *medisinsk kvalitet*, enn i Firda. *Reisetid til behandling* er meir sentralt i debattinnlegga i Fjordabladet enn dei to andre. Det kan vere fordi nordfjordingane får mykje lengre reisetid til sjukehus dersom Helse Førde sitt forslag om nedlegging av akutenester blir gjennomført. *Lokale arbeidsplassar* får omtrent like stor plass i lesarinnlegga i avisene, med Firda litt bak dei andre. Aspektet er ikkje registrert som viktigaste aspekt i nokon av innlegga i verken Fjordabladet eller BT, men i 3% av innlegga i Firda. Det er ikkje overraskande at det i større grad blir lagt vekt på reisetid og medisinsk kvalitet som kan knytast direkte til helsetilbodet folk ønskjer framfor arbeidsplassar, som i eit slikt perspektiv kan kallast ein mindre viktig konsekvens. Over halvparten av innlegga Fjordabladet ytrar *kritikk mot Helse Førde*, medan noko færre i BT og om lag i Firda. På den andre sida ytrar generelt få innlegg *ros til Helse*

²⁰ Fordi viktigste og mindre viktig aspekt er slått saman vil totalprosenten overstige 100%. Debattplass vil seie debatt/lesarbrev, kronikk og takkenotis samla.

²¹ På grunn av lågt tal på artiklar må ein ta atterhald om at tilfeldigeheiter lett påverkar prosenttala. Tala står i parentes for å markere dette.

Førde, men analysen viser at føretaket blir rosa i ein noko større del av innlegga i Firda enn Fjordabladet. Ingen av innlegga i BT rosar helseføretaket.

Dersom ein samanliknar temafordelinga i arenafunksjonen med temafordelinga i den totale dekninga til avisene ser ein at det er små skilnadar. Det er i stor grad samsvar mellom kva aspekt forfattarane av lesarinnlegga vektlegg og kva avisene vektlegg i den totale dekninga. Hadde det vore klare skilnadar mellom desse kunne det tyda på at redaksjonane var i utakt med befolkninga, men det ser ut som det avisene i stor grad legg vekt på dei same aspekta innbyggjarane er opptekne av. Det kan forklarast med at det er semje om kva som er viktige aspekt i saka, men det kan også tyde på at det avisene presenterer og aspekta dei framhevar, speglast i kva innbyggjarane engasjerer seg i. Dette i tråd med tanken om at nyheitsmedia er ein arena for kamp mellom rivaliserande bilde av røynda og at media er effektive i å fortelje oss om *kva* vi skal meine noko om (jamfør punkt 2.2.2). På den andre sida er det også sannsynleg at journalistane formidlar tema og set fokus på det som innbyggjarane i lokalsamfunnet er opptekne av, og at det slik går begge vegar.

5.1.2 Diskusjon i alle ledd – ei vanskeleg sak

Analysen viser at størsteparten av artiklane i dekninga til avisene på ein eller anna måte handlar om sakshandsaming i sjukehussaka. Størsteparten av artiklane handlar om generell sakshandsaming, framfor synspunkt før eller etter møter.

Tabell 7: Handlar om saksbehandling på ulike nivå²²

Avis	Fjordabladet	Firda	BT
Helse Førde	75 %	72 %	72 %
Helse Vest	10 %	16%	10 %
Regjering/Storting	35%	41 %	37 %
Til saman	120%	129%	119%
N=560	243	249	68

Som ein ser av tabell 7 er det små ulikskapar mellom korleis avisene har dekt sakshandsaminga i Helse Førde, Helse Vest og regjeringa og Stortinget. I perioden som blir analysert ligg saka på Helse Førde sitt bord til handsaming. Det forklarar kvifor rundt 70% av

²² Ein artikkel kan handle både om Helse Førde og regjering/Storting sine sakshandsamingar. Dermed kan det totalen overstige 100%.

sakene i alle avisene handlar om handsaming i Helse Førde. Vidare handlar om lag 35-40% av artiklane også om behandling i regjering og storting. Det kan truleg forklarast med at helseministeren potensielt skal ta den endelege avgjersla i saka, og at avisene relativt ofte spør kva nasjonale politikarar tenkjer om lokale avgjersler og ofte omtalar korleis regjeringa og/eller Stortinget eventuelt vil handsame saka. Frå om lag 10-16% av artiklane handlar om sakshandsaming i Helse Vest. Ein kunne tenkt seg at ei regionavis med Oslo-kontor, som BT, ville hatt meir fokus på saka i eit regionalt og nasjonalt perspektiv, men det ser ikkje ut til å vere tilfelle her. I tabellen ser ein at BT si dekning i liten grad skil seg frå lokalavisene.

Analysen viser vidare at 22% av alle artiklane i perioden handlar om politisk usemje mellom politiske parti. Vidare handlar 13% av artiklane om strid innan politiske parti.

Tabell 8: Handlar om politisk usemje per avis²³

Politikk	Fjordabladet	Firda	BT
Politisk usemje mellom parti	20 %	26 %	16%
Politisk strid i parti	10 %	16%	13%
Til saman	30%	42%	29%
N=560	243	249	68

Av tabell 8 ser ein at Firda i størst grad fokuserer på politisk usemje mellom parti og strid innan politiske parti, men skilnadane er av liten karakter. Usemje både på tvers av politiske parti, men også i politiske parti er ein indikasjon på at sjukehussaka er ei særskilt vanskeleg sak for fylket, med usemje om korleis helsetilbodet i fylket skal gje innbyggjarane eit best mogleg tilbod innanfor dei økonomiske rammene som er gitt.

5.2 Kjelder i sjukehussaka

Kjeldene gir opplysningar til journalisten, og som nemnt i avsnitt 2.2.3 er det eit ideal med breidde i kjeldematerialet i det stoffet redaksjonane presenterer. For å undersøke kven som kjem til orde, og dermed kven avisa meiner det er viktig å lytte til, i sjukehussaka er kjeldebruken kartlagt.

²³ Her er «ja, som viktigaste aspekt» og «ja, men ikkje som viktigaste aspekt» slått saman. Variablane er registrert uavhengig av variablane med dei seks hovudaspekta (figur 6-8).

5.2.1 Tal på kjelder

I tråd med Sigurd Allern sine tankar om at talet på kjelder i artikkelproduksjonen, forsiktig tolka, kan fungere som ein indikasjon på informasjonskvalitet i journalistikken har eg talt kjeldene i sjukehusartiklane. Det er viktig å understreke at undersøkinga mi berre kan måle kjeldene som er synlege og referert til i artikkelen. Det er først og fremst i artiklar på nyheitsplass som er interessante å studere når ein skal sjå på tal på kjelder. Leiarar og kommentarar er skrivne av redaksjonsmedlem og her nyttar ein vanlegvis ikkje eksterne kjelder. Det same gjeld for humoristiske notisar. Vidare er lesarbrev, debattinnlegg, kronikkar og takkenotisar sendt inn av eksterne, det er her *forfattarane* av innlegga som er registrert som «kjelder». Som ein såg i avsnitt 4.1.3.1 om sjanger utgjer notisar ein betydeleg del av BT si dekning, ein god del av Fjordabladet si dekning og ein mindre del av dekninga til Firda. I Sigurd Allern si undersøking av ti norske aviser fann han at ei-kjeldejournalistikken er mest typisk i korte artiklar, notisar og NTB-artiklar (Allern 2001c:183). På grunn av lengda på notisane er det oftast berre plass til ei kjelde her. Difor er det mest interessant å studere kjeldetalet i nyheitsartiklar og reportasjar isolert.

Tala bak tabell 9 viser at Fjordabladet har to artiklar utan kjelder, medan Firda og BT har ein artikkel kvar der det ikkje er registrert nokon kjelder. Det må seiast å vere låge tal for alle avisene. Som ein ser av tabellen varierer talet på kjelder i nyheitsartiklane og reportasjane i noko grad. Oftast brukar avisene berre *ei* kjelde i sakene. Analysen viser at Fjordabladet har basert størst del av sine artiklar på ei kjelde og at Firda kjem like bak, men at BT i mindre grad har basert artiklane på ei kjelde. Vidare ser ein at BT prosentmessig nyttar to, tre, fire og meir enn fire kjelder oftare i si dekning enn lokalavisene. Det kan henge saman med at BT sjeldan har dei store oppslaga om saka, men at dei likevel har god kjel dedekning når dei skriv om saka. Tabellen viser også at Firda nyttar to, tre og meir enn fire kjelder litt oftare enn Fjordabladet sjølv om nyansane her er mindre.

Tabell 9: Tal på kjelder i nyheitsartiklar og reportasjar

Tal på kjelder	Avis		
	Fjordabladet	Firda	BT
ingen	2 %	1 %	4 %
ein	62 %	58 %	42 %
to	14 %	17 %	19 %
tre	9 %	10 %	12 %
fire	6 %	3 %	12 %
meir enn fire	8 %	11 %	12 %
Til saman	101 %	100 %	101 %
N=267	105	136	26

Det må påpeikast at kvar artikkel er registrert for seg, slik at dersom ei avisside presenterer ei a-sak og ei mindre b-sak, så er dette registrert som to artiklar. På den måten blir dei ulike sidene av saka presentert i to artiklar, framfor i same. Her kan ein påpeike at fordi lokalavisene følgjer saka så tett, ser det ut som det ofte blir gitt stor plass til dei ulike innspela. Det ser ut som kvar kjelde ofte blir sitert i ein eigen artikkel, framfor å komprimere det til fleire kjelder i same artikkel. Til dømes ser ein i Firda 4. mars at avisa brukar ei dobbelside på ei sak om at fleire Helse Førde-tilsette krev administrerande direktør Jon Bolstad sin avgang. Her kjem to føretakstillitsvalde, ein tilsettrepresentant som også er styremedlem i Helse Førde, ein tidlegare viseadministrerande direktør, eit føretaksverneombod og ein politkar til orde, men kvar i ein eigen artikkel som til saman utgjer seks artiklar på sidene.

Slik er det fornuftig å studere tal på kjelder samla og kjeldebreidde i dekninga over tid, framfor å sjå på tal på kjelder per artikkel. Tendensen som er illustrert over gjeld likevel ikkje alle oppslaga og dermed kan ein seie at ei-kjeldejournalistikken til ei viss grad er utbreidd i avisene.

5.2.2 Dei viktigaste kjeldene i sjukehussaka

Her har eg undersøkt kven som står fram som avisene sine viktigaste kjelder og korleis kjeldetilfanget er når ein inkluderer alle kjelder som er brukt. Undersøkinga måler ikkje kven som har initiert artiklane, men viser kven som faktisk kjem til orde i dekninga til avisene.

Tabell 10: Viktigaste kjelder fordelt på avis i dekninga totalt

Kjelder	Avis		
	Fjordabladet	Firda	BT
Nasjonal politikar	6 %	8 %	9 %
Lokalpolitikar	22 %	27 %	16 %
Administrasjon Helse Førde	3 %	2 %	3 %
Styret Helse Førde	4 %	8 %	9 %
Tilsette Helse Førde	10 %	6 %	3 %
Styret Helse Vest	1 %	1 %	2 %
Aksjonist/org. interesse	13 %	6 %	12 %
Pasient lokalsjukehus	2 %	0 %	2 %
Pasient sentralsjukehus	1 %	1 %	0 %
Privatperson	15 %	15 %	3 %
Andre	4 %	13 %	35 %
Ingen	18 %	12 % ²⁴	8 %
Til saman	100 %	100 %	100 %
N=560	243	249	68

Tabell 10 viser kjelder som er registrert som «viktigaste kjelde» i flest oppslag i den enkelte avis. Tabellen fortel dermed ikkje om det *totale kjeldeomfanget* i avisene, fordi den ikkje seier noko om kven andre som kjem til orde utan å vere viktigaste kjelde. Den kan likevel fortelje noko om *prioriteringa* av kjelder i avisene og kven det er viktig og verdt å lytte til (jamfør diskusjon i 2.2.3). Analysen viser både likskapar og forskjellar i kjeldeomfanget, men generelt kan ein seie at avisene har hatt eit breitt og mangfaldig kjeldeomfang, som kan seiast å underbygge truverd det til og kvalitetsvurderinga av avisene. Hovudinstrykket frå tabellen er at avisene har nokså lik bruk av kjeldetypar. Her må ein vere klar over at innan kvar kjeldegruppe kan ein finne folk med ulikt syn på sentralisert versus desentralisert sjukehusdrift. For å studere heile kjeldebreidda vidare er det nyttig å supplere tabell 10 med figurar som viser kjeldeomfanget til avisene som inkluderer kjelder som er registrert som mindre viktige.

5.2.2.1 Kven kjem til orde på nyheitsplass?

Dersom ein slår saman viktigaste og mindre viktige kjelde²⁵, og vidare fordeler desse på sjanger kan ein studere kva typar artiklar dei ulike kjeldene er representert i og kven som

²⁴ To artiklar var ikkje registrert med noko kjelde som viktigast. Dermed er dei lagt til i kategorien med «ingen». Denne kategorien gjeld i utgangspunktet artiklar utan kjelder, men slik blir det lagt til to artiklar som har kjelder, men som ikkje er registrert med nokon kjelder som «viktigast».

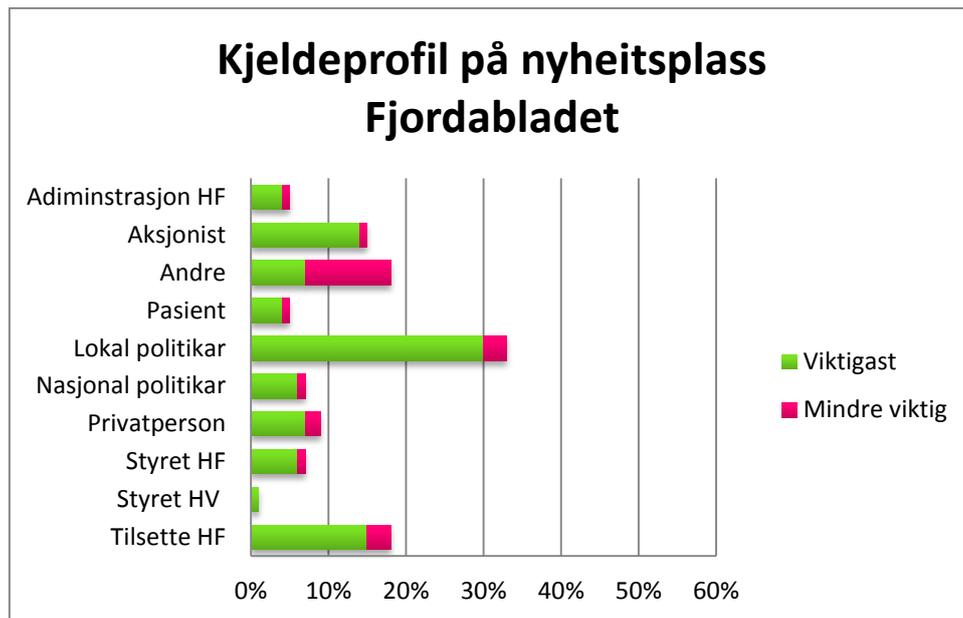
dominerer i dei ulike sjangrane. Det kan vere nyttig å først sjå på kjeldene i faktaformidlinga som skjer på nyheitsplass²⁶, for så å samanlikne det med den opinionsformidlande debattsjangeren for å sjå på kven som kjem til orde kvar.

Politikargruppa er delt inn i politikarar på nasjonalt og lokalt nivå. Det er ikkje skilt mellom parti, eller om det er stortingspolitikar eller statsråd som uttalar seg. Analysen viser at lokale politikarar er kjelder i 35% av nyheitsartiklane samla, anten som viktigaste eller mindre viktig kjelde, medan politikarar på nasjonalt nivå figurerer i om lag 11%. Slik er politikarar den største kjeldegruppa. Vidare viser analysen at politikarar kjem til orde i 57% av nyheitsartiklane i Firda, i 39% i Fjordabladet og i 37% i BT. Politikarar dominerer som kjelder i nyheitssjangeren hos begge lokalavisene, medan «andre» dominerer i BT. Det er Firda som brukar nasjonale politikarar som kjelder oftast, der dei kjem til orde i 15% av artiklane, mot 11% i BT og 7% i Fjordabladet. Ein kunne kanskje tru at BT som har eit meir regionalt og nasjonalt perspektiv nytta nasjonale politikarar oftast, men det er altså ikkje tilfelle her. Som nemnt tidlegare la strategigruppa i Helse Førde fram sitt forslag til korleis sjukehusstrukturen skulle sjå ut i framtida i mars 2010 og forslaget blei lagt ut på høyring. Deretter var det stor debatt rundt forslaget og lokallaga til partia drøfta kva slags uttale dei skulle spele inn til Helse Førde før avgjersla i prosessen skulle takast. Sjølv om avgjersla i saka i første omgang skulle takast lokalt i Helse Førde, vart saka debattert også av og med nasjonale politikarar ved at det var helseministeren som hadde siste ord i saka. Slik var det forventa at politikarar utgjorde ein relativt stor del av kjeldeomfanget i dekninga til avisene, og ein kan seie at avisene ved å prioritere politikarane som kjelder sender signal om at dei er viktige å lytte til.

²⁵ Eg har lagt saman råtala for viktigaste kjelde og mindre viktig kjelde og sett på kor mange gonger kjeldegruppa er registrert som kjelde i kvar sjanger. Eg har så delt talet på det totale talet artiklar i den aktuelle sjangeren i avisa. Fordi fleire kjelder kan vere registrert som mindre viktig kjelde i kvar artikkel vil resultatet kunne overstige 100%. Total prosentsum i nyheitssaker blir då: Fjordabladet 125%, Firda 139% og BT 170%. For debatt blir Fjordabladet 105%, Firda 109% og BT 100%.

²⁶ Nyheitsartikkel, reportasje og notis sett samla.

Figur 9: Kjeldeprofil nyheitsplass Fjordabladet, viktigast og mindre viktig



(N= 148)

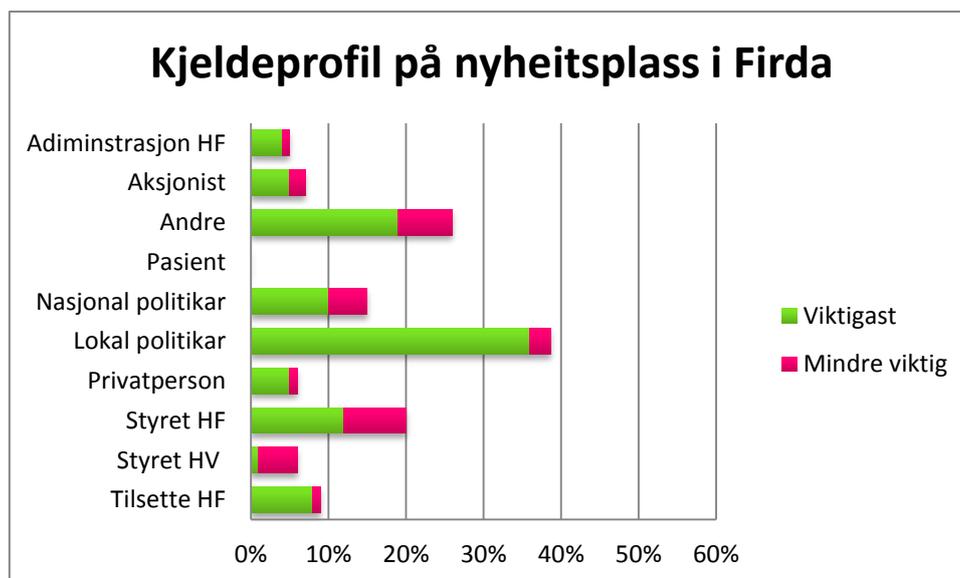
Administrasjonen i Helse Førde inkluderer i hovudsak administrerande direktør Jon Bolstad og informasjonsmedarbeidarar i Helse Førde. Figur 9-11 viser at desse utgjer ein marginal del av kjeldeomfanget til alle avisene. Det er lite overraskande fordi administrasjonen spelar ei mindre sentral rolle i diskusjonen om omlegging av sjukehusstrukturen.

Styret i Helse Førde kjem til orde som kjelde i berre 7% av nyheitsartiklane i Fjordabladet, mot 20% hos begge dei andre. Med tanke på at styret spelar ei særskilt sentral rolle i omlegginga av sjukehusstrukturen, kan det hevdast at styret kjem overraskande sjeldan til orde i dekinga. Det kan nok forklarast med at mange andre kjeldegrupper kjem med innspel til strategiframlegget til Helse Førde, og at styret ikkje nødvendigvis har nye kommentarar til innspela. Jamvel blir styret i Helse Førde kritisert i 46% av nyheitsartiklane i BT, i 45% i Fjordabladet og 25% i Firda. Slik kan ein stille spørsmål ved om avisene lar begge syn komme til orde, spesielt er det gjeldande i Fjordabladet der spriket er størst. Eit døme kan illustrere.

11. mars 2010 står artikkelen «-Ei nedlegging vil vera å føre veljarane bak lyset» på trykk i Fjordabladet. Ingressen følgjer med «-Dersom framlegget til framtidig organisering av sjukehusa i Sogn og Fjordane, som styret i Helse Førde går inn for, vert gjennomført så vil ein sette Nordfjord og helsetilbodet til innbyggjarane i regionen mange tiår tilbake i tid». Utsegna kjem frå Eid-ordførar Sonja Edvardsen. Edvardsen er einaste kjelde i saka som strekkjer seg

over ca. åtte spalter. Vidare uttaler ordføreren mellom anna at modellen Helse Førde har valt å gå for ikkje er i tråd med «formuleringane om kva innhald eit sjukehus må ha for å vere eit sjukehus. Eit sjukehus utan sengepostar og utan nærleik til fødetilbod og akuttberedskap er ikkje noko sjukehus». Og at «Leiinga i Helse Førde har overhovudet ikkje lagt vekt på kva lokalsjukehusa har å tilby og kor viktig sjukehuset er for befolkninga». Kritikken held fram med «Ein treng ikkje velutvikla analytiske evner for å forstå at det meste av det Helse Førde legg fram bryt med heilt sentrale føringar i regjeringserklæringa» og «[...] For det andre så salderer Helse Førde sitt eige budsjett ved å overføre kostnadane på kommunane». Ingen i Helse Førde får høve til å svare for kritikken. Det står heller ikkje presisert nokon plass at avisa har forsøkt å komme i kontakt med føretaket, noko som vitnar om at dette ikkje har vore forsøkt.

Figur 10: Kjeldeprofil på nyheitsplass i Firda, viktigast og mindre viktig

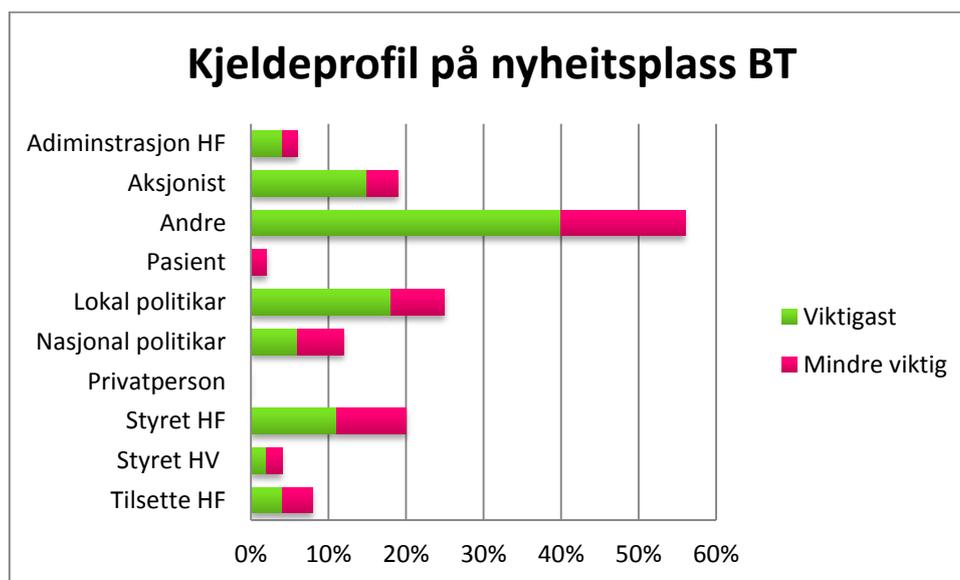


(N=155)

Tilsette i Helse Førde har i størst grad komme til orde i Fjordabladet, der dei kjem til orde i 18% av artiklane dersom ein reknar med artiklar der dei er mindre viktige kjelder. Det er 10 og 11 prosentpoeng høgare enn Firda og BT. Kjeldebruken kan her sjåast i samanheng med kva tema avisene har lagt vekt på, ser ein at det er Fjordabladet som i si dekning har vektlagt arbeidsplassar mest. Det verkar sannsynleg at avisa som dekkjer staden med innbyggjarar som i størst grad fryktar å misse arbeidsplassar i størst grad intervjuar tilsette.

Helse Vest Regionalt Helseføretak er eigaren til Helse Førde, og den som skal godkjenne deira budsjett. Etter at framlegget om endring av sjukehusstrukturen var oppe til handsaming og vedtak i Helse Førde, gjekk den vidare til Helse Vest sitt bord. Dette skjer førebels ikkje i perioden som er analysert, og slik utgjer Helse Vest ein marginal del av kjeldebruken i avisene.

Figur 11: Kjeldeprofil BT, viktigast og mindre viktig



(N=55)

Hovudvekta av *aksjonistar* er lokalsjukehusforkjemparar som har organisert seg i «Sjukehusaksjonen i Nordfjord», «Forsvar Lærdal sjukehus» og andre organiserte interesser. Analysen viser at Fjordabladet og BT har prioritert aksjonistar og organiserte interesser i større grad enn Firda. Ein ventar gjerne at lokalavisa på Nordfjordeid let aksjonistane komme til orde oftare enn lokalavisa i Førde. Likevel er det kanskje overraskande at aksjonistane har ei sterkare stemme i BT enn i Firda. Ei forklaring kan vere at nyheitsterskelen er høgst i BT og at berre dei tydelegaste stemmene passerer terskelen. Eit døme på tydelege stemmer som kjem til orde ser ein 22.04.10 i BT i artikkelen «-Drep dei sjukehuset vårt no, kan dei ikkje redde livet ditt seinare» som handlar om korleis nedleggingsprotestane i 2010 er «nett som i 1979». Her er kjeldene to aksjonistar frå Høyanger-protestane på slutten av 70-talet som fortel om protestane den gong og som støttar sjukehusdemonstrantane i Lærdal og på Nordfjordeid i 2010.

Analysen (figur 9-11) viser at pasientar ved lokalsjukehusa eller sentralsjukehuset i svært liten grad er nytta som kjelder. Det låge talet her kan delvis forklarast med at for å bli registrert i denne kategorien må kjeldene uttale seg i kraft av å vere pasient og at det må vere presisert i teksten. Det låge talet kan seiast å vitne om at tilfeldige pasientar som kjelder ikkje vert rekna som viktige stemmer i debatten.

I kjeldegruppa *privatpersonar* er det relativt stor skilnad mellom avisene. Når privatpersonar blir brukt som kjelder på nyheitsplass, framstår dei oftast som viktigaste kjelde. Privatpersonar kjem til orde i 9% av artiklane i Fjordabladet og i 6% av artiklane i Firda, men aldri i BT. Det kan seiast noko om at lokalavisene er nettopp lokalaviser, som i større grad snakkar med «mannen i gata». Analysen viser at lokalavisene har eit langt større artikkeltal enn regionavisa. Ser ein det i samanheng med kjeldeomfanget kan det sjå ut som BT i si mindre dekning, har nedprioritert privatpersonar i si dekning av saka.

I undersøkinga *Sosialpolitikk eller sosialpornografi? En analyse av sosialpolitiske reportasjer i pressen* (Puijk, Østbye & Øyen:1984) fann ein at organisasjonar som gjerne ville ha merksemd om ei slags sak, ofte formidla kontakt mellom journalistar og enkeltpersonar som hadde ei historie. Slikt kan tenkjast å vere tilfelle også i sjukehussaka både gjennom pasienthistorier og privatpersonhistorier som blir presentert. Men fordi ingen bakanforliggende årsakar til artiklane er undersøkt i sjukehussaka kan ein ikkje seiast noko om kor vidt det er tilfelle her.

Kjelder som ikkje fangast opp av dei andre kategoriane er registrert som «andre» kjelder. Her er det størst skilnad mellom avisene. Heile 40% av kjeldene som er registrert som viktigast i nyheitsartiklane i BT er fylt av «andre», medan berre 7% av kjeldene til Fjordabladet kjem herifrå og 19% hos Firda. Ulike ekspertar eller forskarar er døme på grupper som hamnar her. Det kan sjå ut som BT slik i størst grad brukar eliteprega og sentralt plasserte kjelder som ikkje har like sterke band til konflikten. Eit døme er artikkelen «Ekspert kritisk til sjukehusplan» frå 07.04.10 der professor i offentleg økonomi Bjarne Jensen frå Høgskulen i Hedmark, er viktigaste kjelde og registrert som «andre».

Ein ser at kjeldebreidda i nyheitsdekninga at alle avisene har overvekt av politikarar, men med tanke på at dei ulike partia sine lokallag kjem med uttalar til Helse Førde sitt framlegg er ikkje dette oppsiktvekkande. Som nemnt over er det noko variasjon i kven som kjem til orde, men felles for avisene er at fleire grupper og såleis partar i saka er brukt som kjelder.

5.2.2.2 Kven skriv debattinnlegg?

Vidare skal vi sjå på kva kjelder som får debattinnlegga sine på trykk i avisene. Tabellen viser at det i hovudsak er privatpersonar som skriv innlegga som er på trykk i lokalavisene, medan nasjonale politikarar dominerer i BT. Analysen viser at aksjonistar og organiserte interesser står for ein god del av innlegga i Fjordabladet og litt færre i Firda, men at ingen av innlegga i BT er skrivne av denne kjeldegruppa.

Tabell 11: Forfattarar i arenafunksjonen²⁷

Kjelder	Avis		
	Fjordabladet	Firda	BT
Politikar nasjonal	10 %	7 %	(33 %)
Politikar lokal	14 %	25 %	(11 %)
Administrasjon Helse Førde	2 %	0 %	(0 %)
Styret Helse Førde	2 %	3 %	(0 %)
Tilsette Helse Førde	7 %	7 %	(0 %)
Styret Helse Vest	0 %	0 %	(0 %)
Aksjonist/org. Int.	20 %	13 %	(0 %)
Pasientar	3 %	6 %	(11 %)
Privatperson	46 %	46 %	(22 %)
Andre	0 %	6 %	(22 %)
Til saman	104 %	113 %	(99 %)
N=136	59	68	9

Ein ser at privatpersonar i langt større grad kjem til orde som forfattarar av debattinnlegg, samanlikna med kor ofte dei er nytta som kjelder på nyheitsplass. Talet på debattinnlegg skrivne av privatpersonar og det faktum at folk her ytrar sine meiningar, viser at lokalavisene er svært viktige arenaer der folk flest kan gje uttrykk for sine meiningar i saka. Ein såg at privatpersonar ikkje var brukt som kjelde i nyheitsdekninga til BT i det heile og i kombinasjon med at berre to debattinnlegg på trykk kjem frå privatpersonar, kan ein seie at privatpersonar nesten er fråverande i avisa sin presentasjon av saka. At privatpersonar er så lite til stades i BT si dekning må seiast å vere den mest markante skilnaden i kjeldeomfang i avisene. Det kan vere ein indikator på at lokalavisene er viktige som arena for lokaldemokratiet der innbyggjarar får høve til å påverke politiske avgjersler slik Birgit Røe

²⁷ Arenafunksjonen inkluderer debattinnlegg, lesarbrev, kronikkar og takkenotisar. Her er viktigaste og mindre viktige kjelde slått saman. Ein forfattar kan ha fleire roller, dermed går det totalt over 100%.

Mathisen påpeikar (2010c:29-30) som diskutert i avsnitt 2.1.4. Det kan sjå ut som det er lettare for privatpersonar å ytre sine meiningar i lokalaviser samanlikna med større aviser.

5.2.3 Korleis brukast kjeldene?

Tidlegare har ein sett på korleis Martin Eide meiner at journalisten er ein deltakar som kan endre hendingar sin gang (2011:74). Massemedia er ein stad der aktørar kan vise seg fram, spreie sin budskap og utfordrast. Journalisten og media kan konfrontere aktørar med kvarandre og be om utsegner, noko som gjer også journalisten til ein aktør. Slik kan journalisten velje sine kjelder ut frå kva budskap han eller ho ønskjer å formidle. Ved å sleppe kjelder til i media får dei høve til å påverke lesarane si oppfatning av saka. Vidare vil eg vise nokre døme som kan tolkast i retning av at avisene bevisst brukar kjeldene for å fremje egne standpunkt og at dei særskilte eigeninteressene til kjeldene påverkar ramma journalistikken presenterer.

Vi har sett at Fjordabladet oftast tar opp saka på leiarplass. Det kan forklarast med at det er Nordfjord ei potensiell omlegging av sjukehusstrukturen i størst grad vil påverke. Eit illustrerande døme som viser korleis avisene kan tenkjast å ha brukt kjeldene for å fremje sitt politiske standpunkt finn ein i ein leiar og eit hovudoppslag i Fjordabladet, som stod på trykk i mars. La oss først sjå på leiaren «Skyt seg i foten» der det mellom anna står at:

Det er pengar dette handlar om til slutt. Vi er ikkje det minste i tvil om at den beste garantisten for eit sterkt sjukehus i framtida, er dei små og gode lokalsjukehusa. Dei som kjempar for ein koloss i Førde, skyt seg sjølv i foten om dei trur noko anna. Kuttar ein lokalsjukehusa så er ein sikra at sjukehuset i Førde vert meir lokalsjukehus enn det nokon gong før har vore (Fjordabladet 18.03.10)

Nokre dagar seinare fann ein oppslaget «-Kampen for Nordfjord sjukehus er ikkje tapt» der Roald Rindal, som uttalar seg tilsynelatande som privatperson, ytrar sterk kritikk mot framlegget frå Helse Førde om strukturomlegginga. Blant anna kan ein lese at:

Roald Rindal meiner også at sentralsjukehuset vil lide om lokalsjukehusa i Nordfjord og Sogn vert lagde ned og omgjorde til lokalmedisinske senter. –Ønskjer ein at sentralsjukehuset skal bli eit lokalsjukehus, så er den sikraste måten å legge ned lokalsjukehusa i Lærdal og på Nordfjordeid. Det kan også føre til varig handelsboikott av Førde, seier Roald Rindal som ikkje ser noko anna løysing enn at Clara Øberg og Harry Mowatt og resten av styret i Helse Førde får avløyning av eit styre og ein administrasjon som set pasientane sine behov øvst på prioriteringslista (Fjordabladet 25.03.10).

Rindal er avisa si einaste og slik viktigaste kjelde i saka. Ein ser at kjelda uttalar seg heilt på linje med det avisa sjølv meiner utan at motførestellingar kjem til uttrykk verken samstundes eller i etterfølgjande utgåver som kan seiast å vere problematisk med tanke på kravet om at ulike syn skal komme til orde. I Fjordabladet sin artikkel der Rindal oppfordrar folk til å halde fram kampen for lokalsjukehuset uttalar han vidare at:

Den største tragedien for Helse Førde og Sogn og Fjordane var at Jon Bolstad vart tilsett som administrerande direktør. Frå dag ein har han oppført seg som ein arrogant og stalinistisk leiar. Døme på feilgrep og dårleg dømmekraft er mange; Dyre møblar til eige kontor, tilsetting av tidlegare kollegaer utan at stillingane vart lyst ut på føreskriven måte, endring av brev og forfalsking av underskriftene til rådmennene i Nordfjord, trugsmål mot sjukepleiarar og legar og skuldingar mot tilsette som løgnarar. Lista kunne sikkert blitt gjort lenger, men det er ikkje naudsynt, nok er nok. Kor dum går den an å bli når korkje styret eller Bolstad sjølv ser at dei øydelegg for heile helseføretaket og splittar folk i fylket. Dersom det ikkje blir slutt på dette tøvet kan resultatet bli at heile Nordfjord ber om å verte løyst frå Sogn og Fjordane og overført til Møre og Romsdal fylke (Fjordabladet 25.03.10).

Tilsvarsretten blir omtalt i Ver Varsam plakaten- i punkt 4.15 der det står:

Dei som er blitt utsette for åtak, skal snarast få høve til tilsvaret, med mindre åtak og kritikk inngår som ledd i ei løpande meiningutveksling. Ha som krav at tilsvaret er av rimeleg omfang, held seg til saka og har ei anstendig form. Tilsvaret kan nektast dersom parten det gjeld utan sakleg grunn har avvist tilbod om samtidig imøtegang i same spørsmål. Tilsvaret og debattinnlegg skal ikkje utstyrast med redaksjonell, polemisk replikk (VVP 2008).

Ein kan hevde at påstandane frå Rindal er sterk kritikk mot Bolstad. Det går ikkje fram av artikkelen om Bolstad har fått høve til å svare for seg, men valt å takke nei, eller om han rett og slett ikkje har fått sjansen. Verken i denne artikkelen, resten av avisa eller følgjande avisdag finnast spor som tydar på at Bolstad eller Helse Førde får svare for seg. Ein såg tidlegare at Svein Brurås understreka at eit at dei viktigaste kjenneteikna ved journalistfaget er fritt kjeldeval og den kritiske haldninga til kjeldene. Vidare såg ein at Ver Varsam-plakaten understrekar at journalisten skal kontrollere at opplysningar kjeldene kjem med er korrekte, at det er god presseskikk å arbeide for breidde og relevans i kjeldevalet. Martin Eide understrekar at å vurdere at kjelda si grad av pålitelegheit, kompetanse og motiv er eit ufråvikeleg krav for ein oppegåande og truverdige journalist (2011:80). Ein kan stille spørsmål ved i kva grad journalisten i Fjordabladet har kontrollert eller kan kontrollere om opplysningane frå Rindal har hold og dermed i kva grad journalisten held kritisk distanse til kjelda. Dømet kan sjåast i samanheng med at styret og administrasjonen i Helse Førde sjeldan er kjelde på nyheitsplass i avisa(sjå punkt 5.2.2.1).

Eit døme på korleis mektige kjelder får spelerom til å uttale seg i pressa kan vere då styremedlem i Helse Førde, Harry Mowatt, trekte seg frå styret. 20. februar kunne ein lese i Firda at Mowatt gjekk frå styret i protest «mot overstyringa han meiner Helse Vest driv med overfor Helse Førde». Dei tre avisene prioriterte hendinga i ulik grad, men saka fekk merksemd hos alle. Også dei følgjande vekene var saka omtalt med fleire artiklar. 11. mars kom saka «Mowatt går inn att i Helse Førde-styret» der Mowatt sjølv poengterer «Eg angrar ikkje på det eg gjorde. Det var nødvendig med ei markering, og den har hatt verknad». Vidare får Mowatt kritikk av Stortingsrepresentant Åge Starheim 12.mars der han blant anna seier: «Harry Mowatts protestavgang frå styret i Helse Førde framstår som eit spel for galleriet».

Dømet illustrerer korleis kjeldene med sine interesser også brukar den journalistiske arenaen for å komme nærare sine mål. Ein såg tidlegare at Sigurd Allern påpeiker at det skjer ei slags forhandling mellom faste kjelder og journalistane om kontrollen over nyheitsbildet.

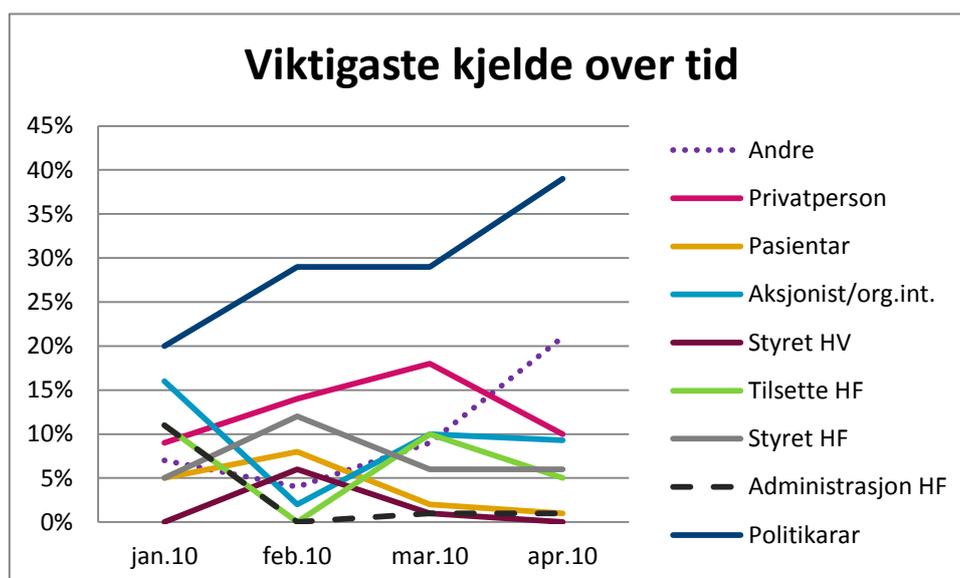
Samstundes som ein kan påpeike at handlingane til Mowatt kan seiast å ha nyheitsverdi og er viktige for lesarane, kan artiklane illustrere korleis forhandlinga om nyheitsbildet vert påverka av kjeldene.

Saman illustrerer døma korleis val av kjelder er sentralt for kva rammer saka vert presentert i og at vala legg premiss for korleis saka vert oppfatta. Det er verdt å reflektere over, men det er viktig å understreke at dette er eksempel som ikkje må dragast konklusjonar ut frå.

5.2.4 Kjelder over tid

Figur 12 viser korleis kjeldebruken i avisene samla endrar seg over tid. Det ser ut som styret i Helse Førde, aksjonistar og tilsette i Helse Førde er viktige premissleverandørar i starten av perioden. Det heng truleg saman med at desse kjeldene er sentrale aktørar som uttalar seg når det skjer lite i saka før den ligg ute til høyring. Vidare ser ein at politikargruppa blir meir og meir dominerande. Det kan sjåast i samanheng med at saka vert lagt ut for høyring i starten av mars og at politikarar dermed debatterer meir etter dette. Det samsvarar med at vi i punkt 4.2.1 såg at omfanget på artikkeltalet auka betrakteleg i slutten av perioden.

Figur 12: Viktigaste kjelde over tid



Figuren viser også at privatpersonar oftare er brukt som viktigaste kjelde mot midten av perioden. Sett i lys av funnet om at privatpersonar i lita grad er nytta som kjelder på nyheitsplass, kan det tyde på at folk oftast skriv debattinnlegg mot midten av perioden då det er som forfattarar av desse at dei oftast kjem til orde. «Andre» aukar kraftig frå starten til slutten, som kan henge saman med at ekspertar og meir perifere kjelder i aukande grad uttalar seg når saka er ute på høyring og debatten er sterkast.

5.3 Å velje ein vinkel

I likskap med omfang, prioritering, tema og kjeldebruk er avisene sine vinklingar eit sentralt aspekt ved dekninga. For å undersøke kva vinklingar avisene har lagt vekt på i si dekning er artiklane registrert i kategoriane: i favør lokalsjukehus, i favør sentralsjukehus og balansert/nøytral. Det må understrekast at å kode variabelen «vinkling» i større grad krev skjønnsmessige vurderingar enn dei andre variablane i kodeboka.

Ein skal her sjå nærare på i kva grad avisene tar standpunkt i saka gjennom leiarar og kommentarar, og om det set spor i resten av artiklane avisa presenterer. Her går ein først gjennom leiarar og kommentarar frå avisene samt humoristiske notisar, deretter nyheitsartiklar, reportasjar og notisar, før ein ser på lesarbrev/debattinnlegg, kronikk og takkenotisar. Til slutt vil eg, i lys av vinklinga, sjå på bildemotiva i artiklane.

5.3.1 Vinkling på kommentarplass – avisa sitt standpunkt

Det er gjennom leiarar og kommentarar at avisa uttrykkjer sine politiske standpunkt. Desse er ein vanleg del av dei fleste aviser og avisa sitt høve til å påverke dagsorden gjer seg spesielt gjeldande her. Det blir stadfesta av Sigurd Allern som meiner at leiarar og kommentarar er den mest opne og synlege politiske aktørrolla i nyheitsmedia. Gjennom analyser, verdidommar og meiningsproduksjon kan ein her utøve definisjonsmakt og påverke politikken sine tolkingsrammer (Allern 2001a:63). Rolla forvaltast på ulike måtar og med ulik grad av engasjement, og ifølgje Allern oppfattast dette som ein viktig og legitim del av nyheitsmedia sine oppgåver. I kapittel 4.1.3 såg ein at sjukehussaka vart teke opp i avisene sine leiarar og kommentarar ved til saman 46 tilfelle. Kva haldningar til sjukehussaka blei så presentert i avisene sine leiarar og kommentarar?

Tabell 12 og 13 viser vinklinga i leiarane og kommentarane avisene har presentert. Analysen (tabell 12) viser at størstedelen av artiklane på kommentarplass er balanserte i tittel og ingress i alle avisene. Her tek Fjordabladet og BT oftare standpunkt enn Firda då dei vinklar ein større

del av sine leiarar og kommentarar i favør respektive lokalsjukehus og sentralsjukehus i tittel og ingress. Dagen etter strategimøtet til Helse Førde 5. mars presenterte begge lokalavisene leiarar om temaet. I Fjordabladet fann ein leiaren «Djupt tragisk for alle partar» og i Firda kunne ein lese om «Stort sett på rett veg». Desse var av dei få leiarane som tydeleg presenterte avisa sine standpunkt klart allereie i tittelen, noko dei fleste artiklane på kommentarplass ikkje gjer.

Tabell 12: Vinkling i tittel/ingress i leiarar og kommentarar

Vinkling i tittel/ingress	Avis		
	Fjordabladet	Firda	BT
For lokalsjukehus	25%	0%	(0%)
For sentralsjukehus	0%	11%	(25%)
Balansert	75%	89%	(75%)
Til saman	100%	100%	(100%)
N=46	24	18	4

Vidare ser ein av tabell 13 at Fjordabladet i langt større grad tek parti i teksten i leiarane og kommentarane. Størstedelen av artiklane er vinkla i favør lokalsjukehuset, ingen pro sentralsjukehuset og ein mindre del er registrert som balanserte. I Firda er det mindre differanse mellom vinkling i tittel/ingress og tekst. Her er ein mindre del av artiklane registrert som for sentralsjukehus, medan størsteparten er balanserte. BT sine artiklar er registrert likt i tabell 13 og 14. Ein ser altså at Fjordabladet i langt større grad enn Firda tar standpunkt for sitt sjukehus i avisa sine meiningsytringar. Her kan det leggast til at Fjordabladet i to leiarartiklar føreslår å byggje ned sentralsjukehuset, noko som aldri blir føreslått på kommentarplass i dei andre avisene. Firda er i langt større grad balanserte i ytringane, og sjølv om dei tek sentralsjukehuset i forsvar ved nokre tilfelle, blir dette ei svakare stemme enn Fjordabladet sitt meir høgrøysta forsvar. At BT i mindre grad tek opp saka og i mindre grad tek standpunkt på leiar- og kommentarplass kan nok forklarast med den meir distanserte posisjonen avisa har som regional aktør.

Tabell 13: Vinkling i tekst i leiarar og kommentarar

Vinkling i tekst	Avis		
	Fjordabladet	Firda	BT
For lokalsjukehus	79%	0%	(0%)
For sentralsjukehus	0%	22%	(25%)
Balansert	21%	78%	(75%)
Til saman	100%	100%	100%
N=46	24	18	4

Dei humoristiske notisane er forfatta av redaksjonen, og fungerer som ein slags satire som kommenterer nyheitsbildet som kan studerast som eit supplement til avisa sine eigne ytringar om sjukehussaka. Sjangeren utgjer ein liten del av den totale dekninga då Fjordabladet har 12 og Firda 8 humoristiske notisar som handlar om sjukehussaka i perioden. Sjølv om sjangeren er humoristisk orientert, er den med på å farge bildet avisa teiknar av sjukehussaka. Til dømes ser ein i Fjordabladet 26.01.10 i spalta der «Prikken» kommenterer på sistesida at han meiner: «-Lisbeth Norman vil ikkje seie noko om kva ho meiner om vurderingsevna til leiinga i Helse Førde. Å teie er mange gonger den sterkaste uttalen» som eit sleivspark til Helse Førde. I Firda er det «Breiflabben» på sistesida som kommenterer, til dømes 17.03.10: «Alle skal få meir av same kaka, er Høgres standpunkt i sjukehussaka, så Eva Marie er ikkje blid, på årsmøtet i sitt eige parti: Vi vil at allting framleis skal vere, nett som no og ikkje fungere». Seks av notisane i Fjordabladet er vinkla i favør lokalsjukehusa og dei seks andre er registrert som balanserte eller nøytrale. I Firda er ein notis registrert som vinkla i favør sentralsjukehuset og dei sju andre balanserte. Analysen viser at «Prikken» i Fjordabladet her har ei klarare stemme i favør lokalsjukehuset, enn «Breiflabben» i Firda, på same måte som i leiarar og kommentarar.

5.3.2 Vinkling på nyheitssidene

Etter å ha sett på korleis avisene uttrykkjer sine standpunkt gjennom leiarar og kommentarar er det nyttig å sjå på artikkelane som står på trykk på nyheitssidene til avisene. Tabell 14 og 15 viser at Fjordabladet i langt større grad vinklar artikkelane på nyheitsplass pro lokalsjukehusa enn Firda vinklar i favør sentralsjukehus. Fjordabladet vinklar meir enn 2/3-delar av artikkelane i favør lokalsjukehus i teksten og litt underkant av 1/3-del av artikkelane framstår som

balanserte. Med andre ord samsvarar vinklinga i artiklane i stor grad med standpunktet avisa har teke på kommentarplass.

Tabell 14: Vinkling i tittel/ingress i nyheit, reportasje og notis

Vinkling i tittel/ingress	Avis		
	Fjordabladet	Firda	BT
For lokalsjukehus	59 %	10 %	18 %
For sentralsjukehus	1 %	23 %	15 %
Balansert	39 %	66 %	36 %
Manglar tittel/ingress	2 %	2 %	31 %
Til saman	101 %	101 %	100 %
N=358	148	155	55

Vidare viser tabell 14 og 15 at Firda vinklar litt under 1/3-del av artiklane i favør sentralsjukehuset og at avisa i noko grad vinklar artiklar i favør lokalsjukehusa i tittel/ingress og tekst. Flest artiklar står fram som balanserte. Også her ser ein likevel at lokalavisa oftare vinklar artiklar i favør sentralsjukehuset «sitt» enn i favør lokalsjukehusa.

I BT er dei fleste titlane og ingressane balanserte og omtrent like mange er vinkla i favør lokal- og sentralsjukehus. I teksten er flest artiklar vinkla i favør lokalsjukehus og ein stor del er balanserte, medan ein mindre del er vinkla pro-sentralsjukehus. Slik går artiklane på nyheitsplass i motsett retning av avisa sitt standpunkt på leiarplass.

Tabell 15: Vinkling i tekst i nyheit, reportasje og notis

Vinkling i tekst	Avis		
	Fjordabladet	Firda	BT
For lokalsjukehus	68 %	14 %	46 %
For sentralsjukehus	1 %	27 %	15 %
Balansert	31 %	60 %	40 %
Til saman	100 %	101 %	101 %
N=358	148	155	55

For å illustrere korleis vinklinga i artiklane gir ulike bilde av situasjonen kan ein sjå på titlane frå dekninga av strategimøtet 5. mars. Fjordabladet sin artikkel 6. mars har tittelen «Kuttar føde og ortopedi». Ein ser her at Fjordabladet i tittelen vektlegg kva innbyggjarane i Nordfjord misser og slik vinklar i favør lokalsjukehuset. Firda har fleire artiklar om saka 6. mars og tittelen på den første artikkelen i avisa er «Gav klarsignal for sjukehusomstilling»,

vidare kan ein lese om «Framlegget: Sterkt sentralsjukehus og to lokalmedisinske senter», «Arve Helle: - Dette er einaste vegen å gå», «-Ambulansar som akuttmtottak», «Nils Gjerland er nøgd», «- Ikkje grunnlag for ro», «230 færre, men ingen blir arbeidsledige» og til slutt «- Negativ presentasjon av lokalsjukehus». Ein ser at Firda i større grad legg vekt på at framlegget om eitt sentralsjukehus og to lokalemedisinske senter vil verte ei positiv løysing som kan seiast å vere ei vinkling i favør sentralsjukehuset. Dei gir likevel plass til sjukehusaksjonistane som meiner at forslaget ikkje gir grunnlag for ro, men denne artikkelen blir presentert som nummer seks i rekkja i dekninga denne dagen. I BT kan ein lese artiklane «Massiv støtte til sentralsjukehuset» og «Sjokkerte sjukehusaksjonistar» (06.03.10). BT fokuserer først på støtta til sentralsjukehuset og sekundært på at aksjonistane er sjokkerte. Vinklinga i hovudsaka til BT kan seiast å vere i favør sentralsjukehuset, medan b-saka er vinkla i favør lokalsjukehusa i tittelen.

I tråd med tanken om at media og slik også nyheitsartiklane presenterer røynda gjennom ulike rammer ser ein at utsynet her blir ulikt. Her ser ein korleis innramminga legg vekt på ulike aspekt ved røynda og tilslører andre (Entman 1993:54) som gjer at publikum truleg får ulike reaksjonar (jamfør kapittel 2.2.2). Fjordabladet sin tittel om at Helse Førde kuttar føde og ortopedi set fokus på kva som *forsvinn*, medan Firda sin tittel om at framlegget går ut på eit sterkt sentralsjukehus og to lokalmedisinske senter i større grad fokuserer på at framtida ser *positiv* ut, spesielt i kombinasjon med sitattittelen «- Dette er einaste vegen å gå».

5.3.3 Vinkling på debattplass

Vidare skal vi sjå kva som kjem på trykk i debattinnlegg, lesarbrev, kronikkar og takkenotisar til sjukehusa. Debatt- og lesarinnlegga i Firda og Fjordabladet er ganske like når det gjeld vinkling i favør lokalsjukehus i tittel og ingress. Det er større skilnad i innlegg som er i favør sentralsjukehus, der BT og Firda kjem likt ut medan Fjordabladet har færre.

Tabell 16: Vinkling i tittel/ingress i arenafunksjonen

Vinkling i tittel/ingress	Avis		
	Fjordabladet	Firda	BT
For lokalsjukehus	29 %	28 %	(56 %)
For sentralsjukehus	3 %	10 %	(11 %)
Balansert	68 %	62 %	(33 %)
Til saman	100 %	100 %	(100 %)
N= 136	59	68	9

Når det gjeld vinkling i teksten ser ein av tabell 17 at flest innlegg ytrar seg i favør lokalsjukehus i alle avisene, med BT på topp²⁸. Firda har fleire innlegg som argumenterer for eit sterkt sentralsjukehus og fleire balanserte innlegg enn dei to andre. Det kan leggst til at ti innlegg i Fjordabladet føreslår å byggje ned sentralsjukehuset, at to innlegg i Firda gjer det same og eitt i BT. Analysen kan dermed tyde på at forsvarsstemmene for lokalsjukehusa er dei ivrigaste i debatten då analysen viser at desse hyppigast kjem til uttrykk. Vi har sett at det er problematisk dersom avisene ikkje lar meiningsmotstandarar komme til orde (jamfør kapittel 2.2.5). Vidare studerer ikkje analysen kva som *ikkje* kjem på trykk, og ein kan dermed ikkje seie noko om årsaka til at færre innlegg i favør eit sterkt sentralsjukehus er på trykk anten det er fordi færre skriv innlegg eller om dei blir valt bort av redaksjonane. Analysen viser at innlegg i begge retningar kjem på trykk i alle avisene, om så i ulik grad.

Tabell 17: Vinkling i tekst i debatt/lesarbrev, kronikk og takkenotis

Vinkling i tekst	Avis		
	Fjordabladet	Firda	BT
For lokalsjukehus	75 %	41 %	(78 %)
For sentralsjukehus	7 %	22 %	(11 %)
Balansert	19 %	37 %	(11 %)
Til saman	101 %	100 %	(100 %)
N=136	59	68	9

5.3.4 Bilda som fortel

Ver Varsam-plakaten avsluttast med denne oppfordringa: «Ord og bilete er mektige våpen, misbruk dei ikkje!» (2008). Val av bildemotiv kan sjåast som ein del av inngangen og vinklinga på saka. Også bilda som blir presentert er ein del av perspektivet og valt frå ein ståstad og kan dermed seiast å vere med å forme medieramma som blir presentert i artikkelen. Her skal ein sjå på kva motiv som er presentert i bilda i artiklane.

Det er relativt sjeldan avisene presenterer fotografi av sjølve sjukehusa i artiklane. Samla sett for dei tre avisene er det berre bilde av eitt av sjukehusa eller begge i 9% av sakene. Av tabell 18 ser ein at Fjordabladet slik har vist bilde av sjukehuset «sitt» 25 gongar, og berre vist sjukehuset i Førde to gongar, medan Firda har vist kvart sjukehus 9 gongar. Slik er det ein kraftig overrepresentasjon av Nordfjord sjukehus i Fjordabladet si dekning av saka. Vidare er

²⁸ Merk at det berre er 9 innlegg i BT si dekning.

det nesten påfallande kor balansert Firda er i sin bruk av bilde av dei to sjukehusa. Kanskje kan det tyde på at Førde-avisa er meir bevisst på kor viktig dei journalistiske vala er og slik har vektlagt å vere balanserte. 18 bilde er eit relativt lågt tal, så det kan også vere tilfeldigheiter som ligg bak. Tabell 18 viser at både Fjordabladet og BT nyttar prosentmessig flest bilde av ein person i dekninga, medan Firda har oftast viser bilde av fleire personar.

Tabell 18: Bildemotiv i artiklar med bilde²⁹

Bildemotiv	Avis		
	Fjordabladet	Firda	BT
Førde sentralsjukehus	2 %	7 %	10 %
Nordfjord sjukehus	19 %	7 %	7 %
Begge	0 %	2 %	0 %
Ein person	63 %	42 %	48 %
Fleire personar	24 %	43 %	16 %
Demonstrasjon	1 %	1 %	26 %
Anna ³⁰	3 %	3 %	8 %
Til saman	112 %	105 %	115 %
N= 282	123	128	31

Eit noko oppsiktsvekkande funn er at heile 26% av bilda BT presenterer er frå demonstrasjonar, mot 1% i kvar av dei andre avisene. Avisa brukar demonstrasjonsbilde i åtte av 68 artiklar, medan dei to andre brukar det i ein av sine respektive 243 artiklar i Fjordabladet og 249 artiklar i Firda. Ved sju av åtte tilfelle er demonstrasjonsbilda i BT arkivbilde. Slik kan det sjå ut som avisa meiner bilde av demonstrasjonar mot nedlegging av lokalsjukehusa er eit motiv som illustrerer *striden* i saka. Slik kan det verke som BT brukar demonstrasjonsbilda ikonisk ved at sjukehussaka er lik demonstrasjon. Med ikonisk går ein her ut frå definisjonen i *Oxford dictionary of Media and Communication* som seier: «Anything expected to be instantly recognized as famous (a popular icon) by any fully-fledged member of a particular culture or subculture» (Chandler & Munday 2011:195). Vidare blir det forklart at i denne ikkje-semiotiske forståinga, er det ikoniske bildet kjent i seg sjølv, spesielt dersom det er «a memorable depiction of a famous person or event» (ibid.). Slik kan det verke som

²⁹ Eitt bilde kan ha fleire motiv. Bilda kan vise t.d. personar på eit av sjukehusa. Det kan også vere fleire bilde på ei sak. Dermed vil totaltalet overstige 100%. Tabellen viser ikkje kategorien «ikkje kodbart».

³⁰ Anna er funne ved å lage eit utval som berre inkluderer artiklar som er registrert med bilde, men som er registrert med «ikkje kodbart» i bildemotivvariablane. Det viser at kvar avis har tre artiklar som er registrert med bilde, men der bildemotivet ikkje er fanga opp av kategoriane i kodeboka.

BT formidlar ei forståing av at sjukehussaka er lik demonstrasjon og at bildet blir brukt som ein «merkelapp» som gjer at lesaren kan kjenne att saka.

Analysen viser vidare at journalistar i BT brukar ordet «sjukehusstrid» i 12% av artiklane , mot høvesvis 1% i Fjordabladet og 2% i Firda, og oftast blir ordet brukt som ein vignett under ingressen. Det kan seiast å underbyggje bildet og merkelappen avisa ser ut til å bruke for å setje likskapsteikn mellom saka og strid og demonstrasjon. At det er regionavisa, ikkje lokalavisene, som i størst grad brukar ein slik merkelapp kan kanskje forklarast med at det er BT som har lengst avstand til og det mest distanserte blikket på saka. Det kan seiast å understreke at avisa rapporterer om saka til utanforståande, framfor å formidle synspunkt og informasjon til dei som blir direkte råka av saka.

6 Avisene sine roller i sjukehussaka

I masterprosjektet har eg undersøkt mediedekninga av den omstridde sjukehussaka i Sogn og Fjordane. Prosjektet har teke utgangspunkt i følgjande problemstilling:

- *Korleis blei det journalistiske samfunnsoppdraget ivareteke gjennom dekninga av sjukehussaka i papiravisene til Fjordabladet, Firda og Bergens Tidende?*

Eg stilte også følgjande spørsmål:

- *Korleis blir sjukehussaka i Sogn og Fjordane omtalt i papirutgåvene til Fjordabladet, Firda og Bergens Tidende, med tanke på vinkling, omfang, prioritering og bildebruk?*
- *Kva tema fokuserer avisene på?*
- *Kva kjelder kjem til orde og korleis blir dei brukt?*

For å svare på problemstillinga har eg gjennomført ei kvantitativ innhaldsanalyse der eg har teke føre meg 560 artiklar som strekkjer seg over rundt 246 sider frå papirutgåvene til Fjordabladet, Firda og BT i perioden 1.1.10 til 30.4.10. Vidare skal eg forsøke å svare på spørsmåla ved å drøfte funna frå analysen i lys av dei teoretiske perspektiva i oppgåva.

6.1 Pressa sine oppgåver i sjukehussaka

I kapittel to vart det lagt til grunn at pressa spelar ei viktig rolle i dei fleste samfunn og fungerande demokrati. Gjennom at borgarane får tilgang på brei og omfattande informasjon skal dei verte skikka til å gjere politiske val. Ein såg at pressa er ein av dei viktigaste institusjonane i samfunnet som skal vere med på å sikre ein reell ytringsfridom for folk. Det er eit ideal at pressa bidreg til opplyst offentleg samtale. Vidare har oppgåva teke utgangspunkt i dei tre sentrale funksjonane i samfunnsoppdraget; informasjonsfunksjonen, vaktbikkjefunksjonen og arenafunksjonen. Oppgåva har vektlagt korleis vala som ligg til grunn for journalistikken viser seg i artiklane på trykk.

6.1.1 Informasjonsfunksjonen

I saker som sjukehussaka kan det vere vanskeleg å skilje mellom informasjonsfunksjonen og vaktbikkjefunksjonen når ein studerer materialet. Det er vanskeleg å skilje mellom det å presentere saka på ein brei og kritisk måte, som ein kallar informasjonsfunksjonen, og å gå mektige aktørar nærare i saumane, som kallast vaktbikkjefunksjonen (jamfør Røssland og Østbye 2006:5). Min studie kan ikkje avdekke om journalistar utøvar gravande journalistikk eller ikkje, sidan eg berre studerer artiklane som er trykt. Etter å ha lest 560 artiklar kan eg

likevel påpeike at det er tilfelle i alle avisene der journalistane stiller kritiske spørsmål til makthavarar i saka. Vidare vil eg ikkje skilje mellom funksjonane, og kallar alt informasjonsfunksjonen.

Fjordabladet dekkjer saka gjennom heile perioden, frå starten av januar til slutten av april. Avisa har dekkja saka breitt både i omfang og sjanger med 243 oppslag der nyheitsartiklar og debatt er dei største kategoriane. Det kan seiast å vere ein vesentleg del av informasjonsfunksjonen ved at publikum får tilgang til mykje informasjon. Firda har totalt skrivne 249 artiklar om saka frå starten av januar til slutten av april 2010 og har også dekkja saka breitt i omfang. I likskap med Fjordabladet har Firda hatt ei brei dekning i alle sjangrar³¹, også her er nyheitsartiklar og debatt mest vektlagt. BT har med sine 68 oppslag skrivne langt færre artiklar om sjukehussaka i perioden. Avisa publiserte første artikkel om emnet 18.januar, har artiklar på trykk alle månadar, men dekkjer saka i all hovudsak i mars og april. BT har fokusert på notisar og nyheitsartiklar, medan resten av sjangrane i mindre grad er til stades. Her må det understrekast at medan lokalavisene dekkjer saka for innbyggjarar og lesarar som blir direkte råka av sjukehussaka, kan ein hevde at BT i større grad prøvar å forklare saka meir utanfrå, først og fremst for lesarar som skal informerast om saka meir allment. Det er Bergen og storkommunane rundt som er kjerneområdet til BT og avisa prioriterer nyheitsdekninga her (NRK Sogn og Fjordane 25.10.12, Firda.no 29.11.12). Det faktum i kombinasjon med prioritering av omfang, sjangrar og bildebruk i sjukehussaka vitnar om at BT ser seg sjølv, og er, ein sekundær aktør i Sogn og Fjordane. Det må også understrekast at dersom BT i større grad hadde prioritert sjukehussaka, ville det truleg gått på utover andre saker som gjerne er viktigare for kjerneområdet til avisa. Dersom ein legg til grunn at det er ønskjeleg at avisene skal dekkje saka gjennom eit breitt spekter av sjangrar viser mine undersøkingar at det sannsynlegvis i hovudsak er dei to lokalavisene som oppfyller idealet, men også at BT som regionalavis oppfyller kravet.

Analysen viste (figur 6-8) gjennom temaprofilen til avisene at alle avisene dekkjer dei seks hovudaspekta i saka. Skilnadane i prioritering er av mindre karakter. Det er langt større ulikskap mellom korleis avisene vinklar artiklane og ikkje overraskande ser geografisk posisjon ut til å vere avgjerande for vinklinga. Ein har sett at sjølv om rammene som er presentert i avisene ikkje er veldig ulike med tanke på val av tema, så er dei likevel ulike fordi vinklinga gir temaet ei spesiell utsikt. Slik er mediedekninga av sjukehussaka eit døme på at

³¹ Firda har ein kronikk på trykk i perioden, Fjordabladet nyttar ikkje sjangeren.

nyheitsmedia er ein arena for kamp om rivaliserande bilde av røynda, slik Allern peika på (2001b:273). Vidare har analysen vist at dei tre avisene har god kjeldebreidde når ein studerer alle kjeldene som er involvert i dekninga til den enkelte avis. Vi har tidlegare sett at samfunnskontrakten gir pressa eit særskilt ansvar for at ulike syn kjem til orde. Det må understrekast at analysen ikkje går i detalj om korleis kjelder blir sitert og ein kan dermed ikkje dra konklusjonar om korleis til dømes kjelder som er pro Helse Førde blir sitert og korleis deira argument blir framstilt. Ut frå dei undersøkingane som derimot er gjort, kan ein seie at kjeldebreidda i sjukehussaka vitnar om at alle avisene har fylt idealet om at ulike syn skal komme til uttrykk.

Vaktbikkjefunksjonen i samfunnsoppdraget inneber at pressa skal overvake mektige institusjonar, grupper og menneske. I sjukehussaka inneberer dette til dømes at avisene kritiserer dei som tar avgjersler i saka eller rammevilkåra for helsetilbodet i staden for å støtte framlegga om kutt i tilbod. Dei tre avisene har i varierende grad kritisert eller støtta styret i Helse Førde sitt framlegg til avgjersle i saka. På leiar- og kommentarplass har Fjordabladet vinkla størsteparten av sine artiklar i favør lokalsjukehuset og dermed mot Helse Førde sitt framlegg. Fjordabladet er samstundes den avisa som i størst grad har kritisert helseføretaket på kommentarplass. Firda på den andre sida har i større grad støtta Helse Førde ved at dei har vinkla ein mindre del av sine leiarar og kommentarar i favør sentralsjukehuset. Men også Firda har i noko grad kritisert Helse Førde på leiar- og kommentarplass. BT tar eit sterkt sentralsjukehus i forsvar ved eitt tilfelle på leiar- og kommentarplass, og rettar ikkje kritikk mot helseføretaket her. Ser ein på dekninga i avisene totalt, inkludert kjeldene sine ytringar, har derimot alle avisene presentert kritikk av behandlinga av saka. Om lag 50% av alle artiklar i Fjordabladet kritiserer Helse Førde, om lag 40% i BT og 30% i Firda. Med bakgrunn i idealet om at avisene bør kritisere og undersøke maktthavarane er det dermed sannsynleg å seie at alle avisene har oppfylt idealet.

6.1.2 Avisene som sjølvstendig aktør

I kapittel to såg ein at Lars Arve Røssland og Helge Østbye i *Rapport om Bergens Tidende og bybanesaken* (2006:4) skriv at informasjonsfunksjonen kan bli svekka dersom media blir for aktive med eigne saker og løysingar, spesielt viss dei har teke standpunkt i ei sak, fordi ein risikerer motargumenta ikkje slepp til. Vidare såg ein også at Birgit Røe Mathisen meiner det

journalistiske truverdet raskt kan bli svekka dersom journalistikken oppfattast som eit einseitig talerør for lokale interesser (2010b:62).

Analysen av sjukehussaka viser at det spesielt er Fjordabladet som opererer som sjølvstendig aktør, då avisa har teke lokalsjukehusa i forsvar i 19 individuelle leiar- og kommentarartiklar og samtidig kritisert Helse Førde i 67% av artiklane på kommentarplass. Tabell 15 og 16 (s. 86-87) gir ei oversikt over vinklinga «i favør lokalsjukehus» eller «i favør sentralsjukehus» på nyheitsplass i avisene. Tabellane viser at over halvparten av artiklane på nyheitsplass i Fjordabladet er vinkla i favør lokalsjukehusa i tittel og ingress og berre 1% i motsett retning. I sjølve teksten er i overkant av 2/3 av artiklane vinkla i same favør som avisa sitt standpunkt på leiarplass. Ved at så mange artiklar er vinkla på same vis kan det verke som medierammene saka blir presentert gjennom er innbakt i dekninga til avisa og står fram som naturlege og udiskutable (jamfør Allern 2001a:58). Det er problematisk fordi måten nyheitene presenterast på, påverkar måten vi som publikum oppfattar budskapet (ibid.).

Dei to andre avisene har i større grad vore balanserte her. Firda har i større grad sympatisert med Helse Førde og rosa dei i om lag 1/3 av leiarar og kommentarar. På leiar- og kommentarplass har avisa kritisert Helse Førde i ein mindre del av artiklane og 22% er vinkla i favør sentralsjukehuset. Analysen har vist at på nyheitsplass er vinklingar frå begge retningar representert sjølv om noko fleire artiklar er vinkla i favør sentralsjukehuset enn i favør lokalsjukehusa. Samstundes står over halvparten av artiklane fram som balanserte i vinklinga.

Vidare har regionavisa BT sympatisert med Helse Førde ved å vinkle ein av fire artiklar på leiar- og kommentarplass i favør sentralsjukehuset, medan resten er balanserte. Vinklinga på nyheitsplass speglar på ingen måte standpunktet avisa har teke då nesten halvparten av artiklane er vinkla mot avisa sitt standpunkt, nesten like mange er balanserte og berre ein liten del av artiklane er vinkla i favør sentralsjukehuset. Det må understrekast at undersøkinga mi ikkje kan seie noko om kva som *ikkje* kom på trykk i avisene. Derfor er det ikkje mogleg å seie om avisene har latt vere å trykke vesentleg informasjon.

Ein ser at Fjordabladet sitt standpunkt i stor grad speglast i nyheitsdekninga og at Firda sitt i noko grad også kan skimtast, medan BT sitt ikkje viser i det heile. Om ein set det som eit ideal at avisa sitt standpunkt ikkje i overhengande grad skal reflekterast på nyheitsplass i avisa, kan ein dermed seie at BT og Firda har oppfylt idealet sjølv om dei tek standpunkt på kommentarplass.

6.1.2.1 Patrioten på Nordfjordeid

Den veldige overvekta i vinkling på kommentar- og nyheitsplass hos Fjordabladet må sjåast i samanheng med at miljøet avisa høyrer til er det lokalsamfunnet som ei strukturuomlegging av helsetilbodet får størst konsekvensar for. Å leggje ned lokalsjukehus dreiar seg om grunnleggande verdiar i velferdsstaten. Ifølgje Aina Schiøtz, professor i medisinsk historie, handlar det om likskap, rettferd, tryggleik og nærleik (BT 21.04.10). Dermed må ein understreke at lokalavisa her spelar ei viktig rolle i å formidle innbyggjarane sine meiningar oppover mot personar med avgjerslemakt og politikarar, og i å informere innbyggjarane om utviklinga saka. Det ser ut som avisa gjer eit forsøk på å verne innbyggjarane i lokalsamfunnet mot det dei ser på som forsømming frå institusjonen med avgjerslemakt som her er Helse Førde og sentrale styresmakter som ikkje løyver midlar til å oppretthalde sjukehuset på Nordfjordeid. Lokalsamfunnet vert truga av krefter utanfrå og jobbar mot ein felles ytre fiende, slik Birgit Røe Mathisen karakteriserer klassiske lokale kampsaker (2010b:55-56). Kampen om å behalde lokalsjukehuset med dagens funksjonar kan sjåast som ein del av motstanden mot sentralisering til sentrum av fylket, der periferien i Nordfjord kjempar mot sentrum i Førde. Vidare må det understrekast at sjukehuskamp på ingen måte er unikt for Sogn og Fjordane; over alt i landet har forslag om sjukehusnedlegging ført til lokale aksjonar³². Mathisen understrekar at å forsvare lokalsamfunnet på mange måtar må seiast å vere ei legitim oppgåve for lokalavisa, og spør vidare kven som elles skal sjå verda frå distrikta og periferien sin ståstad viss ikkje lokalmedia gjer det (2013:215).

Også avisa si rolle som kulturberar, identitetskapar og lim i lokalsamfunnet er utvilsamt viktig i ei opprivande sak som sjukehusstriden. Fjordabladet ser slik ut til å fungere som eit internt organ for eit publikum som truleg har ei massiv støtte til lokalsjukehuset. Samstundes formidlar avisa standpunkt og vurderingar frå Helse Førde, Helse Vest og regjeringa, men utan å stille seg bak desse synspunkta på same måte som avisa stiller seg bak informasjon frå det lokale sjukehuset og dei lokale aksjonistane. Slik fungerer Fjordabladet godt som eit organ i og for lokalsamfunnet som står samla mot krav frå sentrale styresmakter, men ein må understreke at dagsorden avisa set i stor grad er ein *patriotisk* dagsorden. Det kan tenkjast at den einsidige dekninga i Fjordabladet kan ha påverka befolkninga i nedslagsfeltet i tråd med

³² Til dømes kan ein lese om strid om tilbod og lokalisering av sjukehusenester i Molde og Kristiansund (VG 07.04.10), Rjukan (NRK Telemark 11.12.13), Flekkefjord (NRK Sørlandet 13.03.14), Kongsvinger (Glåmdalen 28.06.13) og Stokmarknes (Bladet Vesterålen 19.09.08).

ideane frå *kultivasjonsteorien* til George Gerbner (Østbye 2009d:121) om at dei som dag inn og dag ut les om dei negative konsekvensane av strukturomlagging av sjukehusstilbodet i større grad enn lågkonsumentar av stoffet blir påverka av bildet av sjukehussaka som avisa presenterer. Men dette kan også verke motsett; fordi det på Eid allereie er ein sterk opinion som kjempar for lokalsjukehuset, må også avisa ta same standpunkt. Samstundes seier tradisjonell medieforsking, gjennom *tostegshypotesen* (Østbye 2009b:41-46) frå Paul F. Lazarsfeld, at folk sine haldningar i større grad vert påverka av andre folk enn av media. Slik kan nok direkte påverknad mellom folk vere ein viktigare påverknadsfaktor i denne typen sak.

Sett utanfrå må det understrekast at Fjordabladet på nokre område verkar å mangle kritisk blikk på eigen posisjon og i forholdet til kjeldene. Både Ragnhild K. Olsen og Birgit Røe Mathisen peikar på at lokalavisene må balansere mellom å vere patriot og kritisk korrektiv. Avisa gjer nokre overtramp som eg vil hevde at svekkjer truverdet til dekninga generelt. I punkt 4.1.3.4 såg ein at Fjordabladet har publisert to artiklar på nyheitsplass som eigentleg burde vore tydeleg merka som kommentarar. Når avisa viskar ut skiljet mellom fakta og kommentar kan ein stille spørsmål ved i kva grad avisa evnar å utøve etiske vurderingar i resten av dekninga. Også funnet av manglande kjeldekritikk (jamfør diskusjon i 4.4.5) kan seiast å truge truverdet. Dermed kan det sjå ut som rolla som lim og patriot for lokalsjukehuset og lokalsamfunnet tek overhand til tider. Spesielt sett i lys av tankane frå public journalism-bevegelsen kan det gjennom sterkt engasjement både på kommentarplass og nyheitsplass sjå ut som Fjordabladet i stor grad tek på seg ei rolle som *problemløysar*. Martin Eide hevda at problemløysingsjournalistikken stod i fare for å «kompromittere sin egen uavhengighet» og for å viske ut skiljet mellom fakta og kommentar (2011:77). Nettopp dei etiske overtrampa i Fjordabladet, som viskar ut dette skiljet, tyder på manglande kritisk distanse som kan setje kvaliteten på journalistikken i fare. Problemet med overtramp vert ikkje mindre av at det er redaktøren sjølv som i eitt av tilfella går over streken. Birgit Røe Mathisen skildrar kva som kan bli konsekvensen når journalistikken vert *for* patriotisk. Skildringa passar godt til situasjonen på Nordfjordeid:

Når lokalismen går over i sjåvinisme synes det å svekke avisenes gjennomslagskraft overfor aktører *utenfor* lokalsamfunnet. Samtidig er det trolig at ei patriotisk dekning av en lokal kampsak som vekker sterke følelser og engasjement, styrker avisas legitimitet *innad* i samfunnet. Et kritisk fokus på en av *vårres kara* eller lokale interesser vil trolig vekke harme og negative reaksjoner i lokalsamfunnet (Mathisen 2013:215).

Utfordringa for lokaljournalistikken ligg ifølgje Røe Mathisen i å i større grad rette det kritiske blikket innover og ikkje berre utover (2013:219). Det kan vere fornuftig også i Sogn og Fjordane for å få bukt med truverdproblemet.

6.1.3 Arenafunksjonen

Ein har sett at pressa ifølgje Ver Varsam-plakaten blant anna tek på seg ansvar for at det skal vere debatt i samfunnet. Gjennom arenafunksjonen skal media sikre plass for og aktivt medverke til debatt om viktige samfunnsspørsmål (Østbye 2009c:105). Analysen har vist at arenafunksjonen blir prioritert i ulik grad. Firda og Fjordabladet har nesten like mange innlegg på trykk og begge har prioritert sjukehussaka på debattsidene og sjangeren utgjer ein stor del av dekninga til avisene. BT har prioritert langt færre artiklar om temaet på debattsidene, men alle tre avisene har set av plass til debatt.

Når ein studerer kven som har komme til orde i debattinnlegga, ser ein at det i begge lokalavisene er privatpersonar som i størst grad er prioritert – altså debattantar som ikkje kan kartleggast som politikarar, styre, administrasjon eller tilsette i Helse Førde, styre i Helse Vest, aksjonistar eller «andre». Privatpersonar står for nesten halvparten av debattinnlegga, samstundes som andre også kjem til orde. BT si debattdekning er marginal samanlikna med dei to lokalavisene. At ein kronikk som har sjukehusnedlegging som hovudtema blir prioritert vitnar likevel om at saka vert rekna som viktig³³. Analysen viser at nesten halvparten av desse er skrivne av nasjonale politikarar og berre to av privatpersonar. Debattskrivarar og ytringane som kjem til uttrykk i debattinnlegga er førebels ikkje fullt ut avisene sitt ansvar. Det er publikum sjølv som står med hovudansvaret i arenafunksjonen, då det er deira ansvar å sende inn innlegg. Slik kan det vere mogleg at BT si marginale dekning i hovudsak skuldast at innleggsskrivarane, og då privatpersonar spesielt, har valt lokalavisene som arena framfor regionalavisa, men det kan også vere tilfelle at avisa i mindre grad har prioritert saka på sine debattsider. Spesielt vil truleg Fjordabladet nyte godt av at folk vel lokalavisa framfor regionalavisa, fordi det er spesielt mange aksjonistar og spesielt engasjerte innbyggjarar i deira dekningsområde. Desse vil nok først og fremst bruke «si» lokalavis og «motstandaren» i Førde si lokalavis. På spørsmål om kor stor del av innsendte innlegg som kjem på trykk i papiravisa anslår Firda om lag 40% (Årdal 12.05.2014), Fjordabladet om lag 30% (Flatebø 22.04.2014) og BT om lag 20-30% (Skotheim 14.05.2014). Alle redaksjonane understrekar at dette aldri er talt og at det er må sjåast som eit anslag. Dermed kan ein ikkje dra konklusjonar

³³ Den andre kronikken som handla om sjukehussaka i perioden, nemner den meir perifert.

frå tala, men ein kan seie at det tyder på at alle avisene har høve til å velje vekk debattinnlegg og slik også har ansvar for å sikre ei viss balanse. Dersom avisa hadde trykt det meste som kom inn, kan ein seie at ansvaret i større grad hadde vorte skove ut i befolkninga.

Ein såg tidlegare at mediepolitikken som vart presentert i *Media i tida* (1992/1993) understreka at det er eit mål at folk ikkje berre skal ha *rett* til å fremje ytringar, men at det skal vere *praktisk mogleg*. Eit av dei viktigaste verkemidla for å få til dette er ifølgje Stortingsmeldinga pluralisme i tal på ytringskanalar noko som blei vidare understreka i fleire av utgreiingane. Analysen viser vidare at det i hovudsak er gjennom debattinnlegg, ikkje på nyheitsplass, at privatpersonar kjem til orde i saka. Det høge talet på privatpersonar som skriv debattinnlegg i lokalavisene syner slik at desse spelar ei svært sentral rolle som arena for meningsutveksling i saka. Det er vanskeleg å førestelle seg ein mangfaldig debatt i sjukehussaka utan lokalavisene som kanalar. Analysen viser dermed at lokalavisene, i mykje større grad enn regionalavisa, legg til rette for at folk flest skal kunne ytre seg i lokalpolitiske saker som sjukehussaka. Lokalavisene skil seg dermed ut som *særskilt* naudsynnte for ein fungerande arenafunksjon i pressa.

6.1.4 Sjukehusstrid på dagsorden

Innleiingsvis peika eg på at nyheitsmedia er ein kamp om kva bilde av røynda som skal presenterast og at det media ikkje tar opp vert marginalisert i samfunnsdebatten. Slik set media dagsorden og er med å påverke kva vi skal meine noko om (Allern 2001b:273, Østbye 2009a:62, Bernhard C. Cohen i McCombs 2004:2). Gjennom analysen har ein sett at avisene i varierende grad har prioritert saka. Det kan stillast spørsmål ved at BT hevdar å vere regionalavis for heile Vestlandet, men prioriterer saka i så lita grad som den har gjort. I eit intervju med NRK i 2012 stadfesta dåverande sjefredaktør i BT, Trine Eilertsen, nedprioriteringa av Sogn og Fjordane då ho sa: «Sogn og Fjordane har mange gode redaksjoner som løser samfunnsoppdraget der helt utmerket. Vi skal løse det i bergensområdet. Det er her vi har 90 prosent av abonnentene våre» (NRK 26.10.12). Den manglande satsinga utover Bergensområdet og det låge abonnementtalet der er forhold som nok påverkar kvarandre. Kanskje kunne ein venta at avisa, som ei viktig stemme for og som premissleverandør på Vestlandet, likevel i noko større grad prioriterte saka som omfattar store delar av Vestlandet og som av mange vert oppfatta som ei sak om liv og død.

Kvar nyheitssak er ein konstruksjon (Brurås 2010:43) og som sett tidlegare kan ein verken praktisere eller forstå journalistikk utan evna til å tenkje seg om (Eide 2004:12). Det har

manifestert seg gjennom analysen der ein har ein sett at alle val journalisten og redaksjonen tek er avgjerande for resultatet, anten det gjeld bruk av sjanger, kjelder, bilde, omfang, prioritering, tema eller vinkling. Gjennom ulike vinklingar og ulik vektlegging har avisene presentert tre ulike bilde av kva sjukehussaka handlar om. Like viktig, og like vanskeleg for denne oppgåva å undersøkje, er det å vere klar over at det alltid finst artiklar som *ikkje* blir skrivne (jamfør Ingrid Milde sin konklusjon i Bybanesaka). Ein har sett at avisene i stor grad har ulike lesarar, jamfør punkt 3.2 og dekningsgrad, og vidare at avisene i varierende grad har presentert fleire sider av saka. Paul Bjerke påpeikar at viktige og relevante delar av journalistisk praksis «blir sjelden eller aldri gjort til gjenstand for etiske og moralske vurderingar, verken i det presseetiske apparatet eller i den daglige journalistiske praksis. Det gjelder særlig valg av temaer og valg av deler av tolkningsrammene» (Bjerke 2009:401 i Eide 2011:84). Vidare meiner Martin Eide at mangelen på refleksjon over eigen etikk heng saman med svakt utvikla refleksjon over eiga makt (ibid.). Det vert viktig å stille krav til kvalitet i lokaljournalistikken på lik linje med anna journalistikk fordi det er fare for at rolla som patriot skuggar over rolla som kritisk korrektiv. Masterprosjektet om sjukehusstriden har vist at det er eit splitta fylke, eit splitta folk og ei splitta presse. Hadde berre ei av dei tre avisene dekt saka kan ein hevde at konsekvensen ville blitt eit meir einssidig bilde av røynda. Slik viser analysen at ein mangfaldig mediepolitikk som legg til rette for at ulike syn kan komme til orde gjennom ulike kanalar vert særskilt viktig for at innbyggjarar skal kunne ta opplyste val i lokaldemokratiet.

6.2 Vidare forskning

Prosjektet mitt har teke føre seg sjølve mediedekninga av saka i form av ei kvantitativ innhaldsanalyse. I vidare studiar kan det, som nemnt i metodekapitlet, vere interessant å gjere kvalitative intervju med journalistane som har arbeidd med saka om deira haldningar og tankar rundt journalistikken, for å samanlikne i kva grad data der går over eins med funna i dette masterprosjektet. Altså ved metodetriangulering, for å styrke tilliten til analyseresultata dersom ein kjem fram til same resultat med ulike metodar (Østbye et al. 2013:272). Dersom det blir sprik mellom resultat ein får ved bruk av ulike metode kan det vere grunnlag for fagleg fornying (Grønmo 2004:56 i Østbye et al. 2013:273).

Det kan også vere interessant å undersøkje sjukehussaka i ein anna periode, spesielt ved å sjå på korleis saka blei omtalt då den gjekk vidare til behandling hos Helse Vest og etterpå til

regjeringa. Her ville det vere interessant å undersøkje om tendensen har endra seg, spesielt med tanke på vinkling og omfang i avisene.

Det finst inga avis for heile Sogn og Fjordane eller regionavis med hovudvekt på fylket. NRK Sogn og Fjordane er dermed einaste aktør som har som mål å representere alle delane av det geografisk og identitetsmessig oppsplitta fylket. Dermed ville det vere spesielt interessant å sjå på korleis NRK Sogn og Fjordane har omtalt saka på radio, tv og nett, samanlikna med papiravisene eg har studert.

Ei undersøking av avislesarane si oppfatning av mediedekninga og deira haldningar til saka kunne vidare vore interessant som eit supplement til funna i mi undersøking i tråd med medieforskar Audun Beyer sitt forslag: ««Når det gjelder effekter av rammer, er det imidlertid kanskje mer relevant å undersøke hvordan publikum selv forstår en sak, hvilke aspekter av den de vektlegger, avhengig av de rammene de har vært eksponert for» (2010:167).

Litteratur:

- Allern, S. (1992) *Kildenes makt*. Oslo, Pax Forlag A/S.
- Allern, S. (2001a) *Flokkdyr på Løvebakken?*. Oslo, Pax Forlag A/S.
- Allern, S. (2001b) *Kildene og mediemakten*. I: Eide, M. red. *Til dagsorden!*. Oslo, Gyldendal Akademisk.
- Allern, S. (2001c) *Nyhetsverdier*. Kristiansand, IJ Forlaget.
- Allern, S. & Roppen, J. (2010) *Journalistikkens samfunnsoppdrag*. I: Allern, S. & Roppen, J. red. *Journalistikkens samfunnsoppdrag*. Kristiansand, IJ-forlaget, s. 11-34.
- Beyer, A. (2010) *Hvordan studere generiske nyhetsrammer? – Forslag til metodiske forbedringer*. Norsk medietidsskrift, 17 (2), s. 162-179.
- Bjerke, P. (2010) *Samfunnsoppdraget – fra forpliktelse til rettighet*. I: Allern, S. & Roppen, J. red. *Journalistikkens samfunnsoppdrag*. Kristiansand, IJ-forlaget, s. 68-92.
- Bjerke, P. (2013) *Kvalitetsjournalistikk er ikke plattformnøytral*. I: Omdal, S.E. red. *Journalistikk og demokrati*. Fritt Ord, s. 63-87.
- Bjerke, P., Brurås, S. & Øvrebø, T. (2012) *Nyheter og nyhetsproduksjon*. I: Brurås, S. red. *Nyhetsvurderinger*. Kristiansand, IJ-forlaget, s. 16-36.
- Brurås, S. (2010) *Etikk for journalister*. 4. utgåve, Bergen, Fagbokforlaget.
- Bryman, A., (2012) *Social research methods*. Oxford, Oxford University Press, s. 160-182.
- Chandler, D. & Munday, R. (2011) *Oxford Dictionary of Media and Communication*. Oxford, Oxford University Press.
- Eggum, T. (2009) *På trykk: avisene i Sogn og Fjordane 1874-2009*. Førde, Selja forlag.
- Eide, M. (1992) *Nyhetens interesse*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Eide, M. (2001) *Journalistisk makt*. Et oppslag. I Eide, M. red. *Til dagsorden!*. Oslo, Gyldendal Akademisk, s. 13-56.
- Eide, M. (2004) *Hodet på blokken*. Oslo, Gyldendal Norsk Forlag AS/Gyldendal Akademisk.

- Eide, M. (2011) *hva er JOURNALISTIKK*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Eide, M. & Hernes, G. (1987) *Død og pine! Om massemedia og helsepolitikk*. Oslo, FAFO.
- Engesæter, A. & Thue, J.B. (1988) *Sogn og Fjordane fylkeskommune gjennom 150 år*. Oslo, Det Norske Samlaget.
- Entman, R. M. (1993) Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* [Internett], 43 (4), 51-58. Tilgjengeleg frå: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x/abstract> [Nedlasta 1.5.2013].
- Eriksen, A.R. (2005) *Replikk til Urszula Srebrowskas artikkel «Atekst kan lede på villspor»*. [Internett] Norsk Medietidsskrift. Tilgjengeleg frå: http://www.idunn.no/ts/nmt/2005/01/replikk_til_urszula_srebrowskas_artikkel_atekst_kan_le_de_pa_villspor [Nedlasta 22.2.2014].
- Flatebø, T. (redaksjon@fjordabladet.no) , 22.april 2014. *Debattinnlegg Fjordabladet*. E-post til M. Havnen (mariehavnen@gmail.com).
- Grønmo, S. (2004) *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen, Fagbokforlaget.
- Helse Førde (21.08.2009) *Protokoll frå styremøte i Helse Førde HF*. Førde.
- Helse Førde (25.09.2009) *Protokoll frå styremøte i Helse Førde HF*. Førde.
- Helse Førde (16.12.2009) *Protokoll frå styremøte i Helse Førde HF*. Førde.
- Helse Førde (08.03.2010) *Høyringsnotat Helse Førde sin strategiplan (2010 – 2020) - Invitasjon til høyringsuttale*. Førde.
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2011a) *Går inn for jordmorstyrte fødestuer i vest*. [Internett], Oslo, Dokumentarkiv. Tilgjengeleg frå: <http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/hod/Nyheter-og-pressemeldinger/pressemeldinger/2011/gar-inn-for-jordmorstyrte-fodestuer-i-ve.html?id=637603> [Nedlasta 3.mars 2014].
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2011b) *Nasjonal helse- og omsorgsplan (2011–2015)*. St. meld. nr 16 (2010-2011). Oslo, Det kongelige helse- og omsorgsdepartement. Tilgjengeleg

frå: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/dok/regpubl/stmeld/2010-2011/meld-st-16-20102011/6/2.html?id=639826> [Nedlasta 10.april 2014].

Hjeltnes (2010) *Imperiet vakler 1945-2010. Bind 3 i Norsk presses historie*. Oslo, Universitetsforlaget.

Høst, S. (2005) *Det lokale avismønsteret*. Fredrikstad, IJ-rapport 3/2005.

Høst, S. (2011) *Avisåret 2010*. Volda, Høgskulen i Volda og Møreforskning.

James, B. (2004) *Media. Conflict prevention and reconstruction*. [Internett], Paris, UNESCO. Tilgjengeleg frå: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001389/138983e.pdf> [Nedlasta 04.03.2014].

Kulturdepartementet. (1993) *Media i tida*. St.meld.nr 32 (1992-93). Oslo, Kulturdepartementet.

Lauveng, K. (2013) *Framsidedillustrasjon frå «Eventyret om Soria-Moria-regjeringen»*. [Internettillustrasjon], Oslo, Kenneth Lauveng har teikna og designa for VG. Tilgjengeleg frå: <http://www.vg.no/spesial/2013/valg/tegneserie/> [Nedlasta 13. mai 2014].

Lippmann, W. (1998 [1922]) *Public Opinion*. New Brunswick, Transaction Publishers.

Mathisen, B.R. (2010a) Innledning. I Mathisen, B.R. red. *Lokaljournalistikk*, Kristiansand, IJ Forlaget, s. 13-15.

Mathisen, B. R. (2010b) Heia vårres kara?. I Mathisen, B.R. red. *Lokaljournalistikk*, Kristiansand, IJ Forlaget, s. 34-63.

Mathisen, B.R. (2010c) Verdensmestre i lokalaviser. I Mathisen, B.R. red. *Lokaljournalistikk*, Kristiansand, IJ Forlaget, s.17-33.

Mathisen, B.R. (2010d) Å grave i lokalsamfunnet. I Mathisen, B.R. red. *Lokaljournalistikk*, Kristiansand, IJ Forlaget, s.98-126.

Mathisen, B.R. (2013) *Gladsaker og suksesshistorier. En sosiologisk analyse av lokal næringslivsjournalistikk i spenning mellom granskningsoppdrag og lokalpatriotisme*. PhD i sosiologi, Universitetet i Nordland.

McCombs, M. (2004) *Setting the Agenda. The Mass Media and Public Opinion*. Cambridge, Polity press.

Mediefridomslova. (2008) *Lov om redaksjonell fridom i media 2008-06-13-41*. Tilgjengeleg frå: <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-13-41> [Nedlasta 10.april 2014].

Milde, I. (2008) *Bergens Tidende – En yndet medspiller og fryktet motstander*. Masteroppgåve ved Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen.

Mørseth, T.O. (tor.morseth@bt.no), 10.april 2014. *BT og distriktskontor*. E-post til M. Havnen (mariehavnen@gmail.com).

NOU (1982) *Maktutredningen: Rapporten om massemedie*, 1982:30.

NOU (1999) «*Ytringsfrihed bør finde Sted*» *Forslag til ny Grunnlov §100*, 1999:27.

NOU (2000) *Pressepolitikk ved et tusenårsskifte: Dagspresseutvalgets innstilling*, 2000:15.

NOU (2010) *Lett å komme til orde, vanskelig å bli hørt – en moderne mediestøtte*, 2010:14.

NOU (2011) *Ytringsfrihet og ansvar i en ny mediehverdag*, 2011:12.

Olsen, R.K. (2013) Hva er journalistisk kvalitet? I: Omdal, S.E. red. *Journalistikk og demokrati*. Fritt Ord, s. 49-63.

Ottosen, R., Røssland L.A. & Østbye, H. (2002) *Norsk pressehistorie*. Oslo, Det norske samlaget.

Puijk, R., Østbye, H. & Øyen, E. (1984) *Sosialpolitikk eller sosialpornografi? En analyse av sosialpolitiske reportasjer i pressen*. Bergen, Universitetsforlaget.

Rokkan, S. (1987) *Stat, nasjon, klasse*. Oslo, Universitetsforlaget.

Røssland, L.A. & Østbye, H. (2006) *Rapport om Bergens Tidende og Bybanesaken*. Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen.

Skotheim, L. (liv.skotheim@bt.no), 24.april 2014. *Debattinnlegg og utveljing*. E-post til M. Havnen (mariehavnen@gmail.com).

Srebrowska, Urzula (2005), *ATEKST kan lede på villspor*. [Internett], Norsk Medietidsskrift. Tilgjengeleg frå: http://www.idunn.no/ts/nmt/2005/01/atekst_kan_lede_pa_villspor [Nedlasta 22.2.2014].

Starheim, O. (2009a) *Fylkesleksikon Sogn og Fjordane bind IV*. NRK Sogn og Fjordane i samarbeid med NRK Aktivum.

Sveen, I. (1979) *Sjukehusstriden i Sogn og Fjordane. Norsk sjukehuspolitikk i endring. Ein studie av sjukehusplanlegging og sjukehusutbygging i Sogn og Fjordane 1963-1977*. Hovudoppgåve ved historisk institutt, Universitetet i Oslo.

Svela, H. (helge.svela@bt.no), 16. oktober 2012. *Dekningsområde*. E-post til M. Havnen (mariehavnen@gmail.com).

Østbye, H. (2009a) Medienes dagsorden – og publikums. I Gentikow, B. red. *Medievitenskap 3 Mediebruk*. 2. utgåve, Bergen, Fagbokforlaget, s.61-68.

Østbye, H. (2009b) Paul F. Lazarsfeld og teorien om opinionslederskap. I Gentikow, B. red. *Medievitenskap 3 Mediebruk*. 2. utgåve, Bergen, Fagbokforlaget, s.41-46.

Østbye, H. (2009c) Samfunnsoppdraget under press. I Eide, M. red. *Journalistiske nyorienteringer*. Oslo, Scandinavian Academic Press.

Østbye, H. (2009d) Vold. I Gentikow, B. red. *Medievitenskap 3 Mediebruk*. 2. utgåve, Bergen, Fagbokforlaget, s.117-132.

Østbye, H. og Kvalheim, N. (2009) «*I konsernets øyne er redaksjonen en utgiftspost. Rapport om aviser, konsern og avisøkonomi.*». Oslo, Norsk Journalistlag.

Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K., Larsen, L.O. & Moe, H. (2013) *Metodebok for mediefag*. 4. utgåve, Bergen, Fagbokforlaget.

Østbye, H. (2013) *Ytringsfrihet*. [Internett], Bergen, Universitetet i Bergen Institutt for informasjons- og medievitenskap. Tilgjengeleg frå: <http://www.uib.no/infomedia/39094/ytringsfrihet> [Nedlasta 02.10.2013].

Østlyngen, T. & Øvrebø, T. (1998) *Journalistikk Metode og fag*. Oslo, Ad Notam Gyldendal AS.

Aarønæs, L. (2007) *Sjanger Bruksbok for journalister*. Oslo, Komma.no.

Årdal, Y. (yngve.ardal@firda.no) 12.mai 2014. *Debattinnlegg Firda*. E-post til M. Havnen (mariehavnen@gmail.com).

Internett:

Amedia. (2014) *Vår historie* [Internett] Amedia. Tilgjengeleg frå:

http://amedia.no/?page_id=80 [Nedlasta 25.april 2014].

Aviskatalogen.no. (2014) *Produktinfo* [Internett] Mediebedriftenes landsforening.

Tilgjengeleg frå: <http://www.aviskatalogen.no/jsf/mediehus/index.jsf> [Nedlasta 13. mars 2014].

Bergens Tidende (2014) *Om BT, Visjoner, verdier og samfunnsengasjement* [Internett]

Bergens Tidende. Tilgjengeleg frå: <http://kundesenter.bt.no/om-bt/visjon-og-verdier/>

[Nedlasta 10.mai 2014].

Flora kommune. (2008) *Om Flora* [Internett] Flora kommune. Tilgjengeleg frå:

<https://www.flora.kommune.no/index.php?id=4894280&cat=180953> [Nedlasta 18. mars 2014].

Helse Førde. (2010) *Om oss* [Internett], Førde, Kommunikasjonssjef Terje Ulvedal.

Tilgjengeleg frå: < <http://helse-forde.no/omoss/Sider/side.aspx> > [Nedlasta 12. mars 2014].

Kronikk (2014) *Store norske leksikon* [Internett]. Tilgjengeleg frå: <http://snl.no/kronikk>

[Nedlasta 12.mai 2014].

Lindholm. M. (05.april 2013) *Hvordan skrive kronikk* [Internett], Oslo, Magne Lindholms hjemmeside. Tilgjengeleg frå:

http://home.hio.no/~magneli/tips_og_lenker/hvordan_skrive_kronikk.html [Nedlasta 12.mai 2014].

Medienorge. (2013) *Pressestøtte* [Internett] Medienorge. Tilgjengeleg frå:

<http://www.medienorge.uib.no/?cat=statistikk&medium=avis&queryID=193> [Nedlasta 1.oktober 2013].

Nordahl, M. (6.april 2012) *Den gåtefulle radesyken*. [Internett] forskning.no. Tilgjengeleg frå:

<http://www.forskning.no/artikler/2012/mars/317962> [Nedlasta 7.april 2014].

Norsk Presseforbund. (1. januar 2008) *Ver Varsam-plakaten* [Internett] Norsk Presseforbund. Tilgjengeleg frå: <http://presse.no/Saker/VER-VARSAM-PLAKATEN-nynorsk> [Nedlasta 3.september 2013].

Norsk Redaktørforening. (2004) *Redaktørplakaten på nynorsk* [Internett] Norsk Redaktørforening. Tilgjengeleg frå: <http://www.nored.no/Redaktoeransvar/Redaktoerplakaten/Redaktoerplakaten-paa-nynorsk> [Nedlasta 18.mars 2014].

Starheim, O. (2009b) *Førde*. [Internett] Fylkesleksikonet NRK Sogn og Fjordane. Tilgjengeleg frå: <http://www.nrk.no/sf/leksikon/index.php/F%C3%B8rde> [Nedlasta 1. april 2014].

Statistisk Sentralbyrå. (2014) *Folkemengd, landareal og folketettleik, etter fylke*. [Internett] Statistisk Sentralbyrå. Tilgjengeleg frå: <http://www.ssb.no/a/aarbok/tab/tab-050.html> [Nedlasta 19.mars 2014].

Wikipedia. (26.februar 2014) *Fjordabladet* [Internett] Wikipedia. Tilgjengeleg frå: <http://no.wikipedia.org/wiki/Fjordabladet> [Nedlasta 10.april 2014]

Vedlegg 1 Kodebok

v1 Dato: ååmmdd

Minimumsverdi: 100101

Maksimumsverdi: 100430

v2 Avis

- 1 Fjordabladet
- 2 Firda
- 3 Bergens Tidende

v3 Førsteside

- 1 hovudoppslag
- 2 mindre sak førsteside
- 3 notis
- 5 nei

v4 Type artikkel

- 1 nyheitssak
- 2 reportasje
- 3 leiar/kommentar
- 4 debatt/lesarbrev
- 5 kronikk
- 6 notis
- 7 humoristisk notis
- 8 takkenotis sjukehus
- 9 ikkje kodbart

v5 Volum

- 1 notis
- 2 maks 1 spalte
- 3 0,5 side
- 4 1 side
- 5 1-2 sider
- 6 over to sider
- 9 ikkje kodbart

v6 Tal på illustrasjonar

- 1 ein
- 2 to
- 3 tre
- 4 fire
- 5 fleire enn fire
- 9 ikkje kodbart

v7 Type bilde

- 1 berre fotografi
- 2 berre grafikk
- 3 både fotografi og grafikk
- 9 ikkje kodbart

v8 Bildemotiv sjukehus

- 1 Førde Sentralsjukehus
- 2 Nordfjord sjukehus
- 3 begge
- 9 ikkje kodbart

v9 Bildemotiv anna

- 1 ein person
- 2 fleire personar
- 3 demonstrasjon
- 9 ikkje kodbart

v10 Bildesituasjon

- 1 arkivbilde
- 2 bilde frå aktuell hending
- 9 ikkje kodbart

v11 Handlar om økonomi

- 1 ja, som viktigaste aspekt
- 2 ja, men ikkje som viktigaste aspekt
- 5 nei

v12 Handlar om økonomiske ringverknadar som lokale arbeidsplassar

- 1 ja, som viktigaste aspekt
- 2 ja, men ikkje som viktigaste aspekt
- 5 nei

v13 Handlar om reisetid til behandling

- 1 ja, som viktigaste aspekt
- 2 ja, men ikkje som viktigaste aspekt
- 5 nei

v14 Handlar om medisinsk kvalitet

- 1 ja, som viktigaste aspekt

- 2 ja, men ikkje som viktigaste aspekt
- 5 nei

v15 Handlar om kva funksjonar sjukehusa skal ha i framtida

- 1 ja, som viktigaste aspekt
- 2 ja, men ikkje som viktigaste aspekt
- 5 nei

v16 Handlar om kritikk mot Helse Førde

- 1 ja, som viktigaste aspekt
- 2 ja, men ikkje som viktigaste aspekt
- 3 nei, støttar eller rosar Helse Førde
- 5 nei

v17 handlar om formell saksbehandling i Helse Førde

- 1 synspunkt før møte
- 2 synspunkt etter møte
- 3 generell sakshandsaming
- 5 nei

v18 Handlar om formell saksbehandling i Helse Vest

- 1 synspunkt før møte
- 2 synspunkt etter møte
- 3 generell sakshandsaming
- 5 nei

v19 handlar om formell saksbehandling i regjering/Storting

- 1 synspunkt før møte
- 2 synspunkt etter møte
- 3 generell sakshandsaming
- 5 nei

v20 Handlar om politisk usemje mellom politiske parti

1 ja, som viktigaste aspekt
2 ja, men ikkje som viktigaste aspekt
5 nei

v21 Handlar om strid i politiske parti

1 ja, som viktigaste aspekt
2 ja, men ikkje som viktigaste aspekt
5 nei

v22 Føreslår nedbygging av sentralsjukehus

1 ja, som viktigaste aspekt
2 ja, men ikkje som viktigaste aspekt
5 nei

v23 Tal på kjelder som går fram av artikkel

1 ingen
2 ein
3 to
4 tre
5 fire
6 meir enn fire
9 ikkje kodbart

v24 Kjelde: Politikar nasjonalt nivå

1 ja, som viktigaste kjelde
2 ja, men ikkje som viktigaste kjelde
5 nei

v25 Kjelde:

Administrasjon Helse Førde

1 ja, som viktigaste kjelde
2 ja, men ikkje som viktigaste kjelde
5 nei

v26 Kjelde: Styret Helse Førde

1 ja, som viktigaste kjelde
2 ja, men ikkje som viktigaste kjelde
5 nei

v27 Kjelde: Tilsette i Helse Førde sine føretak

1 ja, som viktigaste kjelde
2 ja, men ikkje som viktigaste kjelde
5 nei

v28 Kjelde: Styret Helse Vest

1 ja, som viktigaste kjelde
2 ja, men ikkje som viktigaste kjelde
5 nei

v29 Kjelde: Lokal politikar

1 ja, som viktigaste kjelde
2 ja, men ikkje som viktigaste kjelde
5 nei

v30 Kjelde: Aksjonist/organisert interesse

1 ja, som viktigaste kjelde
2 ja, men ikkje som viktigaste kjelde
5 nei

v31 Kjelde: Pasient lokalsjukehus

1 ja, som viktigaste kjelde
2 ja, men ikkje som viktigaste kjelde
5 nei

v32 Kjelde: Pasient sentralsjukehus

1 ja, som viktigaste kjelde
2 ja, men ikkje som viktigaste kjelde
5 nei

v33 Kjelde: Tilsynelatande privatperson

1 ja, som viktigaste kjelde
2 ja, men ikkje som viktigaste kjelde
5 nei

v34 Kjelde: Andre

1 ja, som viktigaste kjelde
2 ja, men ikkje som viktigaste kjelde
5 nei

v35 Vinkling i tittel/ingress

1 i favør lokalsjukehus
2 i favør sentralsjukehus
3 nøytral/balansert
9 ikkje kodbart (manglar tittel/ingress)

v36 Vinkling i tekst

1 i favør lokalsjukehus
2 i favør sentralsjukehus
3 nøytral/balansert

v37 Bruk av ordet «sjukehusstrid»

1 journalist brukar
2 kjelde brukar
3 begge brukar
4 ingen brukar

Omkoding:

V40 Volum i tal

Variabelen er rekna ut på basis av eksisterande variablar

Utval: v5=1 er omkoda til verdi: 0,1 (skildring: notis)

Utval v5=2 er omkoda til verdi 0,2 (skildring: maks ei spalte)

Utval v5=3 er omkoda til verdi 0,5 (skildring: ei halv side)

Utval v5=4 er omkoda til
verdi 1 (skildring: ei side)
Utval v5=5 er omkoda til
verdi 2 (skildring: ei-to
sider)
Utval v5=6 er omkoda til
verdi 3 (skildring: over to
sider)

Vedlegg 2

Forklaring til kodebok

V4 Type artikkel: *Nyheitsartikkelen* svarar på spørsmåla kven, kva, når og kor (Østlyngen & Øvrebø 1998:367). *Reportasjen* er her definert som artikkel som handlar om ein ytre, samtidig verkelegheit, at journalisten har vore på staden eller i miljøet som reportasjen handlar om. Reportasjen kan vere gjort i «ettertid» ved at den kan kombinere førstehandsinformasjon med intervjuutsegn og kjelder (Allern 2001b:115). *Notis* er kortare nyheitssaker, ofte utan bilde og her inkluderast også sitering/utdrag frå andre aviser som spalta «Å, Vestland» i BT. *Leiar og kommentar* set ein dagsaktuell sak inn i ein større samanheng og redaksjonen meiner noko i kraft av si innsikt og kunnskap (Østlyngen og Øvrebø 1998:361). Både leiar og kommentar er skriva av avisa sine eigne redaksjonelle medarbeidarar. *Debatt/lesarbrev* er innsendte debattinnlegg om eit aktuelt emne frå eksterne bidragsytarar. Desse er sendt inn på eige initiativ. *Kronikk* er ein artikkel av opplysende eller resonnerande karakter, skriva av ein ekstern skribent som jobbar utanfor redaksjonen (Kronikk: 2014). Ofte, men ikkje alltid, er skribenten ekspert på sitt område (Lindholm 05.04.2013). *Humoristisk notis* gjeld spaltene på sistesidene «Prikken» i Fjordabladet og «Breiflabben» i Firda. *Takkenotis* er korte notisar som takkar nokon i lokalsamfunnet, stort sett gjennom spalta «Applaus for» i Firda eller «Blid dame/mann på tråden» (som er markert med illustrasjon av eit telefonrør) i Fjordabladet.

V5 Volum: Variabelen fortel noko om kor stor avisartikkelen er. Her ser ein på kor stor plass artikkelen tar på sida, noko som inkluderer til dømes tittel og bilde. Dermed er det ikkje volum i berre *tekst* som blir målt, men for heile oppslaget. Dersom artikkelen er førstesideoppslag reknast ikkje dette med i volummålet, berre artikkelen inne i avisa målast.

V7 Type bilde: Faktaboksar vert ikkje rekna som grafiske illustrasjonar, men som del av teksten.

V8 og v9 Bildemotiv: Eitt bilde kan registrerast med motiv i både v8 og v9.

V10 Bildesituasjon: Dersom det er fleire bilde på saka kodar ein v10 etter det største bildet.

V11-v16 om tema i artikkel: Berre eitt av aspekta i v11-v16 kan registrerast som 1-viktigaste aspekt. Fleire kan registrerast som 2- ja, men ikkje viktigaste.

V11 Handlar om økonomi og V12 Handlar om økonomiske ringverknadar som arbeidsplassar: Økonomiske ringverknadar som utstyrsangel er registrert under v11. V12 gjeld utelukkande når det spesifikt er snakk om arbeidsplassar.

V17- v19 om saksbehandling: Ein artikkel kan handle om saksbehandling på fleire nivå. T.d. både i Helse Førde og regjering på same tid.

V20-v22 om politisk usemje mellom eller i parti og forslag om nedbygging: Berre ein av dei tre variablane kan registrerast som «viktigaste aspekt». Medan v11-v16 viser kva tema i saka det blir fokusert på, ser v20-v22 på politiske motsetnader.

V23 Tal på kjelder: Talet på kjelder blir registrert med bakgrunn i kjeldene som ein kan lese at er brukt i oppslaga. Dersom eit oppslag presenterer opplysningar utan å vise til kjelder, registrerast ingen kjelder. Visast det til éi kjelde som har uttalt seg til eit anna medium blir det registrert som to kjelder, personen som ei kjelde og det andre mediet som ei. Kommenterar og leiarar blir koda med 1 «ingen». I debatt/kronikk/lesarbrev er det innsendar/forfattaren som registrerast som kjelde.

V24-v34 Kjelder: Berre ei kjelde kan kodast som den viktigaste i artikkelen. Fleire kan kodast som mindre viktige.

V30 Kjelde: Aksjonist/organisert interesse: Her blir aksjonistar som Aksjonsgruppa for Nordfjord sjukehus registrert, men også andre organiserte interesser som Nordfjordrådet, Norsk Sykepleierforbund, Norsk legeforening, ulike pensjonistlag som er ei organisert interesse som uttalar seg.

V34 Kjelde: Andre: Dersom kjelda ikkje passar inn i andre kategoriar plasserast den her. Til dømes forskarar og kommunelegar er registrert som «andre».